

MARX ENGELS

valitut teokset
6 osaa

OSA

3

MOSKOVA
KUSTANNUSLIIKE EDISTYS
1978

Kaikkien maiden proletaarit, liittykää yhteen!

KARL MARX
FRIEDRICH ENGELS

VALITUT TEOKSET
6 OSAA

MOSKOVA

KARL MARX FRIEDRICH ENGELS

VALITUT TEOKSET
6 OSAA

OSA

3

KUSTANNUSLIIKE EDISTYS

1978

К. МАРКС и Ф. ЭНГЕЛЬС
ИЗБРАННЫЕ ПРОИЗВЕДЕНИЯ В ШЕСТИ ТОМАХ
ТОМ 3

На финском языке

Suomennos perustuu kustannusliike Edistyksen 1971—1973 julkaisemaan Marxin ja Engelsin Valittujen teosten kolmiosaiseen laitokseen ja marxismin-leninismin instituutin Petroskoissa 1953—1959 julkaisemaan Valittujen teosten kaksiosaiseen laitokseen. Marxin Luottamuksellisen tiedotuksen ja Engelsin Työväenluokan poliittisesta toiminnasta on suomentanut Antero Tiisanen

PAINETTU NEUVOSTOLIITTOSSA

© Издательство «Прогресс», 1978. Сборник.

© Kokoelma. Kustannusliike Edistus 1978

МЭ $\frac{10101-009}{016(01)-78}$ 375—78

Friedrich Engels

**VALLANKUMOUS JA VASTAVALLANKUMOUS
SAKSASSA ¹**

*Kirjoittanut Engels elokuussa
1851 — syyskuussa 1852*

*Julkaistu »New York Daily
Tribune» lehdessä 25. ja 28.
lokakuuta, 6., 7., 12. ja 28.
marraskuuta 1851; 27. helmikuuta,
5., 15., 18. ja 19. maaliskuuta,
9., 17. ja 21. huhtikuuta, 27.
heinäkuuta, 19. elokuuta, 18.
syyskuuta, 2. ja 23. lokakuuta 1852*

*Marx—Engels.
Valitut teokset kolmessa
osassa, kustannusliike
Edistys, Moskova 1972,
1. osa, s. 266—349*

I

SAKSA VALLANKUMOUKSEN AATTONA

Vallankumousdraaman ensimmäinen näytös Euroopan mantereella on päättynyt. Ennen vuoden 1848 myrskyä olemassaolleet »entiset vallanpitäjät» ovat muuttuneet jälleen »nykyisiksi vallanpitäjiksi», kun taas enemmän tai vähemmän suositut tilapäiset valtiat, väliaikaiset hallitsijat, triumvirat ja diktaattorit ja kokonainen liuta heidän vanavedessään kulkeneita edustajia, kansalaiskomissaareja, sotakomissaareja, prefektejä, tuomareita, kenraaleja, upseereita ja sotilaita ovat tulleet heitetyiksi vieraalle maalle, »karkotetuiksi meren taakse», Englantiin tai Amerikkaan. Siellä he ovat alkaneet järjestää uusia hallituksia »in partibus infidelium»², Euroopankomiteoita, keskuskomiteoita, kansallisia komiteoita ja kuuluttaa tulemistaan julistuksissa, jotka vetävät juhllaisuudessaan vertoja vähemmänkin aavemaisten vallanpitäjien julistuksille.

On vaikea kuvitella suurempaa tappiota kuin se, jonka on kärsinyt vallankumouspuolue tai oikeammin jonka ovat kärsineet mannermaan vallankumouspuolueet taistelulinjan kaikissa kohdissa. Mutta mitäpä tuosta. Eikö Englannin porvariston taistelu yhteiskunnallisesta ja poliittisesta herruudesta vaatinut neljääkymmentäkahdeksää vuotta ja Ranskan porvariston kamppailu neljääkymmentä vuotta vertaansa vailla olevia taisteluja? Ja eikö porvariston voitto ollut lähinnä juuri sillä hetkellä, jolloin valtaan palannut monarkia piti asemiaan varmempina kuin milloinkaan? Ne ajat ovat jo kauan sitten menneet, jolloin vallinneen taikaluuloisen käsityksen mukaan vallankumouksen puhkeamista pidettiin kiihottajaryhmän ilkeämielisyyden aiheuttamana.

Jokainen tietää nykyään, että tapahtukoonpa vallankumouksellinen järkytys missä hyvänsä, sen takana piilee aina tietty yhteiskunnallinen tarve, jonka tyydyttämistä estävät aikansa eläneet laitokset. Tuo tarve saattaa olla tuntumatta vielä siinä määrin ja niin yleisesti, että se takaisi suoranaisen menestyksen. Kaikki yritykset tukahduttaa tuo tarve pakottavat sen kuitenkin esiintymään yhä voimakkaampana, kunnes se lopulta murtaa kahleensa. Tappion kärsineinäkään emme sen vuoksi voi muuta kuin alkaa alusta. Liikkeen ensimmäisen näytöksen päätyttyä ja ennen toisen näytöksen alkua saamamme luultavastikin hyvin lyhyt hengähdystauko suo meille onneksi aikaa hyvin tärkeään tehtävään: niiden syiden tutkimiseen, jotka aiheuttivat sekä äskeisen vallankumouksellisen purkauksen että vallankumouksen tappion; syiden, jotka eivät piile joidenkin johtajien satunnaisissa herätteissä, hyvissä puolissa, puutteellisuuksissa, virheissä tai kavalissa teoissa, vaan kaikkien järkytyksen koettelemien kansakuntien yleisessä sosiaalisessa rakenteessa ja elinehdoissa. Nykyään kaikki myöntävät, että yllättäen helmi- ja maaliskuussa 1848 puhjenneet liikkeet eivät olleet erillisten yksilöiden aikaansaamia, vaan ne olivat kansojen tarpeiden vaistonvarainen, vastustamaton ilmaus, tarpeiden, jotka oli tajuttu enemmän tai vähemmän selvästi, mutta jotka kunkin maan eri luokat olivat tunteneet hyvin ilmeisesti. Kun taas ryhdytään selvittämään vastavallankumouksen menestyksen syitä, niin kaikkialla saadaan valmis vastaus, että syy on muka herra A:ssa tai kansalainen B:ssä, jotka »kavalsivat» kansan. Tämä vastaus saattaa asianhaaroista riippuen olla joko oikea tai väärä, mutta se ei missään tapauksessa selitä mitään eikä edes tee ymmärrettäväksi sitä, miten saattoi tapahtua, että »kansa» salli kavaltaa itsensä. Poliittisen puolueen tulevaisuus on melko surkea, ellei sillä ole muuta pääomaa kuin sen tosiasian tuntemus, että kansalainen N. N. ei ole luottamuksen arvoinen.

Niin vallankumouksellisen järkytyksen kuin vallankumouksen tukahduttamisenkin syiden tutkiminen ja selittäminen on sitä paitsi poikkeuksellisen tärkeää historialliseltakin näkökannalta. Kaikki nuo pienet henkilökohtaiset eripuraisuudet ja keskinäiset syytökset, kaik-

ki nuo keskenään ristiriitaiset väitteet, että nimenomaan Marrast tai Ledru-Rollin tai Louis Blanc tai joku muu väliaikaisen hallituksen jäsen tai he kaikki yhdessä olivat sinä perämiehenä, joka suuntasi vallankumouksen salakarille, missä se haaksirikkoutuikin — mitä mielenkiintoa tuo kaikki saattaisi herättää? Mitä se voisi selittää amerikkalaiselle tai englantilaiselle, jotka seurasivat kaikkia noita liikkeitä liian pitkän matkan päästä voidakseen erottaa tapahtumien yksityiskohdat? Yksikään tervejärkinen ihminen ei usko milloinkaan, että yksitoista miestä*, joista suurin osa oli sitä paitsi melko keskinkertaisia persoonallisuuksia, yhtä kykenemättömiä hyvään kuin pahaankin, olisi kolmen kuukauden aikana pystynyt saattamaan turmioon kolmekymmentäkuusimiljoonaisen kansakunnan, elleivät nuo kolmekymmentäkuusimiljoonaa olisi olleet yhtä vähän selvillä kuin nuo yksitoistakin siitä, minne heidän oli mentävä. Kysymys onkin nimenomaan siitä, miten saattoi tapahtua, että nuo tavallaan ikään kuin pimeydessä harhailevat kolmekymmentäkuusimiljoonaa joutuivat yhtäkkiä määrittelemään itsenäisesti tiensä. Ja miten tapahtui, että he sitten kadottivat tien kerrassaan ja heidän vanhat hallitsijansa saivat palautetuksi joksikin aikaa johtoasemansa.

Kun siis yritämme selittää »Tribune» lehden³ luki-joille syitä, jotka johtivat väistämättömästi vuoden 1848 vallankumouksen puhkeamiseen ja yhtä kiertämättömästi sen väliaikaiseen tappioon vuosina 1849 ja 1850, niin meiltä ei pidä odottaa Saksan tapahtumien täydellistä historiallista kuvausta. Myöhemmät tapahtumat ja tulevien sukupolvien langettama tuomio antavat mahdollisuuden ratkaista, mikä nimenomaan tuosta satunnaisilta, toisiinsa liittymättömiltä ja ristiriitaisilta näyttävien tosiasioiden kaoottisesta paljoudesta on jäävä maailmanhistoriaan sen rakenteellisena osana. Tämän tehtävän ratkaisemisaika ei ole vielä koittanut. Meidän on pysyteltävä mahdollisen rajoissa ja olemme tyytyväisiä, jos onnistumme löytämään järjelliset, kiistattomista tosiasioista juontuvat syyt, joista selittyvät liikkeen

* — Ranskan väliaikaisen hallituksen jäsenet. *Toim.*

huomattavimmat tapahtumat, tärkeimmät käännekohdat ja jotka antavat avaimen sen suunnan määrittelemiseksi, minkä Saksan kansalle viitoittaa seuraava, ehkä ei kovinkaan etäinen purkaus.

Millainen siis ennen muuta oli Saksan tilanne vallankumouksellisen purkauksen hetkellä?

Kaikkien poliittisten muodostelmien perustana olevien eri kansanluokkien yhdistelmä oli Saksassa monimutkaisempi kuin missään muussa maassa. Samaan aikaan kun Englannissa ja Ranskassa suuriin kaupunkeihin ja varsinkin pääkaupunkiin keskittynyt porvaristo oli hävittänyt feodalismien kokonaan tai ainakin, mm. Englannissa, työstänyt sen vähäisiksi mitättömiksi jäännöksiksi, Saksassa feodaalinen aatelisto oli säilyttänyt huomattavan osan vanhoista etuoikeuksistaan. Feodaalinen maanomistusjärjestelmä oli jäänyt miltei kaikkialla vallitsevaksi. Maanomistajien käsissä oli säilynyt jopa tuomiovalta epäitsenäisiin talonpoikiin. Menetettyään poliittiset etuoikeutensa — oikeuden valvoa hallitsijoita — he olivat kuitenkin säilyttäneet kartanoissaan miltei koskemattomana keskiaikaisen ylivaltansa talonpoikiin samoin kuin myös verovapautensa. Paikoin feodalismi oli voimakkaampaa, mutta sitä ei oltu hävitetty täydellisesti mistään, paitsi Reinin vasemmanpuoleisilta alueilta. Tuota feodaalista aatelistoa, joka siihen aikaan oli tavattoman monilukuinen ja osaltaan hyvin rikas, pidettiin virallisesti maan ensimmäisenä »säätyinä». Se nosti keskuudestaan ylimmät hallitusvirkeilijät ja miltei yksinomaisesti täydensi armeijan upseeristoa.

Saksassa porvaristo ei ollut läheskään niin rikasta ja yhtenäistä kuin Ranskassa tai Englannissa. Höyryvoiman käyttöönotto ja englantilaisen teollisuuden nopeasti leviävä ylivoimaisuus saattoivat tuhoon vanhanaikaiset saksalaiset teollisuudenalat. Maan toisiin osiin perustetut nykyaikaisemmat teollisuudenalat, joita oli alettu kehittää Napoleonin mannermaansulkemuksen kaudella⁴, eivät voineet korvata kadonneita vanhanaikaisia aloja eivätkä turvata teollisuudelle riittävän varmaa vaikutusvaltaa, jotta hallituksen olisi ollut pakko ottaa huomioon sen tarpeet, semmitenkin kun hallitus suhtautui kadehtivasti aatelittomien kaikkinaiseen rikkauden tai

voiman karttumiseen. Kun Ranska vei silkkiteollisuutensa voitokkaasti kaikkien viisikymmentä vuotta jatkuneiden vallankumousten ja sotien koettelemusten läpi, niin Saksa menetti samaan aikaan miltei kokonaan vanhanaikaisen palttinateollisuutensa. Sitä paitsi teollisuusalueita oli vähän ja ne sijaitsivat kaukana toisistaan. Ne sijaitsivat maan sisäosissa ja käyttivät vientiä ja tuontia varten etupäässä ulkomaisia — hollantilaisia ja belgialaisia — satamia, niin että niillä oli vähän tai ei ollut laisinkaan yhteisiä etuja Pohjanmeren tai Itämeren suurten satamakaupunkien kanssa. Ja mikä tärkeintä, ne eivät pystyneet perustamaan niin suuria teollisuus- ja kauppakeskuksia kuin olivat Pariisi ja Lyon tai Lontoo ja Manchester. Saksan teollisen jälkeenjääneisyyden syytä oli paljon, mutta sen selittämiseksi riittänee mainita kaksi: epäsuotuisa maantieteellinen asema, maan etäisyys Atlantin valtamerestä, josta oli tullut maailmankaupan valtatie, sekä keskeytymättömät sodat, joihin Saksa oli vedetty mukaan ja joita oli käyty sen alueella 1500-luvulta aina viime aikoihin asti. Määrällinen heikkous ja eritoten kaikkinaisen keskittymisen puuttuminen estivät Saksan porvaristoa saavuttamasta sitä poliittista herruutta, joka oli Englannin porvaristolla jo vuodesta 1688 ja jonka Ranskan porvaristo saavutti 1789. Alkaen vuodesta 1815 Saksan porvariston rikkaus ja rikkauden mukana myös poliittinen vaikutusvalta olivat kasvaneet kuitenkin jatkuvasti. Hallitusten oli pakko ottaa huomioon, joskin vasten tahtoaan, ainakin porvariston elintärkeät aineelliset edut. Voidaan jopa väittää suorastaan, että jokaisesta pienten valtioiden perustuslaeissa porvaristolle myönnetystä poliittisen vaikutusvallan hivenestä, joka sitten otettiin siltä taas pois poliittisen taantumuksen kausina 1815—1830 ja 1832—1840, että jokaisesta tuollaisesta menettämästään poliittisen vaikutusvallan hivenestä porvaristo sai korvaukseksi jonkin oleellisemmän käytännöllisen etuisuuden. Porvariston jokainen poliittinen tappio toi tullessaan voiton kauppalainsäädännön alalla. Preussilainen vuoden 1818 tulliasetus⁵ ja tulliliiton perustaminen⁶ olivat Saksan kauppiaille ja teollisuudenharjoittajille paljon arvokkaampia kuin arveluttava oikeus lausua jon-

kin vähäisen herttuakunnan edustajakamarissa epäluottamuksensa ministereille, jotka vain naureskelivat heidän epäluottamuslauseilleen. Näin ollen rikkauden kasvun ja kaupankäynnin laajenemisen seurauksena porvaristo pääsi pian sille asteelle, jolloin se alkoi vakuuttua, että sen elintärkeiden ja yhä kasvavien tarpeiden tyydyttämistä jarruttaa maan valtiorakenne, ts. maan mieletön pirstonta kolmenkymmenenkuuden hallitsijan kesken, joiden pyrkimykset ja oikeudet ovat keskenään ristiriitaisia; maataloutta ja siihen liittyvää kaupankäyntiä kahlitseva feodaalinen sorto; porvariston kaikkiin kaupatoimiin kohdistuva sivistymättömän ja ylimielisen virkavallan kiusallinen silmälläpito. Samaan aikaan tulliliiton laajeneminen ja lujittuminen, höyryvoimaisten kulkuneuvojen käyttöönotto kaikkialla sekä kilpailun kasvu sisämarkkinoilla johti eri valtioiden ja maakuntien kaupankäyntiä ja teollisuutta harjoittavien luokkien keskinäiseen lähenemiseen, yhdenmukaisti niiden etuja ja keskitti niiden voimia. Tästä olivat luonnollisena seuraksena niiden siirtyminen joukkona liberaalin opposition leiriin ja Saksan porvariston voitto ensimmäisessä vakavassa ottelussa poliittisesta vallasta. Tämän käänteän alkuna voidaan pitää vuotta 1840, ajankohtaa, jolloin preussilainen porvaristo asettui Saksan porvarillisen liikkeen johtoon. Myöhemmin palaamme vielä tähän vuosien 1840—1847 liberaaliin oppositioliikeseen.

Kansakunnan perusjoukon, joka ei kuulunut aatelis-
toon eikä porvaristoon, muodostivat kaupungeissa pienten käsityöläisten ja kauppiaiden luokka sekä työväestö ja maaseudulla talonpojisto.

Pienten käsityöläisten ja kauppiaiden luokka on Saksassa tavattoman monilukuinen, sillä suurkapitalistien ja teollisuudenharjoittajien luokka tässä maassa on kehittynyt heikosti. Suuremmissa kaupungeissa se muodostaa melkein enemmistön väestöstä, pienissä kaupungeissa se on täysin vallitsevana, sillä niissä ei ole rikkaampia kilpailijoita, jotka kiistäisivät sen vaikutusvallan. Tämä kaikissa nykyisissä valtioissa ja kaikissa nykyisissä vallankumouksissa hyvin tärkeää osaa esittävä luokka on erityisen tärkeä Saksassa, missä se hiljattain käydyin

taistelun aikana esitti ratkaisevaa osaa. Sen luonne mää-
räytyy väliasemasta, joka sillä on suurempien kapita-
listien luokan — liikemiesten ja teollisuudenharjoitta-
jien,¹ porvariston sanan varsinaisessa merkityksessä —
ja proletariaattiluokan eli teollisuustyöläisten luokan
välillä. Se pyrkii ensin mainitun asemaan, mutta vähäi-
sinkin epäsuotuisa kohtalon käänne syöksee tuon lu-
kan edustajat viimeksi mainitun riveihin. Monarkkisissa
ja feodaalisissa maissa pienten käsityöläisten ja kauppiai-
den luokka tarvitsee olemassaolonsa ylläpitämiseksi
hovin ja ylimystön tilauksia; näiden tilaajien menettä-
minen saattaisi johtaa vararikkoon suurimman osan tuos-
ta luokasta. Pienemmissä kaupungeissa sen hyvinvoinnin
perustana ovat useimmiten varuskunta, paikallishallit-
tus, oikeusvirasto ja sen käskyläiset, jos nämä kaikki
hävitetään, niin pikkukauppiaille, räätäleillä, suutareilla
ja puusepillä on loppu edessä. Näin ollen sitä huojuttaa
ainaisesti toisaalta toivo nousta varakkaamman luokan
riveihin ja toisaalta pelko laskeutua proletaarien tai
jopa kerjäläisten asemaan, toisaalta toivo saada turva-
tuksi etunsa valloittamalla itselleen osallisuuden yhteis-
kunnan asioiden johdossa ja toisaalta pelko herättää so-
pimattomalla oppositiollaan suuttumusta hallituksessa,
josta sen olemassaolo riippuu, koska hallituksen vallassa
on ottaa siltä pois sen parhaat tilaajat. Sen varat ovat
hyvin vähäiset, niiden omistamisen epävarmuus ja nii-
den määrä ovat kääntäen verrannolliset. Seurauksena
tuosta kaikesta tämä luokka on katsomuksiltaan tavat-
toman horjuvainen. Se on nöyrä ja lakeijamaisen alis-
tuvainen voimakkaan feodaalisen tai monarkkisen hal-
lituksen edessä, mutta kun porvaristo on nousemassa, se
siirtyy liberalismiin kannalle. Se saa hillittömiä demo-
kraattisuuden puuskia heti kun porvaristo takaa itsel-
leen herruuden, mutta se vajoaa mitä halpamaisimpaan
pelkuruuteen heti kun sitä alempana oleva luokka, pro-
letariaatti, yrittää ryhtyä johonkin itsenäiseen liik-
keeseen. Esityksemme kulussa näemme, miten Saksassa
tapahtui tämän luokan mielentilojen vaihtelu.

Sosiaalisessa ja poliittisessa kehityksessään Saksan
työväenluokka on jäänyt yhtä paljon jälkeen Englannin
ja Ranskan työväenluokasta, kuin saksalainen porvaristo

on jäänyt jälkeen näiden maiden porvaristosta. Millainen on herra, sellainen on palvelijakin. Monilukuisen, voimakkaan, yhtenäisen ja tietoisin proletariaatin olemassaolon edellytykset kehittyvät rinnan monilukuisen, rikkaan, yhtenäisen ja mahtavan porvariston olemassaolon edellytysten kanssa. Työväenluokan liike ei milloinkaan muutu itsenäiseksi eikä saa yksinomaisesti proletariaatin luonnetta, ennen kuin porvariston kaikki eri ryhmäkunnat ja varsinkin sen edistyksellinen osa — suurteollisuudenharjoittajat — eivät ole saavuttaneet poliittista valtaa eivätkä uudistaneet valtiota omien tarpeidensa mukaisesti. Mutta heti kun näin on tapahtunut, päiväjärjestykseen tulee työnantajan ja palkkatyöläisen välinen väistämätön yhteenotto eikä sitä voida enää lykätä pitemmälle. Silloin työläisille ei enää voida syöttää valheellisia toiveita eikä lupauksia, jotka jäävät aina toteuttamatta. Silloin nousee koko mittavuudessaan ja aivan selvänä 1800-luvun suuri ongelma, proletariaatin lakkauttamisen ongelma. Saksassa suurin osa palkkatyöläisistä on saanut työtä pieniltä käsityöläisiltä, joiden koko tuotantojärjestelmä on pelkkä keskiaikainen jäännös, eikä nykyaikaisilta teollisuusmagnaateilta, jotka Isossa-Britanniassa ovat edustettuina niin erinomaisesti. Ja samoin kuin on olemassa tavattoman suuri ero toisaalta suuren puuvillatehtailijalordin ja toisaalta pienen suutari- tai räätälimestarin välillä, samoin myös nykyaikaisten teollisuuden Babylonien älykäs ja vilkas tehdastyöläinen eroaa perin pohjin nöyrästä räätälinkisällistä tai taidepuusepän oppipojasta pienessä kaupungissa, jossa tähän samaan lajiin kuuluvien ihmisten elinolot ja työn luonne ovat muuttuneet vain hieman siitä, millaisia ne olivat viisisataa vuotta sitten. Tämä yleinen nykyaikaisten elinehtojen ja teollisuustuotannon nykyaikaisten alojen puuttuminen on aiheuttanut miltei kaikkialla nykyaikaisten aatteiden puutteen. Ei siis ole mikään ihme, jos vallankumouksen alussa huomattava osa työläisistä esitti vaatimuksen, että palautettaisiin viipymättä ammattikunnat ja keskiaikaiset etuoikeudet käsityöläisyhdistykset. Niiden teollisuusalueiden vaikutuksen ansiosta, joissa vallitsi nykyaikainen tuotantotapa, sekä helpottuneen kans-

sakäymisen ja henkisen kehityksen ansiosta, joihin oli myötävaikuttanut monien työläisten kulkurinelämä, työläisten keskuudessa muodostui voimakas ydinjoukko, jolla oli verrattomasti selvemmät sekä olemassaolevia tosiseikkoja ja historiallisia tarpeita paremmin vastaavat ajatukset luokkansa vapauttamisesta. Nämä työläiset olivat kuitenkin vähemmistönä. Kun porvariston aktiivinen liike voidaan ajoittaa vuodelle 1840, niin työväenliike sai alkunsa Sleesian ja Böömin työläisten kapinasta 1844⁷. Kohta saamme tilaisuuden tarkastella tuon liikkeen eri vaiheita.

Edellisten lisäksi oli olemassa pienten maalaisisäntien, talonpoikien luokka, joka yhdessä lisäkkeensä, maatyöläisten, kanssa käsitti huomattavan osan koko kansakunnasta. Tämäkin luokka vuorostaan jakautui erilaisiin ryhmiin. Näemme siinä ensiksikin varakkaat talonpojat — Gross- ja Mittelbauern*, kuten heitä Saksassa nimitetään — joista kukin omaa pienemmän tai suuremman maapalstan ja käyttää muutamien maatyöläisten työtä. Täysin ymmärrettävistä syistä tämän luokan, joka oli sijoittunut verovapaiden feodaalisten suurmaanomistajien ja pientalonpojiston ynnä maatyöläisten välimaille, luonnollisimpana politiikkana oli liittoutuminen feodalismia vastaan esiintyvän kaupunkilaisporvariston kanssa. Toiseksi näemme vapaita pientalonpoikia, jotka olivat enemmistönä Reinin alueella, missä feodalismi oli kaatunut Ranskan suuren vallankumouksen mahtavista iskuista. Tällaisia itsenäisiä pientalonpoikia oli toisin paikoin muillakin alueilla, missä he olivat onnistuneet lunastamaan heidän maapalstoihinsa liittyneet feodaaliset rasitukset. Tämä luokka oli kuitenkin vain nimellisesti vapaiden omistajien luokka, sen omaisuus oli tavallisesti siinä määrin ja niin raskailla ehdoilla pantattu, että maan todellinen isäntä ei ollut talonpoika, vaan rahaa lainannut koronkiskuri. Kolmanneksi tapaamme feodaalisessa riippuvuudessa olevia talonpoikia, joita ei ole ollut helppo häätää maapalstoiltaan, ja joiden on ollut pakko maksaa tilanherralle jatkuvasti maankorkoa tai suorittaa jatkuvasti tiettyä työtä hänen hyväkseen.

* — suurtalonpojat ja keskivarakkaat talonpojat. *Toim.*

Ja vihdoin oli olemassa maatyöläisiä, jotka monissa suur-
talouksissa olivat aivan samassa asemassa kuin tämä
luokka on Englannissakin ja jotka ovat aina eläneet ja
kuolleet köyhinä, nähneet nälkää ja olleet isäntiensä
orjia. Nämä kolme viimeksi mainittua maalaisväestö-
luokkaa — vapaat pientalonpojat, feodaalisessa riippu-
vuudessa olevat talonpojat ja maatyöläiset — eivät ennen
vallankumousta olleet milloinkaan vaivanneet erikoi-
semmin päätään politiikalla. On kuitenkin aivan ilmeis-
tä, että vallankumouksen olisi pitänyt avata niille uusi,
mitä loistavimpia näköaloja tarjoava ura. Vallankumous
lupasi jokaiselle niistä etuisuuksia ja siksi saatettiin
odottaa, että ne kaikki yhtyvät siihen toinen toisensa
jälkeen heti kun liike pääsee täyteen vauhtiinsa, On
silti yhtä ilmeistä ja kaikkien nykyisten maiden historia
on todistanut sen yhtä vakuuttavasti, että maalaisväestö
ei milloinkaan pysty järjestämään menestyksellistä itse-
näistä liikettä, sillä se on hajaantunut laajalle alueelle
ja sen on vaikea päästä yksimielisyyteen edes jossain
määrin huomattavalta osaltaan. Talonpojisto kaipaa
tiiviimmin yhteenliittyneen, valistuneemman ja vilk-
kaamman kaupunkilaisväestön aloitteellista vaiku-
tusta.

Edellä esitetty kuvaus niistä tärkeimmistä luokista,
jotka kokonaisuudessaan muodostivat saksalaisen kan-
sakunnan äskettäisen liikkeen leimahtamishetkellä, on
riittävä, jotta voitaisiin selittää suurin osa kaikista
tuossa liikkeessä vallinneista epäjohdonmukaisuuksista,
järjettömyyksistä ja ilmeisistä ristiriitaisuuksista. Jos
niin erilaiset, niin ristiriitaiset ja toisiaan niin kummal-
lisella tavalla risteävät edut törmäsivät raivokkaasti
yhteen, jos nuo keskenään kamppailleet edut olivat eri
alueilla, eri maakunnissa sekoittuneet eri määräsuhteissa
ja mikä tärkeintä, jos maassa ei ollut ainuttakaan suurta
keskusta, ei Lontoota eikä Pariisia, joka olisi pystynyt
arvovaltaisilla päätöksillään vapauttamaan kansan rat-
kaisemasta taistelun tietä kullakin erillisellä paikkakun-
nalla ja joka kerta uudelleen yhä samaista kiistaa, niin
voitiinko tällöin odottaa mitään muuta kuin taistelun
hajoamista loputtomaksi määräksi toisistaan irrallisia
yhteenottoja, joissa menetettiin tavattoman paljon verta,

voimia ja pääomaa ja jotka kaikesta tästä huolimatta eivät johtaneet mihinkään ratkaisevaan tulokseen?

Saksan poliittinen jakautuminen kolmeen tusinaan enemmän tai vähemmän huomattavia valtioita saa aivan samoin selityksensä nimenomaan niiden ainesten kaoottisesta monimutkaisuudesta, jotka muodostavat saksalaisen kansakunnan ja joilla maan kussakin eri osassa on vuorostaan eri luonteensa. Mistä puuttuu etujen yhteisyyttä, siellä ei voi olla tavoitteiden yhtenäisyyttä, toimintayhtenäisyydestä puhumattakaan. Saksan liitto⁸ on tosin julistettu murtumattomaksi ikiajoiksi, mutta siitä huolimatta liitto ja sen elin — liittopäivät⁹ — eivät milloinkaan ole edustaneet Saksan yhtenäisyyttä. Tulliliiton perustaminen on tähän mennessä ollut Saksan keskittämisen korkein aste. Se on pakottanut myös Pohjanmeren rannikolla sijaitsevat valtiot muodostamaan erikoisen tulliyhdistyksen¹⁰, kun taas Itävalta on eristäytynyt edelleenkin ehkäisyttullitariffinsa taakse. Saksa on tyytynyt näin ollen siihen, että nyt se on kaikkien käytännöllisten tehtäviensä suhteen jaettu ainoastaan kolmen itsenäisen valtakunnan kesken kolmenkymmenenkuuden asemesta. Tämä ei tietenkään ole aiheuttanut mitään muutoksia vuonna 1814 pystytettyyn Venäjän tsaarin* yliherruuteen.

Tehtyämme nämä ennakkopäätelmät edellytyksistämme tarkastelemme seuraavassa artikkelissamme, miten Saksan kansan eri luokat, joista edellä oli puhe, tulivat toinen toisensa jälkeen liikkeeseen ja millaiseksi tuo liike muuttui luonteeltaan sen jälkeen, kun oli leimautanut liekkiin Ranskan vallankumous 1848.

Lontoo, syyskuu 1851

* — Aleksanteri I. *Toim.*

II

PREUSSIN VALTIO

Saksassa keskiluokan eli porvariston poliittisen liikkeen alkuna voidaan pitää vuotta 1840. Sitä edeltäneet oireet olivat osoittaneet, että tässä maassa pääomaa ja teollisuutta omistava luokka oli kypsynyt jo siinä määrin, ettei se voinut enää pysyä välinpitämättömänä ja nöyränä puolifeodaalisten ja puolibyrokraattisten monarkioiden sorron kahleissa. Saksan pienemmät hallitsijat toinen toisensa jälkeen olivat lahjoittaneet alamaisilleen enemmän tai vähemmän liberaalisluonteisen perustuslain. Heidän tarkoituksenaan oli ollut toisaalta turvata itselleen suurempi itsenäisyys vastapainoksi Itävallan ja Preussin hegemonialle tai vastapainoksi omien valtioidensa aateliston vaikutukselle ja toisaalta liittää yhteen ne hajanaiset alueet, jotka Wienin kongressi¹⁴ oli yhdistänyt heidän valtikkansa alle. He saattoivat tehdä sen aiheuttamatta mitään vaaraa itselleen: jos liittopäivät, tuo Itävallan ja Preussin marionetti, olisivat yrittäneet loukata heidän, itsenäisten hallitsijoiden, riippumattomuutta, niin he tiesivät, että yleinen mielipide ja edustajakamarit kannattaisivat heitä liittopäivien määräysten vastustamisessa, mutta jos päinvastoin edustajakamarit osoittautuisivat liian voimakkaiksi, niin voitaisiin helposti käyttää liittopäivien valtaa minkä hyvänsä opposition murskaamiseksi. Baijerin, Württembergin, Badenin tai Hannoverin perustuslailliset laitokset eivät pystyneet tällaisten olosuhteiden vallitessa antamaan alkusysäystä vakavalle taistelulle poliittisesta vallasta. Siksi saksalaisen porvariston perusosa pysytteli yleensä syrjässä pikkumaisista riidoista, joita puhkesi pienten valtioiden lakiasäätävissä kokouksissa, sillä se tajusi

mainiosti, että ilman perusteellisia muutoksia Saksan kahden suurvaltion politiikassa ja valtiorakenteessa kaikki toisarvoiset voimainponnistukset ja voitot jäävät tuloksettomiksi. Samalla noissa pienissä kokouksissa kasvoi kuitenkin kokonainen liberaalien lakimiesten, ammattimaisten opposition edustajien heimo. Kasvoivat kaikki nuo Rotteckit, Welckerit, Römerit, Jordanit, Stüvet ja Eisenmannit, suuret »kansan toimihenkilöt» (Volksmänner), jotka jokseenkin meluisan mutta yhäti tuloksettoman kaksikymmentä vuotta jatkuneen opposition jälkeen vuoden 1848 vallankumouksellinen vyöry oli nostanut vallan huipulle ja jotka olivat sitten osoittaneet täydellisen kyvyttömyytensä ja mitättömyytensä ja tulleet kukistetuiksi tuokiassa. He olivat Saksan maaperällä ensimmäisiä ammattipoliitikkoja ja opposition edustajia. He totuttivat puheillaan ja kirjoituksillaan saksalaista korvaa perustuslaillisuuden kieleen ja ilmoittivat jo olemassaolollaan sen ajan lähenemisestä, jolloin porvaristo omaksuu ja antaa todellisen merkityksen poliittisille sanonnoille, joita nuo suulaat asianajajat ja professorit ovat tottuneet käyttämään ymmärtämättä erikoisemmin niiden todellista merkitystä.

Saksalainen kirjallisuus on niin ikään kokenut sen poliittisen kiihtymyksen vaikutuksen, joka vuoden 1830 tapahtumien ansiosta on vallannut koko Euroopan¹². Tuona aikana miltei kaikki kirjailijat julistivat epäkypsää perustuslaillisuutta ja sitäkin epäkypsempää tasavaltaisuutta. Heidän keskuudessaan, varsinkin pienempää kaliiperia olevien kirjailijoiden keskuudessa, tuli yhä enemmän tavaksi korvata teoksissaan lahjakkuuden puute poliittisilla vihjailuilla, jotka saattoivat vetää puoleensa yleisön huomion. Runot, romaanit, arvostelut, draamat, lyhyesti sanoen kaikki kirjallisen luomistyön tuotelajit olivat täynnä niin sanottua »tendenssiä», ts. enemmän tai vähemmän arkoja hallituksenvastaisen hengen ilmauksia. Jotta vuoden 1830 jälkeen Saksassa vallinnut aatteellinen sekasorto olisi saatettu huippuunsa, noihin poliittisen opposition aineksiin sekoitettiin kehnosti sulatettuja yliopiston aikaisia muistelmia saksalaisesta filosofiasta ja väärin ymmärrettyjä katkelmia ranskalaisesta sosialismista, eritoten saintsimonismista.

Kirjailijaklikki, joka levitti tuota erilaatuista aatesekoitusta, otti itselleen vaateliaan nimen Nuori Saksa eli Nykyaikainen koulukunta¹³. Myöhemmin nämä kirjailijat katuivat nuoruudensyntejään, mutta eivät ollenkaan parantaneet kirjallista tyyliään.

Myös saksalainen filosofia, tuo saksalaisen ajattelun kehityksen monimutkaisin ja samalla varmin osoitin, asettui lopulta porvariston puolelle, kun Hegel julisti »oikeusfilosofiassaan» perustuslaillisen monarkian korkeimmaksi ja täydellisimmäksi hallitusmuodoksi. Toisin sanoen hän ilmoitti kotimaisen porvariston lähenevästä valtaantulosta. Hänen kuulemansa jälkeen hänen koulukuntansa ei pysähtynyt tähän. Toisaalta hänen seuraajiensa radikaalimpi siipi tarkasti ankan arvostelun tulikokeella jokaisen uskonnollisen uskomuksen, ja tämä arvostelu järjestytti perustuksia myöten kristinuskon ikivanhaa rakennusta. Toisaalta tuo siipi esitti rohkeampia poliittisia periaatteita kuin olivat ne, joita saksalainen korva oli siihen mennessä joutunut kuulemaan, ja koetti antaa tunnustuksensa Ranskan ensimmäisen vallankumouksen maineikkaille sankareille. Noiden aatteiden hämärä filosofinen kieliasu tosin hämäsi sekä tekijän että lukijan järkeä, mutta se sumensi myös sensorin silmät, ja siksi »nuorhegeliläisillä» kirjailijoilla oli sellainen painovapaus, jota ei ollut millään muulla kirjallisuuden alalla.

Oli siis ilmeistä, että Saksan yleisessä mielipiteessä oli tapahtumassa suuri muutos. Niiden luokkien valtaenemistö, jotka sivistyneisyytensä ja elinolojensa ansiosta olivat saaneet jopa absoluuttisen monarkiankin vallitessa hankituksi tiettyjä poliittisia tietoja ja kehitetyksi tietynlaisia itsenäisiä poliittisia vakaumuksia, yhdistyi vähitellen olemassaolevaa järjestelmää vastaan suunnatuksi yhtenäiseksi mahtavaksi oppositiofalangiksi. Jokaisen, joka lausuu mielipiteensä poliittisen kehityksen hitaudesta Saksassa, on otettava huomioon, miten vaikea oli muodostaa oikea käsitys mistä asiasta hyvänsä maassa, jossa kaikki tiedonlähteet olivat hallituksen alaisia, jossa yhdelläkään tiedon alalla — köyhien kouluista ja sunnuntaikouluista aina sanomalehtiin ja yliopistoihin asti — ei voitu lausua, opettaa, painattaa tai julkaista mitään

ilman ennakolta saatua virallista suostumusta. Otta-kaamme esimerkiksi Wien. Wienin asukkaat, jotka työkykynsä ja teollisen tuotantokykynsä suhteen taitavat vetää vertoja kenelle hyvänsä Saksassa ja jotka vilkas-älyisyytensä, miehuullisuutensa ja vallankumouksellisen tarmonsensa puolesta ovat osoittaneet olevansa huomatta-vasti korkeammalla kuin muut, osoittautuivat kuitenkin todellisten etujensa ymmärtämisessä sivistymättömäm-miksi ja tekivät vallankumouksen aikana enemmän vir-heitä kuin kukaan muu. Tämä oli hyvin huomattavassa määrin seurausta siitä miltei täydellisestä tietämättö-mydestä yksinkertaisimpien poliittisten asioiden suh-teen, jossa Metternichin hallituksen onnistui pitää väestöä.

Pitemmittä selityksittä on ymmärrettävää, miksi tällaisen hallitustavan vallitessa poliittiset tiedot olivat niiden yhteiskuntaluokkien miltei yksinomaisena mono-polina, jotka pystyivät kustantamaan niiden salakulje-tuksen maahan, ja varsinkin niiden, joiden etuja ole-massaoleva asiointila loukkasi eniten, nimittäin teolli-suutta ja kaupankäyntiä harjoittavien luokkien mono-polina. Siksi ne nousivat ensimmäisinä yhdistynein voi-min enemmän tai vähemmän naamioidun itsevaltiuden säilyttämistä vastaan, ja ajankohtaa, jona ne liittyivät opposition riveihin, on pidettävä todellisen vallanku-mousliikkeen alkuna Saksassa.

Saksan porvariston oppositiohenkinen pronunciamien-to voidaan ajoittaa vuodelle 1840, joka oli Preussin entisen kuninkaan*, vuoden 1815 Pyhän allianssin¹⁴ viimeisen hengissä olleen perustajan kuolinvuosi. Uudesta kuninkaasta tiedettiin, että hän ei kannattanut isänsä monarkkista järjestelmää, joka oli olemukseltaan pääasial-lisesti virkavaltainen ja militaristinen. Sen minkä rans-kalainen porvaristo oli aikoinaan toivonut saavuttavansa Ludvig XVI:n noustua valtaistuimelle, saksalainen por-varisto toivoi jossain määrin saavansa preussilaisen Fredrik Vilhelm IV:n kädestä. Kaikki myönsivät, että vanha järjestelmä oli lahonnut, kärsinyt vararikon ja siitä oli tehtävä loppu. Kaikki se mitä entisen kuninkaan

* — Fredrik Vilhelm III. *Toim.*

aikana oli siedetty vaieten, julistettiin nyt kovaäänisesti sietämättömäksi.

Mutta jos Ludvig XVI eli »Ludvig Suosittu» oli tavalinen, vaatimaton yksinkertaisuus, joka tajusi osittain vähäpätöisyytensä, mies, jolla ei ollut mitään selviä aatteita ja joka piti ohjeenaan pääasiassa kasvatusaikanaan hankkimiaan tottumuksia, niin »Fredrik Vilhelm Suosittu» oli aivan toisentyppinen mies. Hänen heikko-
luonteisuutensa oli epäilemättä suurempi kuin hänen ranskalaisella esikuvallaan, mutta hänellä oli kyllä omia vaateita ja omia vakaumuksia. Hän oli perehtynyt harrastelijan tavoin melkein kaikkien tieteiden alkeisiin ja luuli sen vuoksi itseään kyllin tietäväksi pitääkseen omaa mielipidettään lopullisena missä asiassa hyvänsä. Hän uskoi varmasti olevansa ensiluokkainen puhuja, eikä Berliinissä ollut tosiaankaan ainoatakaan kauppa-
matkustajaa, joka olisi vetänyt hänelle vertoja luuloteltujen sukkeluuksien latelemisessa ja ehtymättömän kaunopuheisuuden vuolaudessa. Tärkeintä oli kuitenkin se, että hänellä oli omia vakaumuksia. Hän vihasi ja inhosi Preussin monarkian virkavaltaisia aineksia, mutta ainoastaan siksi, että koko hänen myötätuntonsa oli feodaalisten aineiden puolella. Yhtenä »Berliner politisches Wochenblattin»¹⁵, niin sanotun historiallisen koulukunnan¹⁶ (koulukunnan, jota ravitsivat Bonaldin, De Maistren ynnä muiden ranskalaisten legitimistien¹⁷ ensimmäiseen sukupolveen kuuluneiden kirjailijoiden aatteet) perustajista ja päämiehistä hän pyrki palauttamaan mahdollisimman täydellisesti aateliston valta-aseman yhteiskunnassa. Kuningas on ensimmäinen aatelismies kuningaskunnassaan. Häntä ympäröi lähinnä loistelia hovi: mahtavat vasallit, ruhtinaat, herttuat ja kreivit ja sitten monilukuinen ja rikas alempi aateli. Hän hallitsee mielensä mukaan uskollisia kaupunkilaisiaan ja talonpoikiaan niiden yhteiskunnallisten arvoluokkien eli kastien täydellisen hierarkian päämiehenä, joista kullakin on omat erityiset etuoikeutensa ja joista kukin on alkuperänsä tai varmasti ja järkkymättömästi vakiintuneen yhteiskunnallisen asemansa mukaan erotettu muista miltei ylipääsemättömällä aitauksella. Tällöin kaikkien näiden kastien eli »kuningaskunnan säätyjen» on voi-

mallaan ja vaikutusvallallaan tasapainotettava toisiaan siinä määrin, että säilyisi kuninkaan täydellinen toimintavapaus. Tällainen oli se beau idéal*, jonka Fredrik Vilhelm IV otti toteuttaakseen ja jota hän nykyään taas yrittää toteuttaa.

Tarvittiin tietty aika, ennen kuin preussilainen porvaristo, jolla ei ollut erikoisempaa kokemusta teoreettisissa asioissa, pääsi selville kuninkaan todellisista aikomuksista. Se huomasi kuitenkin hyvin pian kuninkaan myötätuntoisen suhteen seikkoihin, jotka olivat aivan vastakkaisia sen omille toivomuksille. Heti kun isän kuolema oli irrottanut uuden kuninkaan kielenkantimet, hän ryhtyi julistamaan aikomuksiaan lukemattomissa puheissaan. Hänen jokainen puheensa ja jokainen tekonsa häivytti yhä enemmän porvariston myötätuntoa häntä kohtaan. Se ei olisi aiheuttanut hänessä levottomuutta, elleivät muutamat järkähtämättömät ja huolestuttavat tosiseikat olisi rikkoneet hänen runollisia unelmiaan. Romanttisuus on valitettavasti melko heikko laskuopin tuntilija, ja feodalismi on jo Don Quijoten ajoista lähtien erehtynyt aina laskuissaan! Fredrik Vilhelm IV oli omaksunut liian hyvin sen ylenkatseen kiliseviä kolikoita kohtaan, joka on ikivanhoista ajoista ollut ristiritareiden jälkeläisten jaloin perinnäispiirre. Valtaistuimelle noustuaan hän sai hoidettavakseen suuria kustannuksia vaativan, joskin kitsaasti järjestetyn hallitusjärjestelmän ja kohtuullisen valtionrahaston. Kahden vuoden kuluttua olivat kadonneet jäljettämiin kaikki ylimääräiset varat, jotka oli kulutettu hovitanssiaisiin, hänen majesteettinsa matkoihin, lahjoituksiin, avustuksiin puutetta kärsiville, nuhjaantuneille ja ahnaille aatelismiehille jne. Tavanomaiset verot eivät enää riittäneet enempää hovin kuin hallituksenkaan tarpeiden kattamiseen. Niin hänen ylhäisyytensä joutui kohta puristukseen, jonka aiheutti toisaalta ilmeinen budjettivajaus ja toisaalta vuoden 1820 laki, joka ilmoitti laittomaksi kaikkien uusien lainojen liikkeeseenlaskun ja kaikki olemassaolevien verojen korotukset ilman »tulevan kansanedustuslaitoksen» suostumusta. Tuota kansanedustuslaitosta ei ollut ole-

* — kaunis ihanne. *Toim.*

massa. Uusi kuningas ei ollut snekään vertaa kuin hänen isänsä taipuvainen perustamaan sitä. Ja vaikka hän olisi ollutkin taipuvainen siihen, niin hän ei voinut olla tietämättä, että hänen valtaistuimelle nousunsa jälkeen yleinen mielipide oli hämmästyttävällä tavalla muuttunut.

Porvaristo, joka oli osittain toivonut, että uusi kuningas lahjoittaa viipymättä perustuslain, julistaa painovapauden, saattaa käytäntöön valamiesoikeudet jne. jne.— lyhyesti sanoen asettuu itse sen rauhanomaisen vallankumouksen johtoon, jota porvaristo tarvitsi saavuttaakseen poliittisen vallan — tämä porvaristo oli tosiaankin ymmärtänyt erehdyksensä ja rynnännyt raivoisasti kuningasta vastaan. Reinin maakunnassa sekä jossain määrin koko Preussissakin sen suuttumus oli niin suuri, että sen oli jopa liittouduttava äärimmäisen filosofisen suuntauksen kanssa, josta edellä oli jo puhe, koska sillä ei riittänyt omassa keskuudessaan ihmisiä, jotka olisivat pystyneet edustamaan sitä lehdistössä. Tämän liiton tuloksena oli Kölnissä ilmestynyt »Rheinische Zeitung»¹⁸. Vaikka lehti lakkautettiinkin viidentoista kuukauden kuluttua sen perustamisen jälkeen, voidaan sitä pitää silti nykyisen aikakauslehdistön alullepanijana Saksassa. Se tapahtui vuonna 1842.

Kuningasparka, jonka rahavaikeudet olivat hänen keskiaikaisiin taipumuksiinsa kohdistuvaa murhaavaa satiiria, tuli hyvin pian näkemään, että hallitseminen käy mahdottomaksi, ellei hän tee joitakin vähäisiä myönnytyksiä yleiselle »kansanedustuslaitoksen» vaatimukselle, joka oli esitetty vuoden 1820 laissa kauan sitten unohdettujen vuosina 1813 ja 1815 annettujen lupausten viimeisenä jäännöksenä. Kuningas piti tämän sopimattoman lakimääräyksen vähimmän hankalana täyttämiskeinona maapäivien vakinaisten valiokuntien koollekutsumista. Maapäivät oli vahvistettu 1823. Kuningaskunnan jokaisessa kahdeksassa maa'unnassa ne koostuivat: 1) suuraatelistosta, aikoinaan Saksan valtakunnan itsenäisistä perheistä, joiden päämiehet olivat syntyperänsä nojalla säätykokouksen jäseniä; 2) ritaristosta eli alhaisaateliston edustajista; 3) kaupunkien edustajista; 4) talonpojiston eli pienten maalaisiäntien edustajista. Järjestys oli

sellainen, että kussakin maakunnassa kummankin lajin aateliset olivat aina enemmistönä maapäivillä. Kaikki maapäivät olivat valinneet valiokuntansa ja juuri nämä valiokunnat kutsuttiin nyt koolle Berliiniin muodostamaan edustajakokousta, jonka tuli vahvistaa äänestyskellä niin toivottu laina. Ilmoitettiin, että valtionrahasto on täysi eikä lainaa tarvita juokseviin menoihin, vaan valtion rautatien rakentamiseen. Yhdistetyt valiokunnat¹⁹ antoivat kuninkaalle kategorisen kiellon ilmoittaen olevansa epäoikeutettuja toimimaan kansanedustuslaitoksena ja vaativat, että hänen ylhäisyytensä olisi täyttänyt lupauksen edustusjärjestelmän perustamisesta, minkä hänen isänsä oli antanut tarvitessaan kansan apua taistelussa Napoleonin vastaan.

Yhdistettyjen valiokuntien istunto osoitti, että oppositiohengen vallassa ei ollut enää yksinomaan porvaristo. Porvaristoon oli liittynyt osa talonpojistosta. Monet aatelmiehet, jotka harjoittivat maataloillaan suurtaaloutta, myivät viljaa, villaa, spriitä ja pellavaa ja siitä syystä tarvitsivat yhtä paljon takeita itsevaltiutta, virkavaltaa ja feodalismien palauttamista vastaan, esiintyivät niin ikään hallitusta vastaan ja yhtyivät edustusjärjestelmän vaatimukseen. Kuninkaan suunnitelma haaksirikkoutui. Kuningas ei saanut ropoakaan, mutta voimisti oppositiota. Sen jälkeen pidetyt maapäivien istunnot osoittautuivat vielä epäsuotuisammiksi kuninkaalle. Kaikki maapäivät vaativat uudistuksia, vuosina 1813 ja 1815 annettujen lupauksen täyttämistä, perustuslain ja painovapauden voimaansaattamista. Muutamia niiden laatimat päätöslauselmat olivat melko epäkohteliaita sanamuodoltaan. Malttinsa menettäneen kuninkaan ärtyisät vastaukset pahensivat asiaa entisestään.

Hallituksen finanssivaikeudet sen sijaan kasvoivat. Supistamalla erilaisille valtionvirastoille myönnettäviä määrärahoja ja »Seehandlungin»²⁰— valtion laskuun ja sen vastuulla keinottelua ja kaupankäyntiä harjoittaneen ja jo pitkän aikaa sen meklarina raha-asioissa toimineen liikeyrityksen — petkuskauppojen avulla onnistuttiin tilapäisesti osoittamaan maksukykyisyyttä. Tietynlaisena tukena oli lisääntynyt valtion setelinanto, joten finanssitilannetta onnistuttiin yleensä pitämään

melko hyvin salassa. Kaikkien näiden keinottelujen mahdollisuudet loppuivat kuitenkin lyhyeen. Silloin päätettiin kokeilla uutta keinoa: perustaa pankki, jonka pääoma koostuisi osittain valtion varoista, osittain yksityisten osakkeiden suorittamista maksuista. Pankin päähallinto tulisi kuulumaan valtiolle, ts. se olisi järjestetty siten, että hallitus voisi ottaa tuon pankin varoista suuria summia ja jatkaa siten petkusoperaatioita, joita se ei voinut enää tehdä »Seehandlungin» avulla. Ei löytynyt tietenkään yhtään kapitalistia, joka olisi suostunut antamaan rahansa noilla ehdoilla. Pankin säännöt jouduttiin laatimaan uudelleen ja takaamaan osakkaiden omaisuus valtionrahaston anastusyrityksiltä, ennen kuin yksikään osake saatiin merkityksi. Kun näin ollen tämäkin suunnitelma oli ajautunut karille, ei jäänyt muuta neuvua kuin yrittää saada lainaa, jos tietenkin olisi löytynyt kapitalisteja, jotka olisivat lainanneet rahojaan vaatimatta tuon salaperäisen »tulevan kansanedustuslaitoksen» suostumusta ja takuuta. Kun käännettiin Rothschildin puoleen, niin hän sanoi järjestävänsä lainan heti paikalla, jos tuo »kansanedustuslaitos» takaa sen. Muussa tapauksessa hän ei aikonut puuttua yleensä koko asiaan.

Siten häipyi viimeinenkin toivo saada rahaa, eikä jäänyt enää mitään mahdollisuutta välttää tuota kohtalokasta »kansanedustuslaitosta». Rothschildin kiellosta saatiin tieto syksyllä 1846, ja seuraavan vuoden helmikuussa kuningas kutsui koolle Berliiniin kaikkien kahdeksan maakunnan maapäivät muodostaakseen niistä yhteiset »yhdistetyt maapäivät»²¹. Näiden maapäivien tehtävänä olisi täyttää tarpeen tullen vuonna 1820 annettu lakimääräys: vahvistaa äänestyksellä lainat ja uudet verot. Niillä ei kuitenkaan olisi ollut mitään muita oikeuksia. Yleisen lainsäädännön kysymyksissä niillä olisi ollut vain neuvotteleva äänioikeus; niitä ei olisi kutsuttu koolle määräajoin, vaan kuninkaan harkinnan mukaan. Ne olisivat saaneet käsitellä vain niitä asioita, joita hallitus olisi suvainnut viedä niiden käsiteltäväksi. Maapäivien edustajia ei tietenkään tyydyttänyt heille määrätty osa. He ilmoittivat toistamiseen toivomuksensa, jotka olivat esittäneet maakunnissa pidetyissä istunnoissa. Kohta heidän ja hallituksen välit kiristyivät äärimmäl-

leen, ja kun heiltä alettiin vaatia suostumusta lainaan — taaskin muka rautatien rakentamista varten — he kieltäytyivät jälleen antamasta sitä.

Tämä äänestys johti hyvin pian maapäivien istuntojen lopettamiseen. Kuningas, jonka ärtymys yhä kasvoi, laski hajalle maapäivät ilmaisten edustajille tyytymättömyytensä, mutta hän jäi taaskin rahatta. Hänellä oli tosiaan täysi syy olla levoton asemastaan, sillä hän näki, että liberaalipuolue, jonka johdossa oli porvaristo ja johon kuului huomattava osa alhaisaatelistosta sekä alempien säätyjen eri kerroksiin karttuneita monenlaisia tyytymättömiä aineksia, että tuo liberaalipuolue pyrki päättävästi saavuttamaan tarkoituksensa. Yhdistettyjen maapäivien avajaisistunnossa kuningas oli turhaan vakuutellut, ettei hän eläissään lahjoittaisi perustuslakia tämän sanan nykyisessä merkityksessä. Liberaalipuolue vaati nimenomaan nykyaikaista feodalisminvastaista perustuslaillista edustusjärjestelmää ja kaikkea sitä, mitä se edellytti — painovapautta, valamiesoikeutta jne. — ja antoi ymmärtää, ettei se suostu lainaamaan penniäkään, ennen kuin saa vaatimansa. Oli ilmeistä, että näin ei voinut jatkua pitkään; joko jommankumman puolen olisi annettava periksi tai asiat kärjistyisivät välirikoksi ja veriseksi taisteluksi. Porvaristo tiesi olevansa vallankumouksen kynnyksellä ja se valmistautui siihen. Se yritti kaikin mahdollisin keinoin turvata itselleen työväenluokan kannatuksen kaupungeissa ja talonpojiston kannatuksen maaseudulla. Tiedetään, että vuoden 1847 lopulla porvariston keskuudessa tuskin lienee ollut ainuttakaan huomattavaa poliitikkoa, joka proletariaatin myötätuntoa tavoitellessaan ei olisi tekeytynyt »sosialistiksi». Alempana näemme kohta nämä »sosialistit» itse teossa.

Tämä etumaisen porvariston kiihkeä pyrkimys verhota liikkeensä vaikkapa ulkonaisesti sosialismin asuun johtui siitä valtavasta muutoksesta, joka oli tapahtunut Saksan työväenluokassa. Vuodesta 1840 alkaen osa saksalaisista työläisistä, jotka olivat olleet Ranskassa ja Sveitsissä, oli enemmän tai vähemmän määrin omaksunut epäkypsiä sosialistisia ja kommunistisia katsomuksia, jotka olivat silloin levinneet ranskalaisten työläisten keskuudessa. Ranskassa vuodesta 1840 alkaen jatku-

vasti vilkastunut mielenkiinto noihin aatteisiin oli aiheuttanut sen, että sosialismista ja kommunismista tuli muotiasia myös Saksassa ja jo vuodesta 1843 kaikkien lehtien palstoilla alettiin jatkuvasti pohtia sosiaalisia ongelmia. Kohta Saksassa muovautui sosialistinen koulukunta, jonka aatteille oli tunnusomaista pikemminkin epämääräisyys kuin uutuus. Päätyökseen se käänsi fourierilaisia ja saintsimonistisia ynnä muita teorioita ranskan kielestä saksalaisen filosofian hämärälle kielelle²². Likipitäen samoihin aikoihin syntyi myös saksalainen kommunistinen koulukunta, joka erosi perin pohjin edellisestä lahkosta.

Vuonna 1844 puhkesivat Sleesian kankureiden kapinat ja niitä seurasi Prahan kangaspainotyöläisten kapina. Nämä julmasti tukahdutetut kapinat — työnantajia eikä hallitusta vastaan suunnatut työläisten kapinat — tekivät syvällisen vaikutuksen ja antoivat uutta virikettä sosialistiselle ja kommunistiselle propagandalle työläisten keskuudessa. Samoin vaikuttivat viljakapinat nälkävuonna 1847. Lyhyesti sanoen samoin kuin omistavien luokkien perusjoukko (feodaalisia suurmaanomistajia lukuun ottamatta) oli yhdistynyt perustuslaillisen opposition lipun alle, niin myös suurien kaupunkien työväenluokka näki sosialistisissa ja kommunistisissa opeissa vapautumisensa keinon, vaikka silloisten painolakien voimassaoloaikana sillä oli mahdollisuus perehtyä noihin oppeihin vain hyvin pinnallisesti. Ei tietenkään voitu odottaa, että työläisillä olisivat olleet hyvin selvät käsitykset tarpeistaan: he tiesivät vain, että perustuslaillisen porvariston ohjelma ei sisällä kaikkea mitä he tarvitsivat ja että heidän pyrkimyksensä eivät lainkaan sovi konstitutionalismiin aatteiden puitteisiin.

Tuohon aikaan Saksassa ei ollut erityistä tasavaltalaista puoluetta. Saksalaiset olivat joko perustuslaillisia monarkisteja tai enemmän tai vähemmän selvästi muovautuneita sosialisteja ja kommunisteja.

Tällaisten ainesten olemassaolo merkitsi, että vähäisinkin yhteentörmäys saattoi johtaa vakavaan vallankumoukseen. Samaan aikaan kun olemassaolevan järjestelmän ainoaksi varmaksi tueksi olivat jääneet suuraatelisto sekä ylimmät virkamiehet ja upseerit; samaan ai-

kaan kun alhaisaatelisto, kauppa- ja teollisuusporvaristo, yliopistot, kaikkien arvoluokkien koulunopettajat ja jopa osa alimmasta virkamiehistöstä ja upseeristosta olivat liittoutuneet vastustamaan hallitusta; samaan aikaan kun niitä seurasivat talonpojiston ja suurkaupunkien proletariaatin tyytymättömät joukot, jotka toistaiseksi kannattivat liberaalia oppositiota, mutta puhelivat jo kummallisella tavalla aikomuksestaan ottaa asiat omiin käsiinsä; samaan aikaan kun porvaristo oli valmis kukistamaan hallituksen ja proletariaatti oli vuorostaan valmis kukistamaan porvariston — samaan aikaan hallitus pysyi itsepintaisesti tiellä, joka oli väistämättä johtava yhteentörmäykseen. Vuoden 1848 alussa Saksa oli vallankumouksen kynnyksellä, ja tuo vallankumous olisi epäilemättä puhjennut sittenkin, vaikka Ranskan helmikuun vallankumous ei olisi jouduttanutkaan sen alkua.

Seuraavassa artikkelissa tarkastelemme, miten tuo Pariisin vallankumous vaikutti Saksaan.

Lontoo, syyskuu 1851

III

MUUT SAKSALAISET VALTIOT

Edellisessä artikkelissa rajoituimme tarkastelemaan miltei yksinomaisesti valtiota, joka vuosina 1840—1848 esitti eittämättä tärkeintä osaa saksalaisessa liikkeessä, nimittäin Preussia. Meidän on kuitenkin luotava katsaus saman aikakauden muihinkin saksalaisiin valtioihin.

Mitä tulee pieniin valtioihin, niin ne olivat vuoden 1830 vallankumousliikkeiden ajoista alkaen joutuneet täydellisesti liittopäivien, ts. Itävallan ja Preussin dik-tatuurin alaisiksi. Erilaiset perustuslait, jotka oli saatettu voimaan suojelukeinona suurempien valtioiden mielivaltaa vastaan ja joiden tarkoituksena oli hankkia suosiota niiden kruunupäisille tekijöille ja yhdistää Wienin kongressin ilman minkäänlaista johtoperiaatetta muodostamat erilaatuiset maakuntien konglomeraatit, nämä perustuslait, niin näennäisiä kuin ne olivatkin, osoittautuivat kuitenkin vaarallisiksi pienten monarkkien vallalle myrskyisänä kautena 1830—1831. Ne hävitettiin miltei tyystin. Sitä mitä niistä oli suvaittu jättää, tuskin voitaneen sanoa varjoksikaan, ja täytyi olla yhtä omahyväinen lavertelija kuin ovat kaikki nuo Welckerit, Rotteckit ja Dahlmannit kuvitellakseen, että se halpamaisen liehittelyn sekainen, kaikkein alamaisin oppositio, jota heidän oli sallittu esittää noiden pienten valtioiden avuttomissa edustajakamareissa, olisi muka tuottanut jonkinlaisia tuloksia.

Kohta vuoden 1840 jälkeen noiden pienten valtioiden porvariston tarmokkain osa luopui kokonaan kaikista entisistä toiveistaan, joita se oli pannut parlamentaarisen hallitusmuodon kehittymiseen noissa Itävallan ja Preussin lisäkkeissä. Heti kun preussilainen porvaristo ja

siihen liittyneet luokat olivat osoittaneet vakavaa päätäväisyyttä taistella parlamentaarisen järjestelmän puolesta Preussissa, Preussin porvaristolle lankesi johtajan osa koko Saksan perustuslaillisessa liikkeessä, Itävaltaa lukuun ottamatta. Nykyään ei enää herätä vähäisintäkään epäilystä se seikka, että niiden Keski-Saksan perustuslaillisten ydinjoukko, jotka olivat myöhemmin poistuneet Frankfurtin kansalliskokouksesta ja saaneet erillisten kokoustensa pitopaikan mukaan nimen Gothan puolue²³, oli jo kauan ennen vuotta 1848 pohtinut suunnitelmaa, jonka nuo perustuslailliset ehdottivat 1849 vähäisin muutoksin koko Saksan edustajille. Heidän tarkoituksenaan oli erottaa Itävalta täydellisesti Saksan liitosta, perustaa uusi, Preussin holhouksen alainen liitto, jolla olisi uusi perustuslaki ja liittoparlamentti, ja liittää pienet valtiot suurempiin. Tämä kaikki tulisi toteutumaan siitä hetkestä alkaen, kun Preussi astuisi perustuslaillisten monarkioiden riveihin, saattaisi voimaan painovapauden, alkaisi ajaa Venäjältä ja Itävallasta riippumatonta politiikkaa ja avaisi siten pienten valtioiden perustuslaillisille mahdollisuuden valvoa todella omia hallituksiaan. Tämän suunnitelman oli keksinyt professori Gervinus Heidelbergistä (Baden). Näin ollen Preussin porvariston emansipaation piti olla alkumerkkinä porvariston emansipoitumiseen koko Saksassa sekä hyökkäys- ja puolustusliiton perustamiseen niin Venäjää kuin Itävaltaakin vastaan, sillä kuten alla näemme, Itävaltaa pidettiin aivan barbaarimaisena maana, josta muuten tiedettiin hyvin vähän, ja sekin vähäinen, mikä tiedettiin, ei ollut kovinkaan imartelevaa tuon maan väestölle. Siksi Itävaltaa ei pidetty Saksan olennaisena osana.

Mitä tulee pienten valtioiden muihin yhteiskuntaluokkiin, niin ne lähtivät jokseenkin nopeasti seuraamaan preussilaisia veljiään. Pikkuporvarit osoittivat yhä suurempaa tyytymättömyyttä hallituksiaan, verojen lisääntymistä ja niiden luuloteltujen poliittisten oikeuksiansa typistämistä kohtaan, joilla he olivat niin kerskailleet vertaillen itseen itävaltalaisiin ja preussilaisiin »despotismin orjiin». Heidän oppositiossaan ei kuitenkaan ollut vielä mitään riittävän selvää, mikä olisi

erottanut heidät suurporvariston perustuslaillisesta puolueesta eriäväksi itsenäiseksi puolueeksi. Talonpoikien keskuudessa niin ikään kasvoi tyytymättömyys, mutta on hyvin tunnettua, että rauhallisina aikoina tämä kansan osa ei milloinkaan nosta esiin omia etupyyteitään eikä esiinny itsenäisenä luokkana muualla kuin niissä maissa, joissa on saatettu voimaan yleinen äänioikeus. Sosialismin ja kommunismin »myrky» alkoi saastuttaa kaupunkilaisten teollisuuslaitosten työläisiä. Koska Preussin rajojen ulkopuolella oli vähän suuria kaupunkeja ja sitäkin vähemmän teollisuusalueita, niin pienissä valtioissa toiminta- ja propagandakeskusten puuttumisen vuoksi työväenluokan liike kehittyi kuitenkin tavattoman hitaasti.

Kaikkien poliittisen opposition ilmausten tiellä olleet esteet aiheuttivat sekä Preussissa että pienissä valtioissa omalaatuisen uskonnollisen opposition, joka ilmeni saksalaisen katolisuuden ja vapaiden seurakuntien²⁴ rinnakkaisina liikkeinä. Historia tarjoaa lukuisia esimerkkejä siitä, miten maissa, jotka nauttivat siunauksesta valtionkirkon suojassa ja joissa poliittisten kysymysten pohtiminen on hyvin vaikeaa, maallista valtaa vastaan kohdistuva uhkarohkea maallikko-oppositio piilee hurskaamman ja maallisilta eduilta kaukaisemmalta näyttävän, henkistä despotiaa vastaan suunnatun taistelun takana. Monet hallitukset, jotka eivät siedä minkäänlaisten tekojensa arvostelua, pelkäävät luoda marttyyreja ja kiihottaa kansanjoukkojen uskonnollista fanatismia. Vuonna 1845 Saksan jokaisessa valtiossa valtiojärjestelmän erottamattomana osana pidettiin joko roomalaiskatolista tai protestanttista uskontoa tai kumpaakin samanaikaisesti. Ja jokaisessa valtiossa jommankumman näistä uskonnoista tai molempien papisto oli olennaisena aineksena byrokraattisessa hallitusjärjestelmässä. Siksi hyökkäys katolista tai protestanttista oikeaoppisuutta vastaan tai hyökkäys papistoa vastaan merkitsi samaa kuin naamioitu hyökkäys itseään hallitusta vastaan. Mitä tulee saksalaisiin katolilaisiin, niin yksin jo heidän olemassaolonsa merkitsi hyökkäystä Saksan katolisia hallituksia vastaan, varsinkin Itävallassa ja Baijerissa. Vastaavat hallitukset käsittivätkin asian juuri näin.

Vapaiden seurakuntien jäsenet, dissidenttiprotestantit, jotka muistuttivat tavallaan englantilaisia ja amerikkalaisia unitaareja²⁵, julistivat avoimesti olevansa oppositiossa Preussin kuninkaan ja hänen suosikkinsa, kultti- ja valistusasioiden ministerin herra Eichhornin klerikaalista ja ankanan ortodoksista suuntaa vastaan. Kaksi uutta uskonlahkoa, jotka levisivät yhteen aikaan nopeasti, — edellinen katolisissa, jälkimmäinen protestantisissa valtioissa — erosivat toisistaan vain alkuperänsä puolesta. Mitä niiden oppeihin tulee, niin ne kävivät täydellisesti yhteen siinä perin tärkeässä kohdassa, että kaikki hyväksytyt dogmit ovat paikkansapitämättömiä. Tämä täydellinen epämääräisyys olikin niiden todellinen olemus. Ne sanoivat rakentavansa suurta temppeliä, jonka suojassa kaikki saksalaiset voisivat yhdistyä. Ne ilmaisivat siis uskonnollisessa muodossa toisen ajan-kohtaisen poliittisen aatteen — Saksan yhtenäisyyden aatteen. Itse asiassa ne eivät pystyneet kuitenkaan saamaan aikaan sovintoa omassa keskuudessaankaan.

Saksan yhtenäisyyden aate, jota edellä mainitut lahkot koettivat toteuttaa ainakin uskonnollisella pohjalla, keksimällä yhteisen uskonnon, joka oli kelvollinen kaikille saksalaisille ja oli varta vasten kyhätty heidän tarpeisiinsa, totumuksiinsa ja taipumuksiinsa sopivaksi, tämä aate levisi tosiaan hyvin laajalti, varsinkin pienissä valtioissa. Sen jälkeen kun Napoleon oli hävittänyt Saksan valtakunnan²⁶, kehotus liittää kaikki Saksan disjecta membra* yhdeksi kokonaisuudeksi muuttui ole-massaolevan asiointilan aiheuttaman tyytymättömyyden yleisimmäksi ilmaukseksi, ennen muuta pienissä valtioissa, joissa valtavan suuret menot hovin ylläpitoon, hallintoon, armeijan huoltoon — lyhyesti koko verotuksen hyödytön taakka — kasvoivat suoraan verrannollisesti valtion pienuuteen ja voimattomuuteen nähden. Puolueiden mielipiteet erosivat siinä, millainen tuo Saksan yhtenäisyys tulisi olemaan toteutettuna. Vakavia vallankumouksellisia järkytyksiä karttava porvaristo tyytyi siihen, mitä se piti »käytännössä toteutettavana» ja mihin tutustuimme, jo edellä, nimittäin Preussin perus-

* — erillään olevat jäsenet. *Toim.*

tuslaillisen hallituksen johtamaan liittoon, joka käsittää koko Saksan paitsi Itävaltaa. Tuona aikana ei todellakaan olisi voitu tehdä enempää aiheuttamatta vakavia myrskyjä. Pikkuporvareiden ja talonpoikien, mikäli viimeksi mainitut harrastivat yleensä tällaisia kysymyksiä, ei milloinkaan onnistunut päätyä sen saksalaisen yhtenäisyyden minkäänlaiseen määrittelyyn, jota he myöhemmin vaativat niin kovaäänisesti. Jotkut haaveilijat, etupäässä feodaaliset taantumusmiehet, toivoivat Saksan valtakunnan palauttamista. Pieni ryhmä sivistymättömiä soi-disant* radikaaleja, jotka ihailivat Sveitsin laitoksia, joihin he eivät silloin vielä olleet ehtineet tutustua käytännössä, mutta joiden suhteen he myöhemmin tutustuttuaan pettyivät niin naurettavalla tavalla, tämä ryhmä esiintyi federatiivisen tasavallan puolesta. Ainoastaan kaikkein äärimmäisin puolue uskalsi silloin esiintyä yhtenäisen ja jakamattoman Saksan tasavallan puolesta.²⁷ Näin ollen Saksan yhtenäisyyttä koskevasta kysymyksestä saattoi jo sinänsä juontua erimielisyyksiä, eripuraisuuksia ja tietyissä olosuhteissa jopa kansalaissota.

Tehkäämme yhteenvedot. Preussin ja Saksan pienten valtioiden tilanne oli vuoden 1847 lopulla seuraava. Porvaristo tunsi voimansa ja päätti olla sietämättä enää kahleita, joilla feodaalinen ja byrokraattinen despotia sitoi sen liikeasioita, teollista toimintaa ja sen yhteistoimintaa luokkana. Osa maalaisaatelistosta oli siinä määrin muuttunut yksinomaan markkinoitavaksi tarkoitettujen tuotteiden tuottajiksi, että sen edut olivat samat kuin porvaristonkin, ja siksi se liittyi porvaristoon. Pienten käsityöläisten ja kauppiaiden luokka oli tyytymätön ja napisi verojen ja sen asioiden hoitoa vaikeuttaneiden esteiden johdosta, mutta sillä ei ollut sellaisten uudistusten selvää ohjelmaa, jotka olisivat voineet turvata sen aseman yhteiskunnassa ja valtiossa. Toisin paikoin talonpojistoa tukahduttivat feodaaliset verot, toisin paikoin taas velkojien, koronkiskureiden ja lakimiesten sorto. Kaupunkilaistyöläiset olivat yleisen tyytymättömyyden vallassa, he vihasivat yhtä paljon hal-

* — niin sanottuja. *Toim.*

litusta kuin suurteollisuuskapitalistejakin ja heihin alkoivat tarttua sosialistiset ja kommunistiset aatteet. Sanalla sanoen oli olemassa erilaisten etujen kannustama erilaatuinen joukko oppositioaineksia, joita ylipäänsä johti porvaristo, jonka eturiveissä vuorostaan kulki Preussin ja eritoten Reinin maakunnan porvaristo. Toisella puolen näemme hallitukset, jotka olivat erimielisiä noissa kysymyksissä ja osoittivat epäluottamusta toisiaan ja ennen muuta Preussin hallitusta kohtaan, vaikka ne joutuivatkin panemaan toiveensa sen suojelukseseen. Preussissa yleinen mielipide oli kääntänyt selkänsä hallitukselle, ja sen oli hylännyt jopa osa aatelistostakin, se nojasi armeijaan ja virkavaltaan, joihin porvariston oppositioaatteet tarttuivat päivä päivältä yhä enemmän ja jotka joutuivat yhä enemmän porvariston vaikutuksen alaiseksi. Kaiken tämän lisäksi hallituksella ei ollut kirjaimellisesti pennin pyörylääkään taskussaan eikä se kyennyt hankkimaan lanttiakaan yhä kasvavan vajauksen kattamiseksi antautumatta porvarillisen opposition armoille. Lieneekö muiden maiden porvaristolla ollut milloinkaan loistavampaa asemaa valtataistelussa olemassaolevaa hallitusta vastaan?

Lontoo, syyskuu 1851

IV

ITÄVALTA

Tutustukaamme nyt Itävaltaan, maahan, joka aina maaliskuuhun 1848 on ollut melkein yhtä luoksepääsemätön ulkomaalaisille, kuin Kiina on ollut viimeksi Englantia vastaan käymäänsä sotaan²⁸ asti.

Tässä voimme tarkastella tietenkin vain Itävallan saksalaista osaa, Itävallan puolalaista, unkarilaista ja italialaista väestöä koskevat asiat eivät sisälly aiheeseemme, ja sikäli mikäli ne vaikuttivat 1848 Itävallan saksalaisten kohtaloihin, niistä on puhuttava myöhemmin.

Ruhtinas Metternichin hallitus piti ohjeenaan kahta periaatetta: ensinnäkin jokaista Itävallan herruuteen alistettua eri kansakuntaa on pidettävä aisoissa kaikkien muiden samassa asemassa olevien kansakuntien avulla; toiseksi — ja tämä on yleensä kaikkien absoluuttisten monarkkioiden pääperiaate — on nojauduttava kahteen luokkaan: feodaalisiin maanomistajiin ja suuriin rahanpohattoihin tasapainottamalla samalla kummankin luokan vaikutusvaltaa ja voimaa toistensa vaikutusvallalla ja voimalla, jotta hallitukselle jäisi siten täysi toimintavapaus. Aateliset maanomistajat, joiden kaikki tulot koostuivat erilaisista feodaalisista veroista, tukivat luonnollisestikin hallitusta, joka oli heidän ainoa turvansa maaorjatalonpoikien sorrettua luokkaa vastaan, jonka rosvouksen kustannuksella he elivät. Mikäli taas näiden aatelisten vähävaraisempi osa uskalsi ryhtyä oppositioon hallitusta vastaan, kuten tapahtui Galitsiassa 1846, niin Metternich usutti viipymättä heidän kimppuunsa juuri nämä maaorjat, jotka yrittivät kaikin mokomin käyttää hyväkseen tilaisuutta ja kosta kovakouraisesti välittömille sortajilleen²⁹. Toisaalta pörssikeinottelua harjoit-

tavia suurkapitalisteja sitoivat Metternichin hallitukseen ne tavattoman suuret summat, joita he olivat sijoittaneet valtion arvopapereihin. Täysiin voimiinsa vuonna 1815 palautettu Itävalta, joka entisti 1820 absoluuttisen monarkian Italiassa ja vapautui osittain veloistaan vuoden 1810 pankkiromahduksen seurauksena, sai rauhan solmimisen jälkeen palautetuksi hyvin pian luottonsa Euroopan suurilla rahamarkkinoilla, ja mitä enemmän tuo luotto kasvoi, sitä laajemmin Itävalta käytti sitä hyväkseen. Siksi kaikki Euroopan finanssimagnaatit sijoittivat huomattavan osan pääomastaan Itävallan valtion arvopapereihin. He kaikki olivat kiinnostuneita tämän maan luoton tukemisesta, ja koska Itävallan valtionluoton tukeminen vaati jatkuvasti uusia lainoja, he joutuivat aika ajoin lainaamaan uusia pääomia säilyttääkseen luottamuksen velkasitoumuksiin, joita he olivat jo rahoittaneet. Vuoden 1815 jälkeen koittanut pitkäaikainen rauha ja oletamus, että sellainen tuhatvuotinen monarkia kuin Itävalta ei voisi tulla kukistetuksi, lisäsivät tavattomasti Metternichin hallituksen luottoa ja jopa tekivät tuon hallituksen riippumattomaksi wieniläisistä pankkiireista ja pörssikeinottelijoista, sillä niin kauan kuin Metternich sai riittävästi rahaa Frankfurtista ja Amsterdamista, hänellä oli tietenkin mahdollisuus nähdä tyydytykseksen itävaltalaiset kapitalistit jalkainsa juuressa. He olivat muuten joka suhteessa täysin hänen vallassaan. Korvaukseksi niistä valtavan suurista voitoista, joita pankkiirit, pörssikeinottelijat ja valtion tavarantoimittajat osaavat saada jatkuvasti absoluuttisen monarkian avulla, hallituksella oli miltei rajaton valta heidän persoonansa ja omaisuutensa suhteen. Heidän taholtaan ei sen vuoksi ollut syytä odottaa opposition häivettäkään. Metternich saattoi näin ollen olla varma valtakunnan kahden mahtavimman ja vaikutusvaltaisimman luokan kannatuksesta, ja lisäksi hänen käytettävissään oli armeija ja virkamiehistö, jotka oli järjestetty parhaalla mahdollisella tavalla itsevaltiuden tarkoituksia vastaaviksi. Itävallan palveluksessa olevat siviilivirkamiehet ja upseerit muodostavat erikoisen ihmisrodun; heidän isänsä olivat palvelleet keisaria ja heidän poikansa tulevat niin ikään palvelemaan häntä.

He eivät kuulu yhteenkään niistä monista kansallisuuksista, jotka on yhdistetty kaksipäisen kotkan siipien alle. Heitä on alituisesti siirrelty ja siirrellään valtakunnan toiselta kulmalta toiselle, Puolasta Italiaan tai saksalaisilta alueilta Transsylvaniaan. He suhtautuvat yhtä ylimielisesti unkarilaiseen, puolalaiseen, saksalaiseen, romanialaiseen, italialaiseen, kroaattiin jne.— yleensä mihin henkilöön hyvänsä, jos tältä puuttuu »keisarilliskuninkaallisen» viranhaltijan leimaa ja jos hänellä on erikoinen kansallinen luonne. Heillä ei ole omaa kansallisuuttaan, tai oikeammin yksinomaan he muodostavatkin todellisen itävaltalaisen kansakunnan. On ymmärrettävää, miten kuuliaisena ja samalla voimakkaana aseena olikaan tuollainen kansalais- ja sotilashierarkia viisaan ja tarmokkaan hallitsijan käsissä.

Mitä tulee muihin väestöluokkiin, niin Metternich — täysin ancien régime* aikaisen valtiomiehen hengessä — oli hyvin vähän kiinnostunut niiden kannatuksesta. Niiden suhteen hän noudatti vain yhtä politiikkaa: puristi niiltä mahdollisimman paljon varoja verojen muodossa ja samalla ylläpiti rauhaa niiden keskuudessa. Teollisuus- ja kauppaporvaristo kehittyi Itävallassa hyvin hitaasti. Kaupankäynti Tonavaa myöten oli verrattain vähäistä; maalla oli hallussaan vain yksi satama, Trieste, ja tässä satamassa tapahtuva kauppavaihto oli melko rajoitettua. Teollisuudenharjoittajat käyttivät hyväkseen laajalti toteutettua suojelujärjestelmää, joka useimmissa tapauksissa sulki täydellisesti pois ulkomaiset kilpailijat. Tämä etuisuus suotiin heille kuitenkin pääasiallisesti siinä tarkoituksessa, että heidän maksukykyisyytensä veronmaksajina olisi kohonnut, ja sen typistivät huomattavalta osaltaan nollan arvoiseksi teollisuuden sisäiset rajoitukset sekä niiden ammattikuntien ynnä muiden feodaalisten korporaatioiden etuoikeudet, joita suojeltiin tarkasti siihen asti kunnes ne muuttuivat esteeksi hallituksen tavoitteiden ja aikomusten toteuttamiselle. Pienet käsityöläiset oli ahdettu noiden keskiaikaisten ammattikuntien suppeihin puitteisiin. Ammattikunnat pitivät yllä loputonta sotaa etuoikeuksista

* — vanhan hallitustavan. *Toim.*

erillisten elinkeinojen välillä ja samalla tekivät noiden pakollisten yhdistysten kokoonpanon tavallaan perinnöllis-pysyväiseksi luonteeltaan anastamalla työväenluokan edustajilta miltei kaikki mahdollisuudet nousta askelmaakaan korkeammalle sosiaalisessa suhteessa. Talonpoikaa ja työläistä vihdoin pidettiin yksinkertaisesti verotuksen kohteena. Ainoa huolenpito, jota he saivat osakseen, oli se että mahdollisuuksien mukaan koettiin säilyttää ne olemassaoloehdot, joissa he silloin elivät ja joissa ennen heitä heidän isänsä olivat eläneet. Siinä tarkoituksessa kaikkea vanhanaikaista, varmasti vakiintunutta, perinnöllistä valtaa suojeltiin samoin kuin valtiovaltaakin. Hallitus suojeli kaikkialla tarkasti tilanherran valtaa feodaalisessa riippuvuudessa oleviin pientalonpoikiin, tehtailijan valtaa tehdastyöläisiin, käsityöläismestarin valtaa kisälleihin ja oppipoikiin, isän valtaa poikaansa, ja kaikista tottelemattomuuden ilmauksista rangaistiin samoin kuin lain rikkomuksista itävältaisen oikeudenkäytön universaalilla aseella, kepillä.

Jotta vihdoin olisi saatu yhdistettyä ehyeksi yleisjärjestelmäksi kaikki nämä keinotekoisien vakaiden olojen aikaansaamisyritykset, kansan käytettäväksi sallittu henkinen ravinto valittiin mahdollisimman huolellisesti ja varovaisesti ja sitä myönnettiin äärimmäisen niukalti. Kasvatustyö oli kaikkialla katolisen papiston huostassa, jonka huippukerros oli syvästi kiinnostunut olemassaolevan järjestelmän säilyttämisestä, samoin kuin olivat feodaaliset suurmaanomitajatkkin. Yliopistot oli järjestetty siten, että niissä valmistuneet specialistit pystyivät parhaassa tapauksessa saavuttamaan suurempia tai pienempiä tuloksia ainoastaan erinäisillä tiedon erikoisaloilla, mutta ne eivät antaneet ollenkaan sitä universaalialia, vapaata sivistystä, joka oletettavasti voitiin saada muissa yliopistoissa. Aikakauslehdistöä ei ollut olemassakaan muualla kuin Unkarissa, mutta unkarilaiset sanomalehdet olivat kiellettyjä kaikissa muissa osissa monarkiaa. Mitä tulee yleissisältöiseen kirjallisuuteen, niin sen piiri ei ollut sadan vuoden aikana laajentunut ollenkaan; Joosef II:n kuoleman jälkeen se oli jopa supistunut jälleen. Ja kaikille rajoille, joilla Itävallan

alueet olivat jonkin sivistysmaan tuntumassa, tullivartioston lisäksi oli asetettu kirja- ja lehtisensuurin vartios-to, joka ei päästänyt rajan ylitse Itävaltaan ainuttakaan kirjaa tai sanomalehtinumeroa, ennen kuin oli tarkastanut seikkaperäisesti kahteen tai kolmeen kertaan niiden sisällön ja vakuuttunut, ettei siinä ole vähääkään ajan turmiollisen hengen vaikutusta.

Alkaen vuodesta 1815 tämä järjestelmä toimi melkein kolmekymmentä vuotta hämmästyttävän menestyksellisesti. Euroopassa tunnettiin Itävaltaa tuskin ollenkaan samoin kuin Itävällassa tuskin tunnettiin Eurooppaa. Eri väestöluokkien yhteiskunnallinen asema enempää kuin kansan asema kokonaisuudessaankaan ei näyttänyt kokeneen vähäisiäkään muutoksia. Niin voimakas kuin eri luokkien välinen vihamielisyys olikin — ja tuon vihamielisyyden olemassaolo oli Metternichin hallinnan pääedellytys, hän jopa kiihotti sitä tekemällä yläluokista kaikkien hallituksen kiristystoimien välikappaleen ja kohdistamalla siten kansan vihan niitä vastaan — ja niin suuresti kuin kansa vihasikin valtion alimpia virkamiehiä, tyytymättömyyttä keskushallitusta kohtaan ei yleensä ollut havaittavissa ollenkaan tai tuskin ollenkaan. Keisaria ihailtiin ja tosiasiat näyttivät vahvistavan oikeiksi vanhan Franz I:n sanat, jotka hän oli lausunut hyväuskoisesti epäröityään kerran tämän järjestelmän kestävyyttä: »Ainakin minun ja Metternichin iäksi sitä vielä riittää.»

Maassa oli sittenkin käynnissä hidas, pinnalle näkymätön liike, joka teki tyhjiksi kaikki Metternichin ponnistukset. Teollisuus- ja kauppaporvariston rikkaus ja vaikutusvalta suurenivat. Koneiden ja höyryvoiman käyttöönotto teollisuudessa aiheutti Itävällassa samoin kuin kaikkialla muuallakin mullistuksen kokonaisten yhteiskuntaluokkien kaikissa aikaisemmissa suhteissa ja elinoloissa. Se teki maaorjista vapaita, pienmaanomistajista teollisuustyöläisiä; se horjutti vanhanaikaisia feodaalisia käsityöläisyhdistyksiä ja hävitti niiltä monilta olemassaolomahdollisuudet. Uusi kaupankäyntiä ja teollisuutta harjoittava väestö törmäsi kaikkialla yhteen vanhojen feodaalisten laitosten kanssa. Porvarit, jotka joutuivat yhä useammin matkustelemaan asioillaan ul-

komailla, toivat sieltä satumaisilta kuulostavia tietoja valtakunnan tulliporttien takana olevista sivistysmaista. Ja vihdoin rautateiden käytäntöönnotto joudutti maan teollista ja henkistä kehitystä. Sitä paitsi Itävallan valtiorakennuksessa oli yksi vaarallinen yhdysosa, nimittäin Unkarin feodaalinen perustuslaki ja sen parlamenttikeskustelut sekä köyhtyneen ja oppositiossa olevan aatelistojoukon kamppailu hallitusta ja sen liittolaisia, magnaatteja, vastaan. Pressburg*, valtiopäivien kokouksumispaikka, oli aivan Wienin edustalla. Kaikki nämä ainekset myötävaikuttivat siihen, että kaupunkilaisporvariston keskuudessa heräsi ellei oppositiohenki sanan varsinaisessa merkityksessä, sillä oppositio oli yhä vielä mahdoton, niin ainakin tyytymättömyyden henki, yleinen pyrkimys uudistuksiin, ja pikemminkin hallinnollis- kuin perustuslaillisluonteisiin uudistuksiin. Täällä samoin kuin Preussissakin osa virkavallasta liittyi porvaristoon. Tämän perinnöllisen virkamieskastin keskuudessa elivät vielä Joosef II:n perinteet. Valistuneemmat hallitusvirkailijat, jotka toisinaan itekin haaveilivat mahdollisista uudistuksista, pitivät ehdottomasti parempana tämän keisarin edistyksellistä ja valistunutta despotiaa kuin Metternichin »isällistä» despotiaa. Osa vähävaraisempaa aatelistoa asettui niin ikään porvariston puolelle, mutta alemmat väestöluokat, joilla aina oli riittävästi perusteita tyytymättömyyteen ylempien luokkien jollei välittömästi hallituksenkin suhteen, eivät useimmitenkaan voineet olla liittymättä porvariston uudistuspyrkimyksiin.

Suunnilleen näihin samoihin aikoihin, vuonna 1843 tai 1844, Saksassa sai alkunsa erikoinen kirjallisuuslaji, joka oli noiden muutosten jälkikaikua. Muutamia itävaltalaisia kirjailijoita — kaunokirjailijoita, kirjallisuusarvostelijoita, huonoja runoilijoita — jotka olivat poikkeuksetta melko keskinkertaisia lahjoiltaan mutta joilla oli erityistä, juutalaisrodulle ominaista yritteliäisyyttä, asettui asumaan Leipzigiin ja muihin Itävallan ulkopuolella oleviin saksalaisiin kaupunkeihin, ja siellä, poissa Metternichin ulottuvilta, he julkaisivat kirjoja

* — Bratislava. *Toim.*

ja lentokirjasia Itävallan asioista. He itse samoin kuin heidän kustantajansakin »kauppasivat vilkkaasti» tuota tavaraa. Koko Saksa oli halukas perehtymään eurooppalaisen Kiinan salaisuuksiin. Sitäkin uteliaampia olivat itse itävaltalaiset, jotka saivat noita julkaisuja Böömin rajan ylitse tapahtuneen joukoittaisen salakuljetuksen tietä. Näissä julkaisuissa paljastetuilla salaisuuksilla ei tietenkään ollut suurta merkitystä, ja hyväuskoisten tekijöiden hautomissa uudistussuunnitelmissa oli poliittista neitsyyttä lähentelevän naiiviuden leima. Perustuslakia ja painovapautta niissä pidettiin Itävallalle saavuttamattomissa olevina asioina. Nämä hyväsydämiset itävaltalaiset eivät menneet uskollisen alamaisissa ja vaatimattomissa toivomuksissaan hallinnollisia uudistuksia, maakuntien säätykokousten oikeuksien laajentamista, ulkomaisten kirjojen ja lehtien maahantuontilupaa ja sensuurin lieventämistä pitemmälle.

Joka tapauksessa Itävaltaa oli yhä mahdottomampi estää pääsemästä kirjalliseen vuorovaikutukseen muun Saksan ja Saksan kautta koko maailmankin kanssa, ja tämä seikka edisti tuntuvasti hallitukselle vihamielisen yleisen mielipiteen kehitystä. Sen ansiosta osa Itävallan väestöstä sai edes jonkinlaisia poliittisia tietoja. Siksi vuoden 1847 loppuun mennessä Itävallassakin oli päässyt valloilleen — tosin verrattain heikosti — se poliittinen ja poliittis-uskonnollinen agitaatio, joka silloin oli levinnyt kautta Saksan. Ja vaikka sen menestys oli Itävallassa vaatimattomampaa, se löysi kuitenkin riittävästi vallankumouksellisia aineksia, joihin se pystyi vaikuttamaan. Niitä olivat: maaorjuudessa tai feodaalisessa riippuvuudessa oleva talonpoika, jota rasittivat tilanherran ja hallituksen verot; tehdastyöläinen, joka poliisin pampulla pakotettiin tekemään työtä niillä ehdoilla, joita tehtailija saattoi mielensä mukaan esittää; käsityöläiskisälli, jolta ammattikuntalait olivat anastaneet kaikki toiveet itsenäisen aseman saavuttamiseen ammattialallaan; kauppias, joka asioidensa hoidossa törmäsi joka askeleella järjettömiin ohjesääntöihin; tehtailija, joka oli jatkuvassa ristiriidassa etuoikeuksiaan tarkasti suojelevien käsityöläisammattikuntien sekä ahnaiden ja kiusallisten virkamiesten kanssa; ja vihdoin

koulunopettaja, oppinut ja sivistyneempi virkamies, jotka ovat taistelleet turhaan sivistymätöntä ja julkeaa papistoa tai typerää omavaltaista päällikköä vastaan. Lyhyesti sanoen yksikään luokka ei ollut tyytyväinen, sillä vähäisiäkään myönnytyksiä, joita hallitus joutui toisinaan tekemään, se ei tehnyt omaan laskuunsa — valtionrahasto ei olisi kestänyt sitä — vaan suuraate-
liston ja papiston laskuun. Mitä tulee vihdoin suurpankkiireihin ja valtion arvopapereiden haltijoihin, niin Italian viime tapahtumat, Unkarin valtiopäivien voimistunut oppositio, poikkeuksellinen tyytymättömyyden henki ja koko keisarikunnassa kajahdellut uudistusvaatimus pystyivät hyvin vähän lujittamaan heidän uskoaan Itävallan monarkian kestävyyteen ja maksukykyisyyteen.

Näin ollen Itävalta oli kulkemassa hitaasti mutta varmasti kohti suuria muutoksia, kun Ranskassa puhkesivat odottamatta tapahtumat, jotka päästivät heti lähenemässä olleen myrskyn valloilleen ja kumosivat vanhan Franzin väitteen, että rakennus kestäisi muka sekä hänen että Metternichin päivien loppuun saakka.

Lontoo, syyskuu 1851

V

WIENIN KAPINA

24. helmikuuta 1848 Ludvig Filip karkotettiin Pariisista ja julistettiin Ranskan tasavalta. Sen jälkeen 13. maaliskuuta wieniläiset kukistivat ruhtinas Metternichin vallan ja pakottivat hänet häpeälliseen maanpakoon. 18. maaliskuuta berliiniläiset nousivat ase kädessä kapinaan ja 18 tuntia jatkuneen sitkeän taistelun jälkeen saivat tyytyväisinä seurata kuninkaan antautumista kansan armoille. Samaan aikaan Saksan pienempienkin valtioiden pääkaupungeissa tapahtui enemmän tai vähemmän rajuja purkauksia, ja kaikki ne päättyivät yhtä menestyksellisesti. Vaikka Saksan kansa ei vienytkään päätökseen ensimmäistä vallankumoustaan, niin se ainakin astui avoimesti vallankumoukselliselle tielle.

Emme voi tarkastella tässä seikkaperäisesti eri kapioiden kulkua; tarkoituksenamme on vain saada selville niiden luonne ja eri väestöluokkien asennoituminen niihin.

Voidaan sanoa, että Wienin asukkaat suorittivat vallankumouksen miltei yksimielisesti. Porvaristo, pankkii-reja ja pörssikeinottelijoita lukuun ottamatta, pienkäsityöläiset ja -kauppiat ja työläiset nousivat heti yhtenä miehenä kaikkien halveksimaa hallitusta vastaan, joka oli yleisesti niin vihattu, että kourallinen sitä kannattaneita aatelismiehiä ja rahapohattoja katsoi parhaaksi vetäytyä syrjään ensimmäisen sitä vastaan tehdyn hyökkäyksen jälkeen. Metternich oli pitänyt porvaristoa siinä määrin tietämättömänä politiikan suhteen, että porvaristolle olivat aivan käsittämättömiä kaikki Pariisista saapuvat tiedot anarkian, sosialismin ja terrorin vallasta sekä tulevasta taistelusta kapitalistiluokan ja työväen-

luokan välillä. Poliittisessa viattomuudessaan se joko piti noita tietoja täysin merkityksettöminä tai käsitti ne Metternichin perkeleellisiksi juoniksi, joiden tarkoituksena oli pelotella porvaristoa ja pakottaa se kuuliaisuuteen. Sitä paitsi se ei ollut vielä milloinkaan nähnyt työläisten toimivan luokkana tai esiintyvän omien erityisten luokkaetujensa puolesta. Aikaisemman kokemuksensa perusteella se ei osannut pitää mahdollisena minäänlaisten ristiriitojen äkkinäistä ilmaantumista niiden samojen luokkien kesken, jotka vasta äsken olivat niin liikuttavan yksimielisesti kukistaneet niiden kaikkien vihaaman hallituksen. Se näki työläisten olevan samaa mieltä kanssaan kaikissa kysymyksissä: perustuslain, valamiesoikeuden, painovapauden jne. suhteen. Siksi ainakin maaliskuussa 1848 porvaristo antautui liikkeelle koko sydämellään ja sielullaan; toisaalta liike teki alusta pitäen porvaristosta (ainakin teoriassa) valtion hallitsevan luokan.

Sellainen on kaikkien vallankumousten kohtalo, että eri luokkien yksimielisyys, joka on tiettyssä määrin aina kaikkien vallankumousten välttämätön edellytys, ei voi olla pitkäaikaista. Tuskin saatuaan voiton yhteisestä vihollisesta voittajat sanoutuvat jo irti toisistaan muodostaen eri leirejä ja suuntaavat aseet toisiaan vastaan. Juuri tämä luokka-antagonismin nopea ja myrskyisä kehitys vanhoissa ja mutkallisissa sosiaalisissa organismeissa tekee vallankumouksesta niin mahtavan yhteiskunnallisen ja poliittisen edistyksen liikevoiman. Juuri tämä toinen toisensa perään vallanohjiin tarttuvien uusien puolueiden keskeytymätön synty ja nopea kasvu pakottaa kansakunnan tuollaisten pakollisten järkytysten kausina katkomaan viitisen vuoden sisällä taipaleen, jota se ei tavallisissa olosuhteissa pystyisi kulkemaan sadassakaan vuodessa.

Wienin vallankumous teki porvaristosta teoreettisesti hallitsevan luokan. Tämä merkitsee, että hallitukselta kiskotut myönnytykset olisivat väistämättä turvanneet porvariston herruuden, jos ne olisi toteutettu ja jos ne olisivat olleet voimassa tietyn ajan. Tosiasiallisesti tämä luokka ei ollut vielä lähimainkaan päässyt herruusasemaan. Porvaristo sai tosin voimaa ja vaikutusvaltaa kan-

salliskaartin perustamisen ansiosta, mikä antoi aseet porvariston ja pikkuporvariston käsiin. Se kohosi tosin vallan huipulle, kun perustettiin »Turvallisuukskomitea», eräänlainen vallankumousohallitus, joka ei ollut vastuussa kenellekään ja jossa porvaristo oli vallitsevana. Samalla osa työläisistäkin sai aseita; työläiset ja ylioppilaat kantoivat harteillaan koko taistelun taakan joka kerta, kun asiat kärjistyivät taisteluksi. Vallankumousarmeijan ydinjoukon, sen todellisen voiman muodostivat opiskelijat, lukumäärältään noin 4000 hyvin aseistettua ja paljon kurinalaisempaa henkilöä, kuin oli kansalliskaartissa; eivätkä he suinkaan halunneet olla pelkkänä aseena turvallisuuskomitean käsissä. Vaikka opiskelijat tunnustivatkin sen ja olivat jopa sen kiivaimpia puolustajia, he muodostivat kuitenkin oman riippumattoman ja melko rauhattoman järjestönsä, järjestivät omia kokouksiaan juhlasalissa; asenteiltaan he olivat porvariston ja työläisten välimailla, alituisella kiihkoisuudellaan he estivät paluun vanhoille, arkisille raiteille ja usein tyrkyttivät päätöksiansä turvallisuuskomitealle. Toisaalta työläiset, jotka melkein kaikki olivat jääneet ilman ansiotyötä, jouduttiin ottamaan valtion kustannuksella teetettäviin yleisiin töihin, ja varat siihen tarkoitukseen jouduttiin tietenkin perimään veronmaksajilta tai Wienin kaupunginrahastosta. Wieniläisistä kauppiaista ja käsityöläisistä tämä kaikki ei voinut olla tuntumatta hyvin epämiellyttävältä. Suuren maan rikkaiden ja ylhäisten perheiden tarpeita palvelleet Wienin teollisuuslaitokset lakkauttivat tietenkin kokonaan työt vallankumouksen vuoksi, sillä ylimystö ja hovi olivat paenneet. Kaupankäynti tyrehtyi, ylioppilaiden ja työläisten jatkuvat liikehtimiset ja levottomuus eivät tietenkään voineet myötäväikuttaa »luottamuksen palauttamiseen», kuten siihen aikaan oli tapana sanoa. Siksi hyvin pian toisaalta porvariston ja toisaalta levottomien ylioppilaiden ja työläisten välisissä suhteissa syntyi eräänlaista kylmenemistä, ja selityksenä siihen, ettei se pitkään aikaan muuttunut avoimeksi vihamielisyydeksi, on se, että ministeristö ja varsinkin hovi, jotka pyrkivät karsimättömästi palauttamaan vanhan asiointilan, antoivat jatkuvasti laillista aihetta epäilyksille ja vallankumouk-

sellisempien puolueiden äänekkäälle toiminnalle ja palauttivat yhä uudelleen jopa porvaristonkin silmien eteen vanhan, Metternichin aikaisen despotian kuvan. Ja koska hallitus koetti rajoittaa tai hävittää kokonaan muutamat vasta äsken saavutetut vapaudet, 15. toukokuuta ja siten vielä kerran 26. toukokuuta Wienin kaikki luokat nousivat jälleen kapinaan. Kummassakin tapauksessa kansalliskaartin eli aseistetun porvariston, opiskelijain ja työläisten liitto elpyi jälleen joksikin aikaa.

Mitä tulee muihin väestöluokkiin, niin ylimystö ja rahapohatat häipyivät näköpiiristä ja talonpojisto tuhosi tarmokkaasti kaikkialla feodalismia sen viimeisiä jäännöksiä myöten. Italian sodan³⁰ ja niiden huolien vuoksi, joita Wien ja Unkari aiheuttivat hoville, talonpojat olivat saaneet täydellisen toimintavapauden ja ehtivät Itävallassa edistää vapautustaan paljon enemmän kuin missään muussa osassa Saksaa. Kohta tämän jälkeen Itävallan valtiopäivät joutuivat vain vahvistamaan talonpoikien jo tosiasiallisesti toteuttamat toimenpiteet, ja onnistukoonpa ruhtinas Schwarzenbergin hallitus palauttamaan mitä hyvänsä, mutta se ei onnistu milloinkaan palauttamaan talonpoikien feodaalista orjuutusta. Se että Itävalta on tällä hetkellä taas verrattain rauhallinen ja jopa voimakas, on selitettävissä pääasiassa siten, että kansan valtaenemmistö — talonpojisto — sai todellista hyötyä vallankumouksesta, ja myös siten, että nuo talonpoikien saavuttamat kouraantuntuvat aineelliset etuisuudet ovat nykyäänkin koskemattomat, ulottakoonpa valtaan palautettu hallitus tavoittelunsa mille muulle alalle hyvänsä.

Lontoo, lokakuu 1851

VI

BERLIININ KAPINA

Berliini oli toinen vallankumousliikkeen keskus. Kaiken edellisissä artikkeleissa sanotun jälkeen on helppo ymmärtää, miksi Berliinissä vallankumoustoimet eivät saaneet läheskään niin yksimielistä kannatusta kaikkien väestöluokkien taholta kuin ne saivat Wienissä. Preussissa porvaristo oli jo todenteolla ryhtynyt taisteluun hallitusta vastaan. Yhdistettyjen maapäivien istunnossa niiden välit menivät poikki. Oli tulossa porvarillinen vallankumous, ja sen ensimmäinen purkaus olisi saattanut olla yhtä yksimielinen kuin se oli Wienissäkin, ellei sitä ennen olisi sattunut helmikuun vallankumousta Pariisissa. Tämä tapahtuma joudutti asioiden kulkua tavattomasti; sillä oli kuitenkin aivan toisenlainen lippu kuin se, jonka alla Preussin porvaristo valmistautui ryntäämään hallitustaan vastaan. Helmikuun vallankumous kaatoi Ranskassa juuri sen hallitusmuodon, jonka Preussin porvaristo aikoi perustaa maassaan. Helmikuun vallankumous ilmoitti olevansa työväenluokan vallankumous porvaristoa vastaan; se julisti porvarillisen hallituksen kukistumisen ja työläisten vapautumisen. Sitä paitsi työväenluokan liikehtimiset olivat vähän sitä ennen tuottaneet porvaristolle melkoisesti huolia omassa maassa. Voitettuaan Sleesian kapinan aiheuttaman ensimmäikähdyn porvaristo jopa yritti käyttää näitä liikehtimisiä omaksi edukseen. Sille jäi kuitenkin ainainen vallankumouksellisen sosialismin ja kommunismin pelko. Siksi nähtyään Pariisin hallituksen johdossa henkilöitä, jotka se käsitti omaisuuden, järjestyksen, uskonnon, perheen, ja muiden nykyaikaisen porvariston pyhyyksien pahimmiksi vihollisiksi, se havaitsi heti kumouksellisen

kiihkonsa melkoisesti vaimenneeksi. Se tiesi, että ajankohtaa on käytettävä hyväksi ja että ilman työläisjoukkojen apua se tulee voitetuksi, mutta sittenkin se menetti miehuullisuutensa. Siksi heti ensimmäiset erinäiset esiintymiset maakunnissa saivat sen asettumaan hallituksen puolelle ja koettamaan pitää rauhallisena Berliinin kansaa, joka viitenä päivänä kokoontui kuninkaan palatsin edustalle käsittelemään uutisia ja vaatimaan hallituksen vaihtoa. Kun vihdoin saapui tieto Metternichin kukistumisesta ja kuningas* teki joitakin vähäisiä myönnytyksiä, porvaristo totesi vallankumouksen päättyneeksi ja kiiruhti osoittamaan kiitollisuutta hänen ylhäisyydelleen kansan kaikkien toiveiden täyttämisestä. Mutta sitä seurasikin sotaväen hyökkäys väkijoukkoa vastaan, katusulkujen rakentaminen, taistelu ja monarkian tappio. Silloin kaikki muuttui. Se samainen työväenluokka, jota porvaristo koetti pitää taka-alalla, siirtyikin etualalle. Työläiset taistelivat, saivat voiton ja tajuivat yhtäkkiä voimansa. Äänioikeutta, painovapautta, oikeutta olla valamiehenä ja kokoontumisoikeutta koskevat rajoitukset, jotka olisivat olleet erittäin mieluisia porvaristolle, eivät nyt enää olleet mahdollisia. Uhkasi pariisilaisten »anarkia»-näytösten toistumisen vaara. Tämän vaaran uhatessa kaikki entiset eripuraisuudet raukesivat. Voitokasta työläistä vastaan, joka ei ollut esittänyt vielä mitään erikoisia vaatimuksiakaan omaksi edukseen, yhdistyivät entiset ystävät ja viholliset, ja jo Berliinin barrikadeilla solmittiin tuo porvariston ja kukistetun järjestelmän kannattajien liitto. Jouduttiin tekemään välttämättömiä myönnytyksiä, mutta vain sellaisia, joita ei voitu karttaa; opposition johtomiehistä jouduttiin muodostamaan ministeristö yhdistetyillä maapäivillä, ja palkinnoksi sen palveluksista kruunun pelastamisessa sille taattiin kaikkien vanhan järjestelmän tukipyöväiden — feodaalisen ylimystön, virkavallan ja armeijan — tuki. Näillä ehdoilla herrat Camphausen ja Hansemann suostuivat muodostamaan kabinetin.

Uudet ministerit pelkäsivät niin kovin kapinallisia joukkoja, että kaikki keinot olivat heistä hyviä, kunhan

* — Fredrik Vilhelm IV. *Toim.*

niiden avulla vain saataisiin lujitetuksi horjuvia vallan perustuksia. Nämä halveksittavat henkilöt olettivat hai-rahduksessaan, että vanhan järjestelmän palauttamisen vaara oli jo kokonaan ohi, ja siksi he alkoivat käyttää hyväkseen vanhaa valtiokoneistoa kokonaisuudessaan palauttaakseen jälleen »järjestyksen». Ainuttakaan virkamiestä ja ainuttakaan upseeria ei erotettu toimesta. Vanhassa virkavaltaisessa valtion hallintojärjestelmässä ei tehty vähäisintäkään muutosta. Nämä mallikelpoiset perustuslailliset ja vastuunalaiset ministerit jopa palauttivat entisille paikoilleen ne virkamiehet, jotka kansa oli ensimmäisen kumousnousun tuoksinassa häätänyt pois näiden entisten byrokraattisen mielivallan uralla tekemien sankaritekojen vuoksi. Preussissa ei muuttunut mikään muu kuin ministerien paikoilla olevat henkilöt. Jopa eri hallinnonalojen palveluskuntakin jäi koskematta, ja kaikkien perustuslaillisten kiipijöiden, jotka ympäröivät vastaleivottuja hallitsijoita ja toivoivat saavansa oman valtaosuutensa ja virkanimensä, annettiin ymmärtää, että heidän on odotettava, kunnes vakaiden olojen palauttaminen suo mahdollisuuden tehdä muutoksia virkakunnan kokoonpanossa, mikä ei nykyään olisi vaaratonta.

Kuningas, joka maaliskuun 18. päivän kapinan jälkeen oli vallan masentunut, huomasi hyvin pian olevansa yhtä tarpeellinen noille »liberaaleille» ministereille kuin hekin olivat hänelle. Kapina ei tuhonnut valtaistuinta; valtaistuin oli viimeinen säilyneistä »anarkian» leviämisen esteistä. Siksi liberaalilla porvaristolla ja sen johtajilla, jotka nykyään kuuluivat ministeristöön, oli täysi syy ylläpitää mitä parhaita suhteita kuninkaaseen. Kuningas ja häntä ympäröinyt taantumuksellinen kamarilla ymmärsivät tämän hyvin pian ja käyttivät hyväkseen tätä seikkaa estääkseen ministeristöä panemasta toimeen edes niitä mitättömiä uudistuksia, joita sillä tuon tuosta oli aikomus toteuttaa.

Ministeristön päähuolena oli tietynlaisen laillisuuden näön antaminen äskeisille pakkomuutoksille. Kansanjoukkojen vastustuksesta huolimatta kutsuttiin koolle yhdistetyt maapäivät kansan laillisen ja perustuslaillisen elimen ominaisuudessa vahvistamaan uusi vaalilaki,

jonka mukaan valittaisiin kokous tekemään sopimusta kuninkaan kanssa uudesta perustuslaista. Vaalit oli edellytetty välillisiksi, ts. valitsijajoukon oli valittava tietty määrä valitsijamiehiä, jotka sitten valitsisivatkin kokousjäsenet. Oppositiosta huolimatta kaksivaiheisten vaalien järjestelmä tuli hyväksytyksi. Sen jälkeen yhdistetyiltä maapäiviltä pyydettiin lupaa kahdenkymmenen viiden miljoonan dollarin lainaan; kansanpuolue esiintyi lainaa vastaan, mutta maapäivät hyväksyivät senkin.

Nämä ministeristön toimenpiteet jouduttivat tavattomasti kansanpuolueen eli demokraattisen puolueen, kuten se nimitti nyt itseään, kasvua. Tämä pienkäsityöläisten ja -kauppiaiden luokan johtama puolue, jonka lipun alle oli vallankumouksen alussa kokoontunut työläisten huomattava enemmistö, vaati samanlaista välitöntä ja yleistä vaalioikeutta kuin Ranskassakin oli saatettu voimaan, yksikamarista lakiasäätävää kokousta ja maaliskuun 18. päivän vallankumouksen täydellistä ja julkista tunnustamista uuden hallintojärjestelmän perustaksi. Tämän puolueen maltillisempi siipi oli valmis tyytymään täten »demokratisoituun» monarkiaan; edistyksellisempi siipi vaati viime kädessä tasavallan pystytämistä. Kumpikin tunnusti yksimielisesti Frankfurtin kansalliskokouksen³¹ Saksan ylimmäksi vallanelimeksi, kun taas perustuslailliset ja taantumukselliset olivat tavattomasti kauhuissaan tämän kokouksen suvereenisuuden johdosta pitäen sitä ääri vallankumouksellisena, kuten heidän puheistaan voi päätellä.

Vallankumous oli tilapäisesti pysäyttänyt työväenluokan itsenäisen liikkeen. Liikkeen välittömät tarpeet ja ehdot eivät sallineet asettaa etualalle proletaarisen puolueen erikoisvaatimuksia. Niin kauan kuin ei oltu raivattu maaperää työläisten itsenäiselle toiminnalle, niin kauan kuin ei oltu säädetty välitöntä ja yleistä vaalioikeutta, niin kauan kuin kolmekymmentä kuusi suurta ja pientä valtiota pirstoi Saksaa entiseen tapaan moniin osiin, proletaarinen puolue ei tosiaankaan voinut tehdä muuta kuin seurata Pariisin liikettä, joka oli sille hyvin suuresta merkityksestä, ja kamppailla yhdessä pikkuporvareiden kanssa niiden oikeuksien puolesta, jotka olisi-

vat avanneet sille mahdollisuuden ryhtyä myöhemmin taisteluun oman asiansa puolesta.

Poliittisessa toiminnassaan proletaarinen puolue erosi silloin oleellisesti pienkäsityöläisten ja -kauppiaiden luokan puolueesta tai niin sanotusta demokraattisesta puolueesta vain kolmessa suhteessa. Ensinnäkin se arvioi eri tavalla ranskalaista liikettä: demokraatit hyökkäilivät Pariisin äärimmäisyyspuoluetta vastaan, kun taas proletaariset vallankumoukselliset puolustivat sitä. Toiseksi proletaarinen puolue julisti välttämättömäksi yhtenäisen ja jakamattoman Saksan tasavallan perustamisen, mutta äärimmäisistä demokraateista äärimmäiset rohkenivat haaveksia vain liittotasavallasta. Kolmanneksi proletaarinen puolue on kussakin eri tapauksessa osoittanut sitä vallankumouksellista uljuutta ja toiminta-valmiutta, joita tulee aina puuttumaan pikkuporvareiden johtamalta ja pääasiallisesti heistä koostuvalta puolueelta.

Proletaarinen eli todella vallankumouksellinen puolue on vain vähitellen onnistunut vapauttamaan työläisjoukkoja niiden demokraattien vaikutukselta, joiden perässä ne olivat kulkeneet vallankumouksen alussa. Tällä hetkellä demokraattijohtajien epävarmuus, veltous ja pelkuruus ovat kuitenkin tehneet tehtävänsä, ja nyt voidaan sanoa yhdeksi viime vuosien järkytysten tärkeimmistä tuloksista sitä, että kaikkialla, missä työväenluokka on keskittynyt vähänkään merkittävästi, se on vapautunut kokonaan mainitusta demokraattisesta vaikutuksesta, joka 1848 ja 1849 oli johdattanut sen loputtomiin virheisiin ja epäonnistumisiin. Älkäämme silti ehättäkö liiaksi edelle: noiden kahden vuoden tapahtumat antavat meille vielä sopivan tilaisuuden nähdä herrat demokraatit itse teossa.

Preussissa samoin kuin Itävallassakin talonpojisto käytti vallankumousta hyväkseen vapautuakseen kerralla kaikista feodaalisista kahleista, vaikka se ei toiminutkaan täällä niin tarmokkaasti, sillä Preussissa feodalismi ei yleensäkään painanut talonpojistoa niin ankarasti. Edellä esitetyistä syistä Preussin porvaristo kääntyi kuitenkin heti vanhinta ja eniten kaipaamaansa liittolaistaan, talonpojistoa vastaan. Demokraatit, jotka pelkäsivät yhtä

paljon kuin porvaritkin niin sanottuja anastusyriityksiä yksityisomistusta vastaan, eivät myöskään tukeneet sitä, ja niinpä kolme kuukautta jatkuneen vapauden jälkeen, veristen yhteenottojen ja sotilaallisten rankaisutoimien jälkeen varsinkin Sleesiassa, feodalismi oli palautettu jälleen sen samaisen porvariston käsin, joka eilispäivään asti oli vielä feodalismiin vastustaja. Porvariston moitteeksi ei voida esittää tämän häpeällisempää tosiasiaa. Historiassa ei vielä milloinkaan yksikään puolue ole kavaltanut tuolla tavalla parasta liittolaistaan eikä itseään; ja odottakootpa tuota porvarillista puoluetta vastaisuudessa mitkä nöyryytykset ja rangaistukset tahansa, se on jo yksin tällä teollaan ansainnut ne täysin.

Lontoo, lokakuu 1851

VII

FRANKFURTIN KANSALLISKOKOUS

Lukija muistaa varmaan, että kuudessa edellisessä artikkelissa tarkastelimme Saksan vallankumousliikettä kansan kahteen suureen voittoon asti: 13. maaliskuuta Wienissä ja 18. maaliskuuta Berliinissä. Näimme, että Itävallassa ja Preussissa oli pystytetty perustuslaillinen hallitus ja liberalismin periaatteet eli porvariston periaatteet oli julistettu koko tulevan politiikan johtavaksi perustaksi. Ainoa merkillepantava ero liikkeen kahden suuren keskuksen välillä oli se, että Preussissa valianohjat sieppasi välittömästi käsiinsä liberaali porvaristo, jota edustivat kaksi rikasta kauppiasta, herrat Camphausen ja Hansemann, mutta Itävallassa, jossa porvaristo oli poliittisessa suhteessa paljon kehittymättömämpää, valtaan nousi liberaali virkamiehistö, joka ilmoitti avoimesti hallitsevansa porvariston valtuuttamana. Näimme myös, miten siihen asti yhteisessä oppositiossa vanhaa hallitusta vastaan olleet puolueet ja yhteiskuntaluokat hajaantuivat voiton jälkeen ja jopa taistelun aikanakin eri puolille ja miten se samainen liberaali porvaristo, joka vain yksin hyötyikin voitosta, kääntyi heti eilisiä liittolaisiaan vastaan, asennoitui vihamielisesti kaikkiin edistyksellisimpiin luokkiin ja puolueisiin ja solmi liiton voitettujen feodaalisten ja virkavaltaiten aineiden kanssa. Itse asiassa heti vallankumousdraaman alussa oli ilmeistä, että liberaali porvaristo kestää voitettujen mutta henkiin jääneiden feodaalisen ja virkavaltaisen puolueen vastustuksen ainoastaan tukeutumalla radikaalimpien kansanpuolueiden apuun ja että toisaalta vastustaessaan noita radikaalimpia kansanjoukkoja se kaipaa feodaalisen ylimystön ja virkavallan

apua. Oli siis selvä, että Itävallassa ja Preussissa porvaristolla ei ollut riittävästi voimaa, jotta se olisi saanut pidetyksi vallan käsissään ja mukautetuksi valtion virastot omiin tarpeisiinsa ja ihanteisiinsa. Liberaali porvarillinen ministeristö oli vain väliaste, jolta tapahtumien kulusta riippuen maan olisi pitänyt nousta korkeammalle asteelle, saavuttaa yhtenäinen tasavalta tai luisua jälleen vanhaan klerikaalis-feodaaliseen ja virkavaltaiseen järjestelmään. Joka tapauksessa todellinen, ratkaiseva taistelu oli vielä edessä; maaliskuun tapahtumat olivat vasta taistelun alkua.

Koska Itävalta ja Preussi olivat Saksan kaksi johtavaa valtiota, niin vallankumouksen jokaisella ratkaisuvalla voitolla Wienissä tai Berliinissä olisi ollut ratkaiseva merkitys koko Saksalle. Tapahtumien kehitys näissä kaupungeissa maaliskuussa 1848 määräsi tosiaankin asiain kulun koko Saksassa. Siksi olisi tarpeetonta pysähtyä tarkastelemaan pienissä valtioissa esiintynyttä liikehdintää. Voisimme tosiaan rajoittua tarkastelemaan vain Itävallan ja Preussin asioita, ellei noiden pienten valtioiden olemassaolo olisi aiheuttanut sellaisen laitoksen syntyä, joka pelkällä olemassaolollaan todisti kiistattomasti äskeisen vallankumouksen puolinaisuutta ja sitä, että Saksassa vallitsee epänormaali tilanne, laitosta, joka on niin rujo ja niin mieletön yksin asemansakin puolesta ja kuitenkin siinä määrin omanarvontuntoinen, ettei historia varmaan milloinkaan enää luo mitään sen kaltaista. Tuo laitos oli *Saksan kansalliskokous* Frankfurt am Mainissa.

Kun kansa oli voittanut Wienissä ja Berliinissä, heräsi luonnollisesti kysymys koko Saksaa käsittävän edustajakokouksen koollekutsumisesta. Niinpä tuo kokous valittiin ja avattiin Frankfurtissa rinnan vanhan liittokokouksen kanssa. Kansa odotti Saksan kansalliskokoukselta, että se ratkaisee kaikki kiistakysymykset ja tulee toimimaan ylimpänä lainsäädäntävallan elimenä koko Saksan liitossa. Kansalliskokouksen koollekutsunut liittokokous ei kuitenkaan ollut määritellyt ollenkaan sen valtuuksia. Kukaan ei tiennyt, ovatko kansalliskokouksen päätökset lainvoimaisia, vai onko liittokokouksen tai eri hallitusten vahvistettava ne. Jos kan-

salliskokouksella olisi ollut hitusenkaan verran tarmoa, sen olisi pitänyt noin sekavan tilanteen vallitessa laskea hajalle liittokokous — suurimmassa epäsuosiossa ollut korporatiivinen laitos Saksassa — ja korvata se kansalliskokouksen omista jäsenistään valitsemalla liittohallituksella. Sen olisi pitänyt julistautua ainoaksi Saksan kansan itsenäisen tahdon lailliseksi ilmaisijaksi ja tehdä siten lainvoimaisiksi kaikki päätöksensä. Ennen muuta sen olisi pitänyt turvata itselleen järjestynyt ja aseellinen voima maassa pystyäkseen murtamaan hallitusten kaikinainen vastarinnan. Kaikki tämä olisi voitu tehdä helposti, hyvin helposti vallankumouksen alkuvaiheessa. Jos Frankfurtin kansalliskokouksen olisi luultu pystyvän tähän, niin se olisi merkinnyt liian suurien toiveiden panemista kokoukseen, jossa suurimman osan muodostivat liberaalit asianajajat ja doktrinääriprofessorit, kokoukseen, joka tosin esittäytyi saksalaisen ajattelun ja saksalaisen tieteen valiojoukoksi, mutta oli todellisuuudessa vain lava, jolle vanhat, aikansa eläneet poliitikot asettivat koko Saksan nähtäväksi tahattoman koomisuutensa ja kyvyttömyytensä enempää ajatteluun kuin toimintaan. Tämä vanhojen akkojen kokous pelkäsi olemassaolonsa ensi päivästä kaikkein heikointa kansanliikettä enemmän kuin kaikkien Saksan hallitusten taantumuksellisia salaliittoja yhteensä. Sen istuntoja valvoi liittokokous ja kaiken lisäksi se miltei kerjasi liittokokousta vahvistamaan päätöksensä sillä perusteella, että tuon vihatun laitoksen oli julkaistava kansalliskokouksen ensimmäiset päätökset. Sen sijaan että olisi varmentanut itsenäisyytensä, se vältti tarkasti käsittelemästä tätä vaarallista kysymystä. Sen sijaan että olisi järjestänyt tuekseen kansan aseellisen voiman, se siirtyi päiväjärjestyksessä oleviin asioihin ja ummisti silmänsä kaikilta eri hallitusten väkivaltaisuuksilta. Sen nähden Mainzissa julistettiin piiritystila ja kaupungin asukkaat riisuttiin aseista, mutta kansalliskokous ei pannut tikkaa ristiin. Myöhemmin se valitsi itävaltalaisen arkkiherttua Juhanan Saksan valtionhoitajaksi ja julisti kaikki päätöksensä lainvoimaisiksi. Arkkiherttua Juhana korotettiin uuteen toimeensa kuitenkin vasta sen jälkeen, kun hän oli saanut kaikkien hallitusten kannatuksen.

Toimen hänelle luovutti liittokokous eikä kansalliskokous. Mitä tulee kansalliskokouksen päätösten lainvoimaisuuteen, niin suurten valtioiden hallitukset eivät tunnustaneetkaan tätä pykälää eikä kansalliskokous ajanut tahtoaan perille, joten tämä kysymys jäi avoimeksi. Kansalliskokous oli lyhyesti sanoen kummallinen nähtävyys: se julistautui suuren ja itsenäisen kansakunnan ainoaksi lailliseksi edustajaksi, mutta sillä ei ollut milloinkaan enempää tahtoa kuin voimaakaan, jotta se olisi voinut pakottaa tunnustamaan vaatimuksensa. Kansalliskokouksessa käydyt keskustelut eivät tuoneet mitään käytännöllistä tulosta, eikä niillä ollut edes mitään teoreettistakaan arvoa, sillä niissä yksinkertaisesti märehdittiin vanhentuneita filosofisten ja lakitieteellisten koulukuntien esittämiä kuluneita yleisiä kohtia. Kaikki ajatukset, jotka siellä lausuttiin tai oikeammin mumistiin, on jo esitetty lukemattomia kertoja kirjallisuudessa, ja verrattomasti paremmin.

Tämä Saksan keskusvallan elimeksi julistautunut laitos jätti siis kaiken entiselleen. Saksan kauan toivotun yhtenäisyyden toteuttamisesta puhumattakaan se ei syrjäyttänyt ainuttakaan, mitättömintäkään Saksan vallassa olleista monarkeista. Se ei lujittanut sen hajanaisten maakuntien välisiä yhteyksiä; se ei tehnyt kerrassaan mitään niiden tulliporttien hävittämiseksi, jotka erotivat Hannoveria Preussista ja Preussia Itävallasta; se ei tehnyt vähäisintäkään yritystä niiden vihattujen tullien hävittämiseksi, jotka kaikkialla Preussissa estivät jokiliikennettä. Mutta mitä vähemmän kansalliskokous teki, sitä enemmän se piti ääntä. Se perusti Saksan laivaston, tosin paperilla; se yhdisti Puolan ja Schleswigin; se antoi Saksan Itävallalle luvan sotia Italiaa vastaan, mutta kielsi italialaisia takaa-ajamista itävaltalaisia Saksan alueella, mikä oli itävaltalaiden joukkojen turvallinen suojapaikka. Se kajautteli tuon tuosta tervehdyshuutoja Ranskan tasavallalle ja otti vastaan Unkarin lähetystöjä, joilla kotiin palatessaan oli epäilemättä vielä hämäämpi käsitys Saksasta kuin ennen siellä käyntiään.

Vallankumouksen alussa tämä kansalliskokous oli kaikkien Saksan hallitusten pelätin. Hallitukset odot-

tivat siltä hyvin diktatorisia ja vallankumouksellisia toimia sen täydellisen epämääräisyyden vuoksi, joka oli katsottu tarpeelliseksi sen toimivaltaa koskevan kysymyksen suhteen. Ne punoivat hyvin laajalti juonia heikentääkseen tämän pelottavan laitoksen vaikutusta. Ne osoittautuivat kuitenkin pikemminkin hyväonniseksi kuin kaukonäköisiksi, sillä todellisuudessa kansalliskokous ajoi niiden asiaa paremmin kuin ne itse olisivat kyenneet ajamaan. Päävaltina hallitusten juonittelussa oli paikallisten lakiasäättävien kokousten koollekutsuminen; eivätkä vastaavasti ainoastaan pienet valtiot kutsuneet koolle edustajakamareitaan, vaan myös Preussissa ja Itävallassa kutsuttiin koolle perustava kokous. Näissä kokouksissa samoin kuin Frankfurtin parlamenttisakin oli enemmistönä liberaali porvaristo tai sen liittolaiset: liberaalit asianajajat ja virkamiehet. Ja jokaisessa niistä asiat saivat melkein samanlaisen käänteen. Ainoa ero oli se, että Saksan kansalliskokous oli jonkin kuvitellun maan parlamentti, koska se oli kieltäytynyt perustamasta yhdistettyä Saksaa, ts. juuri sitä mikä oli sen itsensä olemassaolon ensimmäinen ehto; että se käsitteli perustamansa kuvitellun hallituksen kuviteltuja toimenpiteitä, joiden toteuttamiseen ei ollut mitään mahdollisuuksia, ja hyväksyi kuviteltuja päätöksiä, jotka eivät liikuttaneet ketään. Itävallassa ja Preussissa sitä vastoin perustavat kokoukset olivat sentään todellisia parlamentteja; ne panivat pois toimesta ja nimittivät toimeen todellisia ministereitä ja saivat tyrkytetyksi, joskin tilapäisesti, päätöksiään monarkeille, joita vastaan ne joutuivat kamppailemaan. Niillekin oli leimallista pelkuruus, niilläkään ei ollut avaraa käsitystä vallankumouksellisista toimenpiteistä; nekin kavalsivat kansan ja palauttivat vallan feodaalisen, virkavaltaisen ja sotilaallisen despotian käsiin. Niiden asema pakotti ne silti ainakin käsittelemään välitöntä kiinnostusta herättäviä käytännön kysymyksiä ja pysyttelemään maan päällä muiden kuolevaisten joukossa, kun taas frankfurtilaiset suunsoittajat olivat onnensa kukkuloilla saadesaan leijailla »nelmien utuisessa valtakunnassa», »im Luftreich des Traums»*. Siksi Berliinin ja Wienin perustavissa kokouksissa käydyt keskustelut muodostavat

merkittävän osan Saksan vallankumoushistoriasta, kun taas narrimaisen frankfurtilaisen kollegion kaunopuheisuuden pinnistykset saattavat kiinnostaa ainoastaan kirjallisten ja antikvaaristen ihmeiden kerääjää.

Saksan kansa tunsi syvällistä tarvetta tehdä loppu vihatusta alueellisesta pirstoutuneisuudesta, joka hajotti ja teki tyhjäksi kansakunnan kokonaisvoiman, ja odotti jonkin aikaa, että Frankfurtin kansalliskokous panisi vaikkapa alulle uuden aikakauden. Tämän neropattien ryhmän lapsekas käyttäytyminen haihdutti kuitenkin pian kansallisen innostuksen. Heidän häpeällinen menettelynsä Malmön välisopimusta solmittaessa (syyskuussa 1848)³² aiheutti kansan suuttumuksen purkauksen tuota kokousta vastaan, jonka oli odotettu turvaavan kansakunnalle vapaan toimintakentän, mutta joka sen sijaan oli vain ennen kuulumattoman pelkuruuden vallassa lujittanut nykyisen vastavallankumouksellisen järjestelmän perustana olevia tukipylväitä entiselleen.

Lontoo, tammikuu 1852

* *Heine*. Saksanmaa. Talvinen tarina, 7. luku. *Toim.*

VIII

PUOLALAISET, TSEKIT JA SAKSALAISET

Edellisissä artikkeleissa esitetyn perusteella on jo selvää, että koska maaliskuun vallankumousta 1848 ei seurannut uusi vallankumous, niin Saksassa palautuisi väistämättä tätä tapahtumaa edeltänyt asiointila. Historiallinen ongelma, jota aiomme kuitenkin jonkin verran valaista, on niin mutkallinen olemukseltaan, että myöhempiä tapahtumia ei voida ymmärtää täydellisesti, ottamatta huomioon sitä, mitä voitaneen nimittää Saksan vallankumouksen kansainvälisiksi suhteiksi. Nuo kansainväliset suhteet olivat muuten yhtä sekavat kuin sisäisetkin asiat.

Kuten hyvin tunnetaan, Saksan koko itäosa Elbeä, Saalea ja Böhmerwaldia myöten oli viimeisen vuosituhannen aikana vallattu takaisin slaavilais-syntyisiltä valloittajilta. Suurin osa näistä alueista saksalaistettiin ja sen seurauksena slaavilainen kansallisuus ja kieli hävisivät sieltä kokonaan jo muutamia vuosisatoja sitten. Ja ellei oteta lukuun harvoja täysin eristettyjä jäännöksiä, joita on kaiken kaikkiaan alle sata tuhatta henkeä (kašubit Pommerissa, vendit eli sorbit Lausitzissa), niin tämän seudun asukkaat ovat joka suhteessa saksalaisia. Asianlaita on aivan toisin koko entisen Puolan rajavyöhykkeellä ja maissa, joissa puhutaan tšekien kieltä, Böömissä ja Määrissä. Kaksi kansallisuutta ovat sekoittuneet niissä kaikilla seuduilla: kaupungit ovat yleensä saksalaisvoittoisia, mutta maaseudulla on enemmistönä slaavilainen aines, vaikka sielläkin saksalaisen vaikutuksen kasvu hajottaa ja syrjäyttää sitä vähitellen.

Tällainen asiaintila johtuu seuraavasta syystä. Kaarle Suuren ajoista alkaen saksalaiset ovat ponnistelleet horjumattomasti ja itsepintaisesti valloittaakseen, kolonoidakseen tai ainakin sivilisoidakseen Itä-Euroopan. Feodaalisen aateliston valloitukset Elben ja Oderin välimailloilla ja sotilaallisten ritarikuntien siirtomaat Preussissa ja Liivinmaalla raivasivat vasta tietä verrattomasti laajemmalle ja tehokkaammalle järjestelmälliselle saksalaistamiselle sen kauppa- ja teollisuusporvariston välityksellä, jonka sosiaalinen ja poliittinen merkitys oli 1400-luvulta alkanut kasvaa Saksassa samoin kuin muissakin Länsi-Euroopan maissa. Slaavilaiset, muun muassa länsislaavit, puolalaiset ja tšekit, olivat enimmäkseen maanviljelijöitä; he eivät olleet milloinkaan harjoittaneet sanottavasti kaupankäyntiä tai teollisuutta. Tästä johtui, että kun väestö kasvoi ja perustettiin kaupunkeja, niin kaikkien teollisuustavaroiden tuotanto joutui näissä maissa saksalaisten immigranttien haltuun, ja näiden tavaroiden vaihto maataloustuotteisiin muodostui juutalaisten yksinomaiseksi monopoliksi, ja mikäli juutalaiset kuuluvat yleensä mihinkään kansallisuuteen, niin näissä maissa he olivat pikemminkin saksalaisia kuin slaavilaisia. Samaa oli havaittavissa, joskin pienemmässä määrin, koko Itä-Euroopassa. Pietarissa, Pestissä, lasissa ja jopa Konstantinopolissakin käsityöläisenä, pikkukauppiaana ja pientehtailijana on tänä päivänäkin saksalainen; ja päinvastoin sellainen hyvin tärkeä persoona näissä harvaan asutuissa maissa kuin koronkiskuri, majatalonisäntä tai kulkukauppias oli melkein aina juutalainen, jonka äidinkielenä oli tuntemattomiin runneltu saksa. Kaupunkien, kaupankäynnin ja teollisuuden kasvun mukana jatkuvasti lisääntynyt saksalaisuuden merkitys slaavilaisilla raja-alueilla voimistui entisestään, kun havaittiin tarpeelliseksi tuoda Saksasta miltei kaikki henkisen kulttuurin ainekset. Saksalaisen kauppiaan ja käsityöläisen perään slaavilaisten maalle muutti asumaan saksalainen pastori, saksalainen koulunopettaja ja saksalainen oppinut. Eivätkä vihdoin valloittajararmeijain järkkymätön käynti, diplomatian tarkasti harkitut anastukset ainoastaan seuranneet hidasta mutta varmaa sosiaalisen kehityksen vaikutuksesta tapahtunut-

ta epäkansallistamisprosessia, vaan usein myös edelsivät sitä. Niinpä huomattavat osat Länsi-Preussia ja Poznania saksalaistettiin Puolan ensimmäisen jaon jälkeen myymällä ja lahjoittamalla valtion maita saksalaisille siirtoasukkaille, kannustamalla saksalaisia kapitalisteja perustamaan näillä viereisillä alueilla teollisuuslaitoksia jne. ja hyvin usein mitä despoottisimmilla toimenpiteillä puolalaista väestöä vastaan.

Viimeisten 70 vuoden aikana saksalaisen ja puolalaisen kansallisuuden välinen rajalinja on näin ollen siirtynyt aivan toiseen paikkaan. Vuoden 1848 vallankumous sai heti kaikki sorretut kansakunnat vaatimaan itsenäisyyttä ja oikeutta ratkaista itsenäisesti omat asiansa; siksi on aivan luonnollista, että puolalaiset vaativat heti maansa palauttamista vanhan, vuotta 1772 edeltäneen Puolan tasavallan rajoihin. Tuo raja oli tosin jo silloinkin vanhentunut, mikäli se käsitetään saksalaisen ja puolalaisen kansallisuuden väliseksi demarkaatiolinjaksi, ja se vanheni vuosi vuodelta yhä enemmän sitä mukaa kuin saksalaistuminen edistyi. Koska saksalaiset kannattivat kuitenkin niin innokkaasti Puolan entisten rajojen palauttamista, heidän olisi pitänyt odottaa, että heitä pyydetään myötätuntonsa vilpittömyyden tärkeimmäksi todistukseksi kieltäytymään heidän *itsensä* rosvoamasta saaliista. Olisiko toisaalta taas pitänyt luopua kokonaisista pääasiallisesti saksalaisten asuttamista alueista ja täysin saksalaisista kaupungeista ja luovuttaa ne kansalle, joka tähän mennessä ei ollut kertaakaan osoittanut kykyään vapautua maalaisväestön orjuutukseen perustuvasta feodalismien tilasta? Kysymys oli melko pulmallinen. Sen ainoa mahdollinen ratkaisu oli sota Venäjää vastaan. Silloin kysymys vallankumouksen pyörteisiin joutuneiden eri kansakuntien välisestä rajankäynnistä olisi muuttunut toisarvoiseksi verrattuna pääkysymykseen varman rajan määrittelemisestä yhteistä vihollista vastaan. Saatuaan laajoja alueita idässä puolalaiset muuttuisivat myöntyväisemmiksi ja kohtuullisemmiksi vaatimuksissaan lännen suhteen; Riika ja Mitau* osoittautuisivat heistä yhtä tärkeiksi kuin myös

* Latvialainen nimi: Jelgava. *Toim.*

Danzig ja Elbing*. Siksi Saksan etumainen puolue kannatti puolalaisia, sillä se piti sotaa Venäjää vastaan välttämättömänä mannermaalla tapahtuvan liikkeen tukemiseksi ja oli varma siitä, että kansallisen itsenäisyyden palauttaminen vaikkapa vain osassa Puolaa johtaisi väistämättä tuohon sotaan. Hallitsevalle liberaalipuolueelle sen sijaan oli päinvastoin selvää, että kansallinen sota Venäjää vastaan johtaisi sen itsensä kukistumiseen, sillä tuo sota nostaisi esiin aktiivisempia ja tarmokkaampia henkilöitä ja antaisi vallan heidän käsiinsä. Siksi se tekeytyi saksalaisuuden innokkaaksi levittäjäksi ja julisti Puolan vallankumouksellisen kuohunnan pääpesäkkeen, preussilaisen Puolan, Saksan valtakunnan erottamattomaksi yhdysosaksi. Kiihtymyksen alkupäivinä puolalaisille annetut lupaukset rikottiin häpeällisesti; preussilainen tykistö hajotti ja murskasi puolalaiset aseistetut joukko-osastot, jotka oli perustettu hallituksen suostumuksesta, ja jo huhtikuussa 1848, kun tuli kuluneeksi vasta kuusi viikkoa Berliinin vallankumouksesta, puolalainen liike tukahdutettiin, ja saksalaisten ja puolalaisten välillä vallitsi taas entinen kansallisuusviha. Liberaalit liikemiesministerit Camphausen ja Hansemann tekivät tämän tavattoman suuren ja arvostamattoman palveluksen Venäjän itsevaltiaalle. Lisättäköön että puolalainen kampanja oli ensiarvoinen keino, jonka avulla saatiin uudelleenjärjestetyksi ja rohkaistuksi jälleen se samainen preussilainen armeija, joka kukisti sitten liberaalipuolueen ja tukahdutti herrojen Camphausenin ja Hansemannin niin suurella vaivalla aikaansaaman liikkeen. »Joka toiselle kuoppaa kaivaa, se itse siihen lankeaa.» Sellainen oli yleensä vuosien 1848 ja 1849 kaikkien kiipijöiden kohtalo Ledru-Rollinista Changarnieriin ja Camphausenista Haynauhun asti.

Kansallisuuskysymys oli taistelun aiheena Böömissäkin. Tämä kahden miljoonan saksalaisen ja kolmen miljoonan tšekkiä puhuvan slaavilaisen asuttama maa säilytti suuria muistelmia, jotka liittyivät miltei kokonaan tšekkien entiseen johtoasemaan. Tämän slaavilaiskansojen sukuhaaran mahti oli murtunut hussilaisotien aikoina

* Puolalaiset nimet: Gdansk ja Elblong. *Toim.*

1400-luvulla³³, tšekkiläiset maat oli erotettu toisistaan: osa muodosti Böömin kuningaskunnan, toinen Määrin ruhtinaskunnan ja kolmas, slovakkien vuoristomaa Karpaateilla liitettiin Unkariin. Siitä pitäen määriläiset ja slovakit ovat jo kauan sitten menettäneet tyystin kansallistajuntansa ja kansallisen elinkykyisyytensä, joskin ovat huomattavassa määrin säilyttäneet oman kielensä. Böömiä ympäröivät kolmelta taholta täysin saksalaiset alueet. Saksalaisuus oli menestynyt suuresti omalla alueellaan; jopa pääkaupungissa Prahassa kumpaakin kansallisuutta oli lukumäärältään miltei saman verran, mutta pääoma, kaupankäynti, teollisuus ja henkinen kulttuuri oli kaikkialla saksalaisten käsissä. Professori Palacký, tšekkiläisyyden suurin puolustaja, on vain hassahtanut saksalainen tiedemies; hän ei vielä tähänkään mennessä osaa puhua tšekkiä oikein, ilman vierasvoittoisuutta. Kuten usein silti tapahtuu, kuoleva — kaikkien viimeisten neljän vuosisadan historiasta tuntemiemme seikkojen perusteella kuoleva — tšekkiläisyys teki 1848 viimeisen yrityksen palauttaa entisen elinkykyisyytensä, ja tämän yrityksen epäonnistuminen on kaikista vallankumouksellisista näkökohdista huolimatta todistava, että Böömin olemassaolo käy vastaisuudessa mahdolliseksi ainoastaan Saksan yhdysosana, vaikka osa sen asukkaista ei muutamien vuosisatojen aikana vielääkään puhuisi saksaa³⁴.

Lontoo, helmikuu 1852

IX

PANSLAVISMI. SCHLESWIG-HOLSTEININ SOTA

Böömi ja Kroatia (vielä yksi hajanaisista slaavilaisperheen jäsenistä, johon unkarilaiset vaikuttivat samoin kuin saksalaiset vaikuttivat Böömiin) olivat sen ilmiön syntymämaa, jota Euroopan mantereella nimitetään »panslavismiksi». Böömi enempää kuin Kroatiakaan ei ollut riittävän voimakas ollakseen olemassa itsenäisenä kansakuntana. Niiden historiallisten syiden vähittäisen vaikutuksen syövyttämänä, jotka sulauttavat nämä kaksi kansallisuutta väistämättä energisempiin kansoihin, ne saattoivat toivoa tietyn itsenäisyyden palauttamista ainoastaan sillä ehdolla, että ne liittoutuisivat muiden slaavilaisten kansakuntien kanssa. On olemassa 22 miljoonaa puolalaista, 45 miljoonaa venäläistä, 8 miljoonaa serbialaista ja bulgaaria; voitaisiinkin muodostaa mahdettava yhteenliittymä kaikista 80 miljoonasta slaavilaisesta, jotta häädettäisiin pois tai tuhottaisiin pyhälle slaavilaisten maalle tunkeutuneet kutsumattomat vieraat — turkkilaiset, unkarilaiset ja ennen muuta vihatuimmat mutta sittenkin välttämättömät Niemetz, saksalaiset! Siten eräiden slaavilaisten diletanttistorioitsijoiden kabineteissa syntyi tämä mieletön, epähistoriallinen liike, joka asetti päämääräkseen ei enempää eikä vähempää kuin sivilisoituneen Lännen alistamisen barbaarimaiselle Idälle, kaupungin maaseudulle, kaupankäynnin, teollisuuden ja henkisen kulttuurin slaavilaisten maaorjien alkeelliselle maanviljelykselle. Tämän mielettömän teorian taustana oli kuitenkin ankara todellisuus *Venäjän valtakunnan* hahmossa — sen valtakunnan, jonka jokainen askel kuvasti pyrkimystä pitää koko Eurooppaa slaavilaisheimolle ja varsinkin sen ainoalle tar-

mokkaalle osalle, venäläisille, kuuluvana; valtakunnan, jolla on kaksi pääkaupunkia, Pietari ja Moskova, mutta ei ole vielä kukaan omaa painopistettään niin kauan kuin »tsaarin kaupunki» (Konstantinopol, venäjäksi Tsargrad, tsaarin kaupunki), jota jokainen venäläinen talonpoika pitää uskontonsa ja kansakuntansa todellisenä keskukseksi, ei muutu Venäjän keisarin todelliseksi residenssiksi; valtakunnan, joka viimeisten 150 vuoden aikana ei ole kertaakaan menettänyt alueitaan, vaan on aina laajentanut niitä jokaisessa sodassa, johon se on ryhtynyt. Keski-Eurooppa tuntee erinomaisesti Venäjän politiikan käyttämät juonet sen vastaleivotun panslavismin teorian tukemiseksi, mikä vastasi parhaiten tuon politiikan tavoitteita. Niinpä tšekkiläiset ja kroatialaiset panslavistit toimivat kuka tahallaan, kuka tahattomasti suoraan Venäjän etujen mukaisesti. He kavalsivat valankumouksen asian sen oletetun kansallisuuden vuoksi, jota parhaassa tapauksessa olisi odottanut Venäjän alaiseksi joutuneen puolalaisen kansallisuuden kohtalo. Puolalaisten kiitokseksi on kuitenkin sanottava, että he eivät milloinkaan tarttuneet vakavasti tähän panslavismin onkeeseen, ja mikäli eräistä puolalaisista aristokraateista tulikin kiivaita panslavisteja, niin he tiesivät menettävänsä Venäjän ikeen alla vähemmän kuin omien maaorjiensa kapinan vuoksi.

Tšekit ja kroaatit kutsuivat Prahaan koolle yleisslaavilaisen kongressin valmistelemaan yleistä slaavilaisliittoa³⁵. Tämä kongressi olisi mennyt myttyyn, vaikka itävaltalaiset joukot eivät olisi sekaantuneetkaan. Slaavilaiset kielet eroavat toisistaan yhtä suuresti kuin englantia, saksa ja ruotsi; siksi keskustelun alussa osoittautui puuttuvan yhteistä slaavilaista kieltä, jota olisivat ymmärtäneet kaikki keskustelun osanottajat. Koetettiin puhua ranskaksi, mutta enemmistö ei ymmärtänyt ranskaa, ja niinpä slaavilaisuuden entusiastiparkojen, joiden ainoana yhteistunteena olikin vain heidän saksalaisvihansa, oli loppujen lopuksi pakko keskustella vihaamallaan saksan kielellä, joka oli ainoa kaikille kokoon-tuneille ymmärrettävä kieli! Mutta juuri samaan Prahaan oli kokoontunut toisenlainenkin slaavilaiskokous: galitsialaiset ulaanit, kroatialaiset ja slovakialaiset krenatöö-

rit ja tšekkiläiset tykkimiehet ja kyrassieerit. Tämä todellinen aseistettu slaavilaiskokous hääti Windischgrätzin johdolla vähemmässä kuin kahdessakymmenessä neljässä tunnissa kuvitellun slaavilaisen hegemonian perustajat kaupungista ja hajotti heidät eri puolille.

Itävallan perustuslakia säätävillä valtiopäivillä tšekkiläiset, määriläiset, dalmatialaiset ja osaksi puolalaiset valtiopäivämiehet (ylimystö) sotivat jatkuvasti saksalaisainesta vastaan. Saksalaiset ja osa puolalaisista (vararikkoutunut aatelisto) olivat näillä valtiopäivillä vallankumouksellisen edistyksen päätuki. Heitä vastaan oppositiossa ollut slaavilaisten valtiopäivämiesten enemmistö ei tyytynyt tähän koko liikkeensä taantumuksellisten pyrkimysten avoimeen ilmaukseen. Nämä valtiopäivämiehet vajosivat niin syvälle, että alkoivat punoa juonia ja turvautua salaisiin sopimuksiin sen samaisen itävaltalaisen hallituksen kanssa, joka oli hajottanut heidän kokouksensa Prahassa. He saivatkin sen, minkä olivat ansainneet häpeällisellä menettelyllään. Sen jälkeen kun slaavilaiset valtiopäivämiehet olivat tukeneet hallitusta lokakuun kapinan aikana 1848, jolloin kapina oli viime kädessä turvannut heille enemmistön perustuslakia säätävillä valtiopäivillä, itävaltalaiset sotilaat olivat ajaneet hajalle nuo jo miltei yksinomaisesti slaavilaiset valtiopäivät samoin kuin Prahan edustajakokouskin oli hajotettu, ja panslavistit oli uhattu panna vankeilaan, jos he uskaltaisivat vielä liikahtakaan. He olivatkin saaneet aikaan vain sen, että slaavilaista kansallisuutta kalvoi nyt kaikkialla itävaltalainen sentralisatio, ja se oli heidän oman fanatisminsa ja sokeutensa aikaansaannos.

Jos Unkarin ja Saksan rajat olisivat jättäneet varaa joillekin epäilyksille, niin sielläkin olisi välttämättä syttynyt kiista. Onneksi siihen ei kuitenkaan ollut aihetta, joten kumpikin kansakunta, joiden edut olivat kiinteästi sidotut toisiinsa, taisteli samoja vihollisia — Itävallan hallitusta ja panslavistien fanatismia — vastaan. Hyvä yhteisymmärrys ei rikkoutunut siellä hetkeksikään. Mutta Italian vallankumouksen seurauksena ainakin osa Saksaa tuli vedetyksi sisällissotaan, ja todettakoon tässä — osoitukseksi siitä, missä määrin Metternichin jär-

jestelmä oli onnistunut jarruttamaan yhteiskunnallisen tajunnan kehitystä — että ne samat miehet, jotka ensimmäisten kuuden kuukauden aikana 1848 olivat taistelleet Wienin barrikadeilla, lähtivät intomielin italialaisia patriootteja vastaan taistelevaan armeijaan. Tämä harmillinen erehdys oli kuitenkin lyhytaikainen.

Sotaa käytiin vihdoin Tanskaa vastaan Schleswigin ja Holsteinin vuoksi. Nämä väestön kansallisuuden, kielien ja sympatioiden kannalta eittämättä saksalaiset alueet olivat tarpeen Saksalle myös sotilaallisessa, merenkulun ja kaupankäynnin mielessä. Näiden alueiden asukkaat olivat viimeisten kolmen vuoden aikana taistelleet sinnikkäästi Tanskan maahanhyökkäystä vastaan. Heidän puolellaan oli sitä paitsi myös sopimuksiin perustuva oikeus. Maaliskuun vallankumous oli johdattanut heidät avoimeen selkkaukseen tanskalaisten kanssa, ja Saksa tuki heitä. Mutta samalla kun Puolassa, Italiassa, Böömissä ja myöhemmin Unkarissa olivat käynnissä tavattoman energiset sotateimet, tässä ainoassa populaarissa ja ainoassa edes osittainkaan vallankumouksellisessa sodassa oli hyväksytty tarpeettomien marssien ja kontramarssien järjestelmä ja sallittu jopa ulkomaisen diplomatian sekaantuminen, mikä veikin asiat monien sankarillisten ottelujen jälkeen mitä surkuteltavimpaan päätökseen. Tämän sodan aikana saksalaiset hallitukset kavalsivat Schleswig-Holsteinin vallankumouksellisen armeijan jokaisessa sopivassa tilaisuudessa ja antoivat tahallaan tanskalaisten hävittää sitä, kun se joutui hajalleen tai pirstotuksi eri osiin. Samoin kävi saksalaisten volontäärien osastoille.

Vaikka saksalainen nimi ei noissa olosuhteissa saavuttanut mitään muuta kuin yleisen vihan, saksalaiset perustuslailliset ja liberaalit hallitukset hieroivat vain tyytyväisinä käsiään. Ne onnistuivat tukahduttamaan puolalaisten ja tšekkien liikkeen. Ne herättivät kaikkialla henkiin vanhan kansallisuusvihan, joka oli tähän asti estänyt saksalaisia, puolalaisia ja italialaisia tekemästä minkäänlaisia sopimuksia ja ryhtymästä yhteistoimintaan. Ne totuttivat väestön kansalaissodan kohtauksiin ja sotaväen harjoittamiin rankaisutoimiin. Preussin armeija Puolassa ja Itävallan armeija Prahassa saivat

takaisin itsevarmuutensa. Samaan aikaan kun ylenpalttisen isänmaallisuuden kuohuttamaa («die patriotische Überkraft» — Heinen lausuman mukaan*) vallankumouksellista mutta lyhytnäköistä nuorisoa lähetettiin Schleswigiin ja Lombardiaan vihollisen kartessitulen tuhottavaksi, tuohon samaan aikaan vakinaisille armeijoille, sekä Itävallan että Preussin todelliselle aseelle, annettiin mahdollisuus päästä jälleen yleisön suosioon vierasmaalaisista saamallaan voitoilla. Toistamme kuitenkin, että heti kun nuo armeijat, joita liberaalit olivat voimistaneet käyttääkseen niitä aseena radikaalimpaa puoluetta vastaan, olivat tietystä määrin palauttaneet uskon voimiinsa ja kurin, ne käänsivät aseet itseään liberaaleja vastaan ja palauttivat valtaan vanhan järjestelmän edustajat. Kun Radetzky sai leirissään Adige-joella ensimmäiset »vastuunalaisten ministerien» määräykset Wienistä, hän huudahti: »Keitä ovat nuo ministerit? Eivät he ole Itävallan hallitus! Itävalta on nyt olemassa ainoastaan minun leirissäni; minä ja minun armeijani olemme Itävalta; murskattuamme italialaiset me palautamme valtakunnan keisarille!» Ja Radetzky-vanhus oli oikeassa-Wienin aivottomat »vastuunalaiset» ministerit eivät kuitenkaan kiinnittäneet häneen huomiota.

Lontoo, helmikuu 1852

* *Heine*. Yövärtijan Pariisiin tulo (sarjasta Nykyaikaisia runoja). *Toim.*

X

PARIISIN KAPINA. FRANKFURTIN KANSALLISKOKOUS

Jo huhtikuun alussa 1848 vallankumouksellinen vyöry saatiin pysäytetyksi koko Euroopan mantereella siten, että ensimmäisistä voitoista hyötyneet yhteiskuntaluokat liittoutuivat voitettujen kanssa. Ranskassa pikkuporvaristo ja porvariston tasavaltalainen ryhmäkuunta liittoutuivat monarkistisen porvariston kanssa proletariaattia vastaan. Saksassa ja Italiassa voitolle päässyt porvaristo tavoitteli hanakasti feodaalisen aateliston, virkavallan ja armeijan kannatusta kansanjoukkoja ja pikkuporvaristoa vastaan. Yhdistyneet vanhoilliset ja vastavallankumoukselliset puolueet saivat hyvin pian taas yliotteen. Englannissa ennenaikainen ja huonosti valmisteltu kansan mielenosoitus (10. huhtikuuta) päättyi liikepuolueen täydelliseen ja ratkaisevaan tappioon³⁶. Ranskassa kaksi samankaltaista esiintymistä (16. huhtikuuta³⁷ ja 15. toukokuuta³⁸) niin ikään epäonnistui. Italiassa kuningas Bomba* palautti 15. toukokuuta yhdellä iskulla valtansa³⁹. Saksassa erilaiset uudet porvarilliset hallitukset ja niiden perustavat kokoukset saivat varmistetuksi asemansa, ja vaikka runsastapahtumainen toukokuun 15. päivä päättyikin Wienissä kansan voittoon, tällä tapahtumalla oli silti vain toisarvoinen merkitys ja sitä voidaan pitää viimeisenä menestyksellisenä kansan energian leimahduksena. Unkarissa liike näytti soluvan moitteettomasti noudatetun laillisuuden rauhalliseen uomaan. Puolassa taas, kuten jo mainitsimme yhdessä edellisistä artikkeleista, liike oli tukahdutettu jo alkioasteellaan preussilaisin pistimin. Tuo kaikki ei silti lähimainkaan

* — Ferdinand II. *Totm.*

määrännyt ennakolta asioiden lopullista käännettä, ja jokainen vaaksa maata, jonka vallankumoukselliset puolueet olivat menettäneet eri maissa, kannusti niitä vain tiivistämään entisestään rivejään päättäviä toimia varten.

Nämä päättävät toimet olivat lähenemässä. Ne saattoivat kehkeytyä ainoastaan Ranskassa: niin kauan kuin Englanti ei osallistunut vallankumoustaisteluun ja Saksa oli pirstoutunut, Ranska oli tosiaankin kansallisen itsenäisyytensä, sivistyksensä ja kehittyneisyytensä ansiosta ainoa maa, joka pystyi antamaan sitä ympäröiville maille sysäyksen voimakkaisiin järkytyksiin. Kun 23. kesäkuuta⁴⁰ 1848 Pariisissa alkoi verinen taistelu ja jokainen uusi lennättimise tai postitse lähetetty ilmoitus osoitti yhä selvemmin Euroopalle sen tosiasian, että tätä taistelua käyvät keskenään toisaalta työläisjoukot ja toisaalta kaikki muut Pariisin väestöluokat armeijan tukemina; kun nykyisten kansalaissotien historiassa ennen kuulumattoman ankarat taistelut jatkuivat muutamia päiviä tuomatta kummallekaan leirille sanottavaa menestystä, — niin jokaiselle oli silloin selvää, että kysymyksessä olikin suuri, ratkaiseva ottelu, joka kapinan voitettua saisi vyörymään kautta mantereen uuden vallankumousten aallon tai sen kärsittyä tappion johtaisi ainakin tilapäiseen vastavallankumouksellisen järjestyksen palauttamiseen.

Pariisin proletaarit lyötiin, piinattiin ja muserrettiin siinä määrin, etteivät he ole vielääkään toipuneet iskusta. Koko Euroopassa uudet ja vanhat vanhoilliset ja vastavallankumoukselliset nostivat viipymättä päätään niin julkeasti, että se osoitti heidän ymmärtäneen erinomaisesti tapahtuman merkityksen. Kaikkialla alettiin vainota lehdistöä, kokoontumis- ja liittoutumisvapautta rajoitettiin, jokaista vähäpätöistä tapahtumaa jossakin pienessä maaseutukaupungissa alettiin pitää aiheena kansan aseistariisumiseen, piiritystilan julistamiseen ja Cavaignacin neuvomien uusien manöövereiden ja menetelmien opettamiseen sotaväelle. Sitä paitsi ensi kerran Helmikuun jälkeen todistettiin, että kansankapinan voittamattomuus suurkaupungissa on kuviteltua; armeijan kunnia saatiin palautetuksi jälleen; sotaväki,

joka tähän mennessä oli kärsinyt aina tappion vähänkään huomattavissa katutaisteluissa, sai takaisin varmuuden siitä, että se pystyy tällaiseenkin taisteluun.

Näiltä Pariisin työläisten tappion ajoilta juontavat alkunsa Saksan vanhan feodaalis-byrokraattisen puolueen ensimmäiset reaaliset askeleet ja tietyt suunnitelmat, joiden tarkoituksena oli vapautua jopa tilapäisestä liitolaaisestaankin, porvaristosta, ja palauttaa Saksassa ennen maaliskuun tapahtumia vallinnut asiointila. Armeijasta oli tullut jälleen ratkaiseva voima valtiossa, ja armeija oli nimenomaan tämän puolueen eikä porvariston hallussa. Jopa Preussissakin, jossa ennen vuotta 1848 alemman upseeriston tietyn osan keskuudessa oli havaittavissa suurta myötätuntoa perustuslaillista järjestelmää kohtaan, vallankumouksen armeijassa aiheuttama epäjärjestys teki nuo järkeilyyn taipuvaiset nuoret miehet jälleen uskollisiksi sotilasvelvollisuudelleen. Heti kun rivisotilaat alkoivat suhtautua hieman vapaammin upseereihin, näille kävi päivän selväksi kurinalaisuuden ja ehdottoman kuuliaisuuden välttämättömyys. Voitettut aateliset ja byrokraatit alkoivat nyt ymmärtää, mitä oli tehtävä. Oli vain yhtä mittaa annettava aihetta pieniin kahnauksiin kansan ja armeijan välillä, ja tämä samainen armeija voisi ratkaisevalla hetkellä hävittää yhdellä iskulla vallankumoukselliset ja tehdä lopun porvarillisten parlamentaarikkojen koppavuudesta, sillä se oli nyt tiiviimpi kuin milloinkaan ja päihdyksissään voitoista, joita se oli saavuttanut pikku kapinoita tukahduttaessaan ja ulkomaisten sotatoimien aikana, ja se janoi niitä samoja maineen laakereita, joita ranskalainen sotaväki oli vasta äsken haalinut itselleen. Sopiva tilaisuus tähän ratkaisevaan iskuun koitti hyvin pian.

Jätämme tarkastelematta eräät mielenkiintoiset mutta suurimmalta osaltaan ikävät parlamenttikeskustelut ja paikalliset selkkaukset, joihin Saksan eri puolueet olivat kesän kuluessa syventyneet. Sanottakoon vain, että suurin osa porvariston etujen puolustajista tunsii yleensä, että heidän asemansa käy päivä päivältä yhä epävakammaksi äärimmäisten puolueiden välillä huolimatta niistä lukuisista parlamenttivoitoista, joista yksikään ei johtanut mihinkään käytännöllisiin tuloksiin; siksi

niiden oli tänä päivänä pakko pyrkiä liittoutumaan taantumuksellisten kanssa, mutta seuraavana päivänä oli pyrittävä demokraattisempien puolueiden suosioon. Näiden alituisten heilahtelujen vuoksi yleinen mielipide kääntyi lopullisesti heitä vastaan, ja asiain myöhempää käännettä vastaavasti heidän herättämä ylenkatse oli kyseisellä hetkellä pääasiassa byrokraattien ja feodaalien eduksi.

Alkusyksyyn mennessä eri puolueiden väliset suhteet kärjistyivät äärimmilleen ja kävivät niin kriittisiksi, että ratkaiseva ottelu oli väistämätön. Ensimmäinen yhteenotto tässä demokraattisten ja vallankumouksellisten joukkojen sodassa armeijaa vastaan tapahtui Frankfurtissa. Vaikka tämä yhteenotto olikin toisarvoinen, sotaväki sai siinä ensi kerran jossain määrin huomattavan yliotteen kapinallisista, mikä teki tavattoman suuren moraalisen vaikutuksen. Täysin ymmärrettävistä syistä Preussi salli Frankfurtin kansalliskokouksen perustaman näennäisen hallituksen solmia sellaisen välirauhan Tanskan kanssa, joka luovutti Schleswigin saksalaiset tanskalaisten rangaistavaksi ja merkitsi sitä paitsi niiden enemmän tai vähemmän vallankumouksellisten periaatteiden täydellistä kiistämistä, joihin yleisen käsityksen mukaan Tanskan sota pohjautui. Frankfurtin kansalliskokous hylkäsi tuon välisopimuksen kahden tai kolmen äänen enemmistöllä. Tätä äänestystä seurasi ministeripulakomedia, mutta kolme päivää myöhemmin kansalliskokous tarkisti päätöksensä ja joutui itse asiassa hylkäämään sen ja tunnustamaan välirauhan. Tämä häpeällinen teko herätti suuttumusta kansassa. Rakennettiin katusulkuja, mutta Frankfurtiin oli jo vedetty riittävästi sotaväkeä, niin että kuusi tuntia jatkuneen taistelun jälkeen kapina tukahdutettiin. Tämä tapahtuma aiheutti samanlaisia, joskin merkitykseltään vähäisempiä liikehtimisiä muissakin osissa Saksaa (Badenissa, Kölnissä), mutta ne kaikki tukahdutettiin aivan samoin.

Tämä ennakkoyhteenotto tuotti vastavallankumoukselliselle puolueelle tavattoman suurta hyötyä, nimittäin sitä, että ainoa hallitus, joka ainakin näennäisesti oli kokonaan kansan valitsema, nimittäin valtakunnan hallitus Frankfurtissa, samoin kuin Frankfurtin kansal-

liskokouskin menettivät kokonaan arvovaltansa kansan silmissä. Tämän hallituksen ja tämän kansalliskokouksen oli pakko turvautua sotaväen pistimiin asettuessaan tahtoansa ilmaisevaa kansaa vastaan. Ne olivat nolanneet itsensä, ja niin vähän kuin ne olivat tähän mennessä ansainneetkin oikeuksia kunnioitukseen, tämä niiden kieltäytyminen syntyperästään, tämä riippuvuus kansalle vihamielisistä hallituksista ja niiden sotaväestä on muuttanut nyt valtakunnan hoitajan ja hänen ministerinsä ja hallituksen jäsenet täysiksi nolliksi. Kohta tulemme näkemään, miten halveksuvasti suhtautuivat sitten — aluksi Itävalta, sen jälkeen Preussi ja sitten myös pienet valtiot — tämän voimattomien haihattelijoiden joukkion jokaiseen määräykseen, jokaiseen pyyntiin ja jokaiseen lähetystöön.

Olemme lähestymässä Ranskan kesäkuun taistelun Saksassa herättämää voimakasta vastakaikua, tapahtuu maa, jolla oli Saksassa yhtä ratkaiseva merkitys kuin Pariisin proletariaatin taistelulla oli Ranskassa. Tarkoitamme kapinaa ja sitä seurannutta Wienin valtausta lokakuussa 1848. Tämän taistelun merkitys on niin suuri ja toisaalta niiden eri seikkojen selittäminen, jotka vaikuttivat enemmän kuin välittömästi taistelun lopputulokseen, veisivät niin paljon tilaa »Tribunessa», että meidän on parasta esittää tämä aihe erityisessä artikkelissa.

Lontoo, helmikuu 1852

XI

WIENIN KAPINA

Olemme päässeet siihen ratkaisevaan tapahtumaan, joka oli Pariisin kesäkuun kapinan vallankumouksellinen rinnastuskohta Saksassa ja joka sai yhdellä iskulla vaakakupin painumaan vastavallankumouksellisen puolueen puolelle, nimittäin Wienin kapinaan lokakuussa 1848.

Olemme nähneet, millainen oli Wienin eri luokkien asenne maaliskuun 13. päivän voiton jälkeen. Olemme todenneet myös sen, miten saksalaisen Itävallan liike punoutui yhteen Itävallan ei-saksalaisten maakuntien liikkeen kanssa ja miten nämä tapahtumat jarruttivat sitä. Nyt teemme siis vain lyhyen katsauksen syihin, jotka johdattivat viimeiseen ja kaikkein uhkaavimpaan kapinaan saksalaisessa Itävallassa.

Korkein aatelisto ja rahaporvaristo, jotka olivat Metternichin vallan epävirallinen tuki, pystyivät vieläpä maaliskuun tapahtumien jälkeenkin säilyttämään ratkaisevan vaikutuksensa hallitukseen käyttämällä tällöin hyväkseen paitsi hovia, armeijaa ja virkavaltaa vielä suuremmassa määrin porvariston keskuudessa nopeasti levinyttä »anarkian» pelkoa. Ne rohkenivat hyvin pian päästää muutamia koepalloja painolain⁴¹, epämääräisen aristokraattisen perustuslain⁴² ja vanhanaikaiseen »säätajakoon» perustuvan vaalilain⁴³ muodossa. Niin sanottu perustuslaillinen ministeristö, joka koostui aroista ja kyvyttömistä puoliliberaaleista byrokraateista, uskaltautui 14. toukokuuta jopa suoranaiseen hyökkäykseen kansanjoukkojen vallankumouksellisia järjestöjä vastaan ja laski hajalle kansalliskaartin ja Akateemisen legioonan⁴⁴ edustajista muodostetun keskuskomitean, järjestön, joka

oli varta vasten perustettu valvomaan hallitusta ja nostamaan tarpeen tullen kansan voimat sitä vastaan. Tämä toimenpide aiheutti vain 15. toukokuuta kapinan, joka pakotti hallituksen tunnustamaan keskuskomitean, kumoamaan perustuslain ja vaalilain ja luovuttamaan uuden perustuslain laatimisvaltuudet perustuslakia säättävälle valtiopäiville, jotka valittaisiin yleisen äänioikeuden perusteella. Kaikki tämä vahvistettiin seuraavana päivänä ilmestyneessä valtakunnallisessa julistuksessa. Taantumuksellinen puolue, jolla olivat omat edustajansa ministeristössä, onnistui kuitenkin pian yllyttämään »liberaalit» kollegansa hyökkäämään uudelleen kansan saavutuksia vastaan. Akateeminen legioona oli liikepuolueen tuki ja vakituisen agitaation keskus, ja juuri siksi maltillisemmat wieniläiset porvarit alkoivat vihata sitä. Se laskettiin 26. toukokuuta hajalle ministeristön asetuksella. Isku olisi saattanut onnistuakin, jos asetuksen toimeenpano olisi annettu ainoastaan kansalliskaartin osaston tehtäväksi, mutta hallitus ei luottanut kaartiinkaan, vaan pani liikkeelle sotaväen, ja kansalliskaarti teki heti jyrkän käänteän, liittyi Akateemiseen legioonaan ja ajoi siten karille ministeristön suunnitelman.

Keisari* oli jo 16. toukokuuta poistunut hoveineen Wienistä ja paennut Innsbruckiin. Fanaattisten tirolilaisten ympäröimänä, joiden alamaiset tunteet olivat heränneet uudella voimalla sardinialais-lombardialaisen maahanhyökkäyksen vaaran uhatessa, ja lähellä, tykin kantaman päässä Innsbruckista sijaitsevan Radetzky'n armeijan tukemana vastavallankumouksellinen puolue löysi itselleen turvapaikan, jossa se saattoi ilman minikäänlaista valvontaa ja silmälläpitoa, ilman vähäisintäkään vaaraa koota hajanaisia voimiaan, punoa juoniaan ja kietoa niiden verkkoon koko maan. Palautettiin yhteydet Radetzkyyn, Jellachichiin ja Windischgrätzisiin sekä eri maakuntien hallinnolliseen hierarkiaan kuului-neisiin luotettaviin henkilöihin ja alettiin vehkeillä slaavilaisten johtajien kanssa; siten vastavallankumouksellisella kamarillalla oli hallussaan reaalisia voimia, kun

* — Ferdinand I. Toim.

taas Wienin avuttomien ministerien oli suotu tuhlata lyhytaikainen ja vähäinen arvovaltansa alituisissa yhteenotoissa vallankumouksellisten joukkojen kanssa ja tulevissa keskusteluissa perustuslakia säätävillä valtiopäivillä. Poliitiikka, jonka tarkoituksena oli se, että liikkeen sallittaisiin pääkaupungissa kehittyä toistaiseksi omaa tietään, poliitiikka, joka olisi Ranskan kaltaisessa keskitetyssä ja yhdenlaatusessa maassa tehnyt liikepuolueen kaikkivoipaiseksi, osoittautui Itävallassa, tuossa monenkirjavassa poliittisessa koostumassa, erääksi varmimmaksi taantumusvoimien uudelleenjärjestämisen keinoksi.

Wienin porvaristo oli varma siitä, että hovin kärsimän kolmen peräkkäisen tappion jälkeen ja yleisen äänioikeuden perusteella valittujen perustuslakia säätävien valtiopäivien ollessa olemassa sillä ei ole enää syytä pelätä sellaista vastustajaa kuin hovipuoluetta, ja vajosi yhä enemmän siihen uupumukseen ja apatiaan ja siihen ikuiseen järjestyksen ja rauhallisuuden tavoitteluun, joka valtaa tuon luokan aina voimakkaiden järkytysten ja niiden aiheuttaman liike-elämän sekasorron jälkeen. Itävallan pääkaupungin teollisuus oli rajoittunut miltei yksinomaisesti ylellisyysesineiden tuotantoon, mutta niiden kysyntä oli tietenkin jyrkästi supistunut vallankumouksen puhjettua ja hovin lähdettyä pakoon. Kehotukset säännöllisen hallintojärjestelmän palauttamiseen ja hovin takaisin paluuseen olivat tulleet yleisiksi porvariston keskuudessa, sillä niiden kummankin toivottiin johtavan jälleen kaupankäynnin kukoistukseen. Heinäkuussa perustuslakia säätävien valtiopäivien avajaisia tervehdittiin ihastuneesti merkinä vallankumouskauden päättymisestä. Samoin tervehdittiin myös hovin paluuta, joka Radetzky'n Italiassa saavuttamien voittojen ja Doblhoffin taantumuksellisen ministeristön valtaantulon jälkeen tunsivat olevansa riittävän voimakas ollakseen pelkäämättä kansan painostusta ja piti samalla välttämättömänä Wienissä oloaan, jotta olisi saanut viedyksi päätökseen valtiopäivien slaavilaisen enemmistön kanssa aloittamansa vehkeilyt. Samaan aikaan kun perustuslakia säätävillä valtiopäivillä käsiteltiin lakeja talonpoikien vapauttamisesta feodaalisista kahleista ja pakollisesta työstä aatelien hyväksi, hovi suoritti menestyksel-

lisesti ovelan manööverin. Keisaria kehoitettiin pitämään 19. elokuuta kansalliskaartin katselmus: keisariperheen jäsenet, hovimiehet ja kenraalit imartelivat kilvan aseistettuja porvareita, jotka muutenkin olivat jo päihtyneet siitä ylpeästä tietoisuudesta, että heidät tunnustetaan julkisesti yhdeksi valtion ratkaisevista voimista. Kohtaan sen jälkeen ilmestyi hallituksen ainoan suosiota nauttivan ministerin, herra Schwarzerin allekirjoittama määräys, joka kielsi työttömien siihen mennessä saaman valtion avustuksen. Temppu onnistui. Työläiset järjestivät mielenosoituksen; porvariston kansalliskaarti kannatti ministerinsä antamaa määräystä; kaartilaiset hyökkäsivät »anarkisteja» vastaan; 23. elokuuta he hyökkäsivät kuin tiikerit aseettomia työläisiä vastaan, jotka eivät tehneet vastarintaa, ja joista monet saivat surmansa. Siten murrettiin vallankumouksellisten taisteluvoimien yhtenäisyys ja mahti. Porvariston ja proletariaatin luokkataistelu kärjistyi näin ollen myös Wienissä veriseksi yhteenotoksi, ja vastavallankumouksellinen kamarilla näki sen päivän jo lähenevän, jona se antaisi ratkaisevan iskun.

Unkarin asiat antoivat hyvin pian aihetta julistaa avoimesti ne periaatteet, joita vastavallankumouksellinen kamarilla aikoi pitää toimintojensa ohjeena. Virallisessa »Wiener Zeitungissa»⁴⁵ 5. lokakuuta julkaistu keisarillinen asetus, jonka alla ei ollut yhdenkään unkarilaisen vastuunalaisen ministerin allekirjoitusta, ilmoitti Unkarin valtiopäivien hajottamisesta ja eteläslavilaisten taantumuksen johtajaa, Unkarin laillista valtaa vastaan avoimesti sotineen Kroatian baanin Jellachichin nimittämistä Unkarin siviili- ja sotilaskubernööriksi. Samaan aikaan Wienissä olleet sotaväenosastot saivat määräyksen lähteä marssille ja yhdistyä armeijaan, jonka piti tukea Jellachichin valtaa. Se olisi kuitenkin merkinnyt koko mustan hankkeen tekemistä liian ilmeiseksi; Wienin jokainen asukas käsitti, että Unkaria vastaan käyty sota on sotaa perustuslaillisen hallitusmuodon periaatetta vastaan. Tuota periaatetta oli kyseisessä aseuksessa loukattu jo siten, että keisari yritti antaa lain voiman määräyksilleen, joita ei oltu vahvistettu vastuunalaisen ministerin allekirjoituksella. 6. lokakuuta

kansa, Akateeminen legioona ja Wienin kansalliskaarti nousivat kapinaan ja estivät sotaväenosastojen lähettämistä pois kaupungista. Muutamat krenatöörit siirtyivät kansan puolelle; tapahtui pieni yhteenotto kansan taisteluvoimien ja sotaväen välillä; sotaministeri Latour sai surmansa kansan käsistä, ja iltaan mennessä kansa osoittautui voittajaksi. Sillä aikaa Stuhlweissenburgin* edustalla Perczelin murskaama baani Jellachich pakeni Wienin lähetyvillä sijaitsevalle saksalais-itävaltalaiselle alueelle. Wienin varuskunta, jonka olisi pitänyt tulla hänen avukseen, osoittikin häntä kohtaan ilmeistä vihamielisyyttä ja valmistui puolustautumaan; keisari ja hovi pakenivat jälleen, tällä kertaa Olmütziin**, puoleksi slaavilaiselle alueelle.

Olmützissa hovi oli kuitenkin aivan toisenlaisessa asemassa kuin Innsbruckissa ollessaan. Nyt se pystyi jo aloittamaan välittömästi rynnäkön vallankumousta vastaan. Sitä ympäröivät perustuslakia säätävien valtiopäivien slaavilaiset jäsenet, jotka kokoontuivat joukoittain Olmütziin, ja slaavilaisintoilijat monarkian kaikista osista. Sotaretken olisi heidän käsityksensä mukaan pitänyt muuttua slaavilaisuuden palauttamisen puolesta käytäväksi sodaksi ja hävityssodaksi saksalaisia ja madjaareja vastaan, jotka olivat hyökännet heidän slaavilaisena pitämänsä maahan. Windischgrätzistä, Prahan valloittajasta ja nykyisestä Wienin ympärille keskitetyn armeijan komentajasta tuli heti slaavilaisten kansallissankari. Hänen armeijansa keskitti hyvin nopeasti kaikkialta saapuvat voimansa. Böömistä, Määristä, Steiermarkista, Ylä-Itävallasta ja Italiasta marssi rykmentti toisensa perään Wienin suuntaan yhdistyäkseen Jellachichin joukkoihin ja entiseen Wienin varuskuntaan. Lokakuun aikana oli näin ollen kokoontunut yli 60 000 miestä, jotka alkoivat kohta kaikilta puolin valtakunnan pääkaupungin piirityksen, kunnes vihdoin lokakuun 30. päivään mennessä he olivat päässeet niin pitkälle, että saattoivat uskaltautua ratkaisevaan rynnäkköön.

* — Unkarilainen nimi: Székesfehérvár. *Toim.*

** — Tšekkiläinen nimi: Olomouc. *Toim.*

Wienissä taas oli vallalla hämminki ja sekasorto. Heti voiton jälkeen porvaristossa oli herännyt taas vanha epäluulo »anarkistista» työväenluokkaa kohtaan. Työläiset muistivat hyvin, miten aseistetut porvarit olivat kohdelleet heitä kuusi viikkoa aikaisemmin, he muistivat koko porvariston epävakaa ja alituisesti horjahtelevan politiikan eivätkä halunneet jättää porvaristolle kaupungin puolustusta, vaan vaativat itselleen aseita ja oman sotilaallisen järjestönsä perustamista. Taistelukiikossaan keisarillista despotiaa vastaan Akateeminen legioona ei kyennyt laisinkaan ymmärtämään kahden luokan keskinäisen vieraantumisen todellista syytä eikä yleensä-kään pystynyt käsittämään muodostuneen tilanteen sanelemia vaatimuksia. Sekä kansa että johtavat piirit olivat päästään pyörällä. Valtiopäivien jäljelle jääneet saksalaiset jäsenet ja muutamat slaavilaiset, jotka harvoja puolalaisia vallankumouksellisia valtiopäivämiehiä lukuun ottamatta harjoittivat vakoilua olmutzilaisten ystäviensä hyväksi, alkoivat pitää keskeytyksettömästi istuntoja. Tarmokkaiden toimien asemesta he tuhlasivat kuitenkin aikansa turhanpäiväisiin väittelyihin siitä, voidaanko keisarilliselle armeijalle antaa vastaisku ylittämättä perustuslaillisuuden puitteita. Miltei kaikkien Wienin demokraattisten järjestöjen edustajista muodostettu turvallisuuskomitea oli tosin valmis osoittamaan vastarintaa, mutta siinä esittivät johtavaa osaa enemmistönä olleet porvarit sekä pienet käsityöläiset ja kauppiaat, jotka eivät olisi milloinkaan sallineet sen ryhtyä päättäviin, tarmokkaisiin toimiin. Akateemisen legioonan komitea hyväksyi sankarillisia päätöslauselmia, mutta ei kyennyt ollenkaan johtajan rooliin. Epäluottamuksen ympäröimät aseettomat ja järjestymättömät työläiset saattoivat ilmaista itsensä ainoastaan äänekkäissä mielenosoituksissa, sillä he olivat vasta äsken vapautuneet siitä henkisestä orjuudesta, jossa vanha järjestelmä oli heitä pitänyt, ja he olivat vasta heränneet tajuamaan vaistomaisesti yhteiskunnallisen asemansa ja heidän kannaltaan tarkoituksenmukaisen politiikan, mutta eivät vielä olleet heränneet tiedostamaan niitä. Siksi heiltä ei voitu odottaa, että he olisivat pystyneet voittamaan kaikki ajankohdan vaikeudet. He olivat silti valmiit samoin

kuin kaikkialla Saksassa vallankumouksen aikana taistelemaan loppuun saakka heti aseet saatuaan.

Tällainen tilanne oli Wienissä. Wienin ulkopuolella oli uudelleenjärjestetty, Radetzky'n Italiassa saamien voittojen rohkaisema itävaltalainen armeija, 60—70 tuhatta hyvin aseistettua ja hyvin järjestettyä miestä, joilla oli kuitenkin komentajisto, niin puutteellinen kuin se olikin. Wienissä vallitsivat kaaos, luokkaristiriidat ja epäjärjestys. Osa kansalliskaartia oli kieltäytynyt yleensä taistelemasta, osa epäröi ja vain vähäinen kourallinen oli valmis toimimaan. Lukumäärältään voimakkaalla proletaarijoukolla ei ollut johtajia eikä minkäänlaista poliittista vaimennusta, se joutui yhtä helposti paniikin kuin miltei aiheettomien raivonpuuskienvaltaan ja kaikkien valheellisten kuulopuheiden uhriksi, se pyrki kiihkeästi taisteluun, mutta oli aseeton ainakin alussa ja vain kehnosti aseistettu ja jotenkuten järjestetty, kun se lopulta vietiin taisteluun. Avuttomilla valtiopäivillä käytiin yhä keskustelua teoreettisista hienouksista, vaikka katto oli jo tulessa. Johtavalta komitealta puutui innostusta ja tarmoa. Kaikki oli muuttunut sitten maaliskuun ja toukokuun päivien, jolloin vastavallankumouksen leirissä oli vallinnut täydellinen kaaos ja vallankumouksen synnyttämä voima oli ollut silloin ainoa järjestynyt voima. Tuskin lienee jäänyt enää sijaa epäilyksille taistelun lopputuloksen suhteen, ja mikäli epäilyksiä olikin, niin lokakuun 30. ja 31. ja marraskuun 1. päivän tapahtumat poistivat ne.

Lontoo, maaliskuu 1852

XII

WIENIN VALLOITUS. WIENIN KAVALTAMINEN

Kun Windischgrätzin armeija alkoi vihdoin keski-tyttyään hyökkäyksen Wieneriin, puolustuskuntoiset voimat osoittautuivat kerrassaan riittämättömiksi tarkoitukseen. Ainoastaan tietty osa kansalliskaartia voitiin lähettää taisteluhautoihin. Lopulta järjestettiin kylläkin pikaisesti proletaarinen kaarti, mutta koska yritys käyttää siten hyväksi tätä lukuisinta, rohkeinta ja tarmokkainta väestön osaa tehtiin liian myöhään, niin se ei kyennyt riittävässä määrin omaksumaaseiden käyttöä eikä kurin alkeitakaan tehdäkseen menestyksellistä vastarintaa. Kolme tai neljä tuhatta miestä käsittävä hyvin koulutettu ja tietyssä määrin kurinalainen, rohkea ja innostusta uhkuva Akateeminen legioona oli sotilaallisessa mielessä näin ollen ainoa joukko-osasto, joka olisi pystynyt menestyksellisesti suoriutumaan tehtävästään. Mutta mitä merkitystä sillä saattoi olla yhdessä kansalliskaartin vähäisen luotettavan osan ja aseistettujen proletaarien järjestymättömän joukon kanssa, mitä se saattoi merkitä verrattuna Windischgrätzin paljon runsaslukuisempaan vakinaiseen sotaväkeen, puhumattakaan Jellachichin rosvojoukoista, jotka jopa elintottumustensa puolesta olivat hyvin sopivia sotatoimiin, joita jouduttiin käymään valloittamalla talo kerrallaan, kadunkulma kerrallaan. Eivätkä kapinalliset voineet asettaa mitään muuta kuin joitakin vanhoja, käyttökelvottomia tykkeitä ilman ehyitä lavetteja ja kunnollisia tykkimiehiä vastapainoksi lukuisalle ja kaikella välttämättömällä erinomaisesti varustetulle tykistölle, jota Windischgrätz käytti niin häikäilemättömästi.

Hämminki kasvoi Wienissä sitä mukaa kuin vaara läheni. Valtiopäivät eivät rohjenneet viime hetkeen asti kutsua apuun Perczelin unkarilaista armeijaa, joka oli muutaman peninkulman päässä pääkaupungista. Turvallisuuskomitea* teki ristiriitaisia päätöksiä sitä energian nousua tai päinvastoin laskua vastaavasti, jota se koki samoin kuin aseistetut kansanjoukotkin ristiriitaiten kuulopuheiden vyöryn voimistumisesta tai heikkenemisestä riippuen. Kaikki olivat samaa mieltä vain yhdestä seikasta, omaisuuden kunnioituksesta, joka oli paisunut niin mittavaksi, että vaikutti kyseisissä olosuhteissa miltei koomiselta. Lopullisen puolustus suunnitelman kehittelemiseksi oli tehty hyvin vähän. Ainoa mies, joka olisi pystynyt pelastamaan Wienin, mikäli se siihen aikaan oli yleensäkin pelastettavissa, oli melkein kaikille tuntematon ulkomaalainen, syntyjään slaavilainen Bem, joka yleisen epäluottamuksen painostamana kieltäytyi tuosta tehtävästä. Jos hän olisi pysynyt vaatimuksessaan, hänet olisi saatettu lynkata petturina. Kapinallisten voimien komentaja Messenhauser, jolla oli suuremmat romaanikirjailijan kuin edes aliupseerin edellytykset, oli täysin kykenemätön tehtäväänsä. Kansanpuolue ei kuitenkaan ollut kahdeksan kuukautta jatkuneen taistelun aikana nostanut keskuudestaan tai löytänyt muualta häntä kyvykkäämpää sotapäällikköä. Taistelu alkoi tällaisten olosuhteiden vallitessa. Wieniläiset tekivät tavattoman sankarillista vastarintaa, kun otetaan huomioon heidän kerrassaan puutteelliset puolustusvälineensä ja täydellinen sotilasvalmennuksen ja järjestyksen puute. Bemien komentajana ollessaan antama määräys »puolustaa asemia viimeiseen mieheen» täytettiin monin paikoin kirjaimellisesti. Voima sai kuitenkin yliotteen. Keisarillinen tykistö pyyhkäisi pois barrikadin toisensa jälkeen pitkiltä ja leveiltä kaduilta, laita-kaupungin pääväyliltä, ja toisen taistelupäivän iltaan mennessä kroaatit valloittivat Vanhan kaupungin vallin kohdalla sijainneet talot. Unkarilaisen armeijan heikko ja sekasortoinen rynnäkkö päättyi täydelliseen tappioon. Ei ollut vielä päättynyt aselepo, jonka aikana muutamat

* Ks. tätä osaa, s. 46. *Toim.*

Vanhassa kaupungissa sijainneet joukko-osastot olivat antautuneet, toiset olivat alkaneet horjua ja saada aikaan hämmennystä ja Akateemisen legioonan rippeet olivat rakentaneet uusia linnoituksia, kun keisarilliset joukot tekivät hyökkäyksen ja käyttäen hyväkseen yleistä hämminkiä valloittivat rynnäköllä Vanhan kaupungin.

Tämän voiton lähimpiä seurauksia olivat sota-ajan lakien mukaiset petomaisuudet ja mestaukset sekä Wieniin usutettujen slaavilaisjoukkojen ennen kuulumattomat julmuudet ja ilkiteot, jotka tunnetaan liiankin hyvin eivätkä kaipaakaan tässä seikkaperäisempää kuvausta. Myöhempiä seurauksia, Wienin vallankumouksen aiheuttamaa aivan uutta käännettä Saksan asioissa, valaistaan alempana. Tarkasteltavaksemme jää vielä kaksi Wienin valloitukseen liittyvää seikkaa. Tämän kaupungin asukkailla oli kaksi liittolaista: unkarilaiset ja Saksan kansa. Missä ne olivat tuolla koettelemuksen hetkellä?

Kuten näimme, wieniläiset nousivat jalomielisinä äskeisen vapautuksensa johdosta puolustamaan asiaa, joka tosin olikin viime kädessä heidän oma asiansa, mutta ennen muuta ja pääasiallisesti se oli unkarilaisten asia. He päättivät ennemminkin ottaa vastaan itävaltalaisen joukkojen ensimmäisen ja voimakkaimman rynnäkönnä kuin päästää niitä etenemään Unkaria kohti. Samaan aikaan kun he esiintyivät näin jalomielisesti tukeakseen liittolaisiaan, unkarilaiset toimivat menestyksellisesti Jellachichia vastaan häätäen tämän Wienin edustalle ja voimistaen siten voitollaan joukkoja, joiden oli määrää hyökätä Wieniin. Tällaisten olosuhteiden vallitessa Unkari olisi epäilemättä ollut velvollinen auttamaan viipymättä ja kaikin voimin *Wienin vallankumousta* eikä Wienissä istuntojaan pitäviä valtiopäiviä tai turvallisuuskomiteaa tai joitakin muita Wienin virallisia elimiä. Ja vaikka Unkari olisi unohtanutkin, että Wien kävi ensimmäisen taistelun Unkarin puolesta, niin omaa turvallisuuttaan silmällä pitäen sen ei olisi pitänyt unohdattaa, että Wien oli ainoa Unkarin riippumattomuuden etuvartio ja että Wienin kukistumisen jälkeen ei mikään voinut enää pidättää keisarillisten joukkojen hyökkäystä Unkariin. Me tiedämme nyt erittäin hyvin kaiken sen, mitä unkarilaiset saattoivat esittää ja esittivät Wienin

piirityksen ja valloituksen aikaisen toimettomuutensa puolustukseksi: heidän omien taisteluvoimiensa epätydyttävän tilan, valtiopäivien ja kaikkien muiden Wienissä olleiden virallisten elinten kieltäytymisen kutsumasta heitä avukseen ja välttämättömyyden pysytellä perustuslain maaperällä ja karttaa selkkauksia Saksan keskusvallan kanssa. Mitä tulee Unkarin armeijan epätydyttävään tilaan, niin asia on siten, että ensi päivinä Wienin vallankumouksen ja Jellachichin tulon jälkeen olisi aivan hyvin tultu toimeen ilman vakinaista sotaväkeäkin, sillä Itävallan vakinainen armeija ei ollut lähimainkaan vielä keskittynyt. Menestyksellisten toimien päättävä ja horjumaton kehittäminen Jellachichista saadun ensimmäisen voiton jälkeen vaikkapa vain Stuhlweissenburgin edustalla taistelleen kansan nostoväen voimin olisi riittänyt hyvin, jotta olisi saatu yhteys wieniläisiin ja lykätty kuudella kuukaudella Itävallan joukkojen kaikkinaista keskittämistä. Ripeät toimet ovat perusedellytys sodassa ja eritoten vallankumouksellisessa sodassa niin kauan kuin ei ole saatu ratkaisevaa menestystä. *Puhtaasti sotilaallisten näkökohtien* perusteella väitämme varmasti, että Perczelin ei olisi pitänyt pysähtyä ennen kuin olisi yhtynyt wieniläisiin. Se olisi tietenkin ollut jossain määrin uhkarohkeaa, mutta kuka ja milloin olisi voittanut ottelun panematta mitään vaaralle alttiiksi. Eivätkö sitten Wienin asukkaat — neljäsatatuhatta henkeä — asettaneet mitään vaaralle alttiiksi ryhtyessään vastustamaan kahdentoista miljoonan unkarilaisen alistamiseen suunnattuja taisteluvoimia? Se taktinen virhe, että unkarilaiset pysyivät odottavalla kannalla, kunnes itävaltalaisten voimat pääsivät yhdistymään, ja sitten tekivät Schwechatin edustalla epävarman esiintymisyriityksen, joka päättyi kunniattomaan tappioon, kuten saattoi odottaakin — se taktinen virhe sisälsi paljon suuremman vaaran kuin rohkea hyökkäys Wieniä kohti, Jellachichin riepotettuja joukkioita vastaan.

Ilman jonkin virallisen elimen hyväksymistä tämä unkarilaisten hyökkäys olisi kuitenkin ollut, kuten sanotaan, saksalaisten alueiden anastamisyrittys ja se olisi aiheuttanut selkkauksia Frankfurtin keskusvallan

kanssa ja osoittanut ennen muuta sitä, että unkarilaiset ovat hylänneet laillisen ja perustuslaillisen politiikan, joka on ollut heidän liikkeensä voimana. Mutta Wienin viralliset elimethän olivat pelkkiä nollia! Nousivatko muka valtiopäivät tai jotkin demokraattiset komiteat puolustamaan Unkaria? Eikö yksin vain Wienin kansa tarttunut aseisiin käydäkseen ensimmäisen taistelun Unkarin riippumattomuuden puolesta? Kysymys ei ollut minkäänlaisten Wienin virallisten elinten tukemisen tarpeesta: kaikki nuo elimet voitiin kaataa ja hyvin pian kaadettiin vallankumouksen kehityksen kulussa. Kysymys oli yksinomaan vallankumouksen noususta, sen kansanliikkeen jatkuvasta kehityksestä, joka vain pysyisikin suojelemaan Unkarin maahanhyökkäykseltä. Kysymys tuon vallankumousliikkeen tulevista muodoista koski wieniläisiä eikä unkarilaisia, niin kauan kuin Wien ja saksalainen Itävalta yleensä olivat unkarilaisten liittolaisina yhteistä vihollista vastaan. Herää kuitenkin kysymys: eikö tuo Unkarin hallituksen sinnikäs pyrkimys saada jokin kvasilaillinen hyväksyminen ollut ensimmäisenä selvänä oireena siitä melko epäilyttävän laillisuuden tavoittelusta, joka ei tosin pelastanut Unkaria, mutta teki ainakin myöhemmin aikoina niin hyvän vaikutuksen englantilaiseen porvarilliseen yleisöön?

Edelleen, vetoaminen mahdolliseen selkkaukseen Frankfurtin saksalaisen keskusvallan kanssa on kerrassaan kestämaton. Vastavallankumouksen voitto Wienissä kukisti tosiasiallisesti frankfurtilaiset vallanpitäjät, mutta he olisivat tulleet kukistetuiksi aivan samoin siinäkin tapauksessa, että vallankumous olisi saanut siellä tarvitsemaansa kannatusta tuottaakseen vihollisilleen tappion. Vihdoin se vertaansa vailla oleva peruste, että Unkarin oli pysyteltävä laillisella ja perustuslaillisella maaperällä, saattaa tietysti hyvinkin imponoida brittiläisiin vapaakaupan⁴⁶ kannattajiin, mutta historia ei tunnusta sitä milloinkaan tyydyttäväksi. Kuvitelkaamme, että 13. maaliskuta ja 6. lokakuuta wieniläiset olisivat pitäytyneet »laillisiin ja perustuslaillisiin» keinoihin. Mikä olisi ollut tuon »laillisen ja perustuslaillisen» liikkeen kohtalo, millainen olisi ollut niiden kaikkien maineikkaiden ottelujen lopputulos, jotka ensi kerran kään-

nyttivät sivistysmaailman huomion Unkariin? Juuri Wienin asukkaiden mitä laittomin ja perustuslaittomin kapina 13. maaliskuuta oli valloittanut unkarilaisille sen samaisen laillisen ja perustuslaillisen maaperän, jolla he väittivät pysyneensä järkähtämättömästi vuosina 1848 ja 1849. Emme aseta tehtäväksemme tarkastella tässä Unkarin vallankumouksen historiaa, mutta mielestämme sopii tähdentää, että olisi kerrassaan epätarkoituksenmukaista käyttää ainoastaan laillisia vastustuskeinoja sellaista vihollista vastaan, joka pitää pilkkaan moista hienotunteisuutta, eikä ilman tuota ainaista laillisuuspyrkimystä, jota Görgey käytti hyväkseen kohdistamalla sen itseään Unkarin hallitusta vastaan, olisi ollut mahdollista Görgeyn armeijan alistuvaisuus kenraalinsa tahtoon eikä häpeällinen katastrofi Világosissa⁴⁷. Ja kun lokakuun viime päivinä 1848 unkarilaiset ylittivät vihdoin Leithan pelastaakseen kunniansa, niin eikö se ollut yhtä laitonta kuin viipymätön ja energinen hyökkäys?

On tunnettua, että meillä ei ole mitään epäystävällisiä tunteita Unkaria kohtaan. Olemme esiintyneet sen puolesta taistelun aikana. Meillä on täysi oikeus sanoa, että lehtemme »Neue Rheinische Zeitung»⁴⁸ on myötävaikuttanut enemmän kuin mikään muu lehti siihen, että unkarilaisten asia tulisi tunnetuksi Saksassa; se on selittänyt madjaarien ja slaavilaisten välisen taistelun luonnetta ja valaissut Unkarin sotaa kokonaisuudessaan sarjassa artikkeleita, jotka ovat saaneet osakseen sen kunnian, että niitä on plagioitu melkein jokaisessa tästä aiheesta myöhemmin kirjoitetussa kirjassa, itsensä unkarilaisten ja »silminnäkijöiden» teokset mukaan lukien. Me pidämme nytkin Unkaria Saksan luonnollisena ja välttämättömänä liittolaisena kaikissa vastaisissa järkytyksissä Euroopan mantereella. Olemme silti olleet riittävän ankaria omia maanmiehiämme kohtaan ja siksi meillä on oikeus lausua vapaasti mielipiteemme naapureistammekin. Kirjatessamme nyt tositapahtumia puolueettomana historioitsijana meidän on sitä paitsi sanottava, että tässä konkreettisessa tapauksessa Wienin asukkaiden jalomielinen uljuus ei ollut ainoastaan verrattomasti ylevämpää, vaan myös paljon kaukonäköisempää kuin Unkarin hal-

lituksen arka varovaisuus. Lisäksi sallittakoon meidän, saksalaisten, sanoa, että emme vaihtaisi mihinkään Unkarin sodan loistaviin voittoihin tai maineikkaisiin taisteluihin vaistonvaraisesti syntynyttä erillistä kapinaa ja niiden maanmiestemme, wieniläisten tekemää sankarillista vastarintaa, jotka antoivat Unkarille aikaa sellaisiin suurtekoihin pystyvän armeijan järjestämiseen.

Toinen Wienin liittolainen oli Saksan kansa. Mutta se oli kaikkialla vedetty mukaan samaan taisteluun kuin wieniläisetkin. Frankfurt, Baden ja Köln olivat vasta äsken kärsineet tappion ja ne oli riisuttu aseista. Berliinissä ja Breslaussa* kansa ja sotaväki olivat keskenään sotajalalla, ja minä päivänä hyvänsä saattoi odottaa avointa yhteenottoa. Samanlainen tilanne oli kaikissa paikallisissa liikkeen keskuksissa. Kaikkialla olivat jääneet avoimiksi kysymykset, jotka voitiin ratkaista vain asevoimin. Tässä ilmenivätkin ensi kerran koko kärkevyydessään Saksan entisen pirstoutuneisuuden ja desentralisaation vahingolliset seuraamukset. Kunkin valtion, kunkin maakunnan ja kunkin kaupungin erilaatuiset ongelmat olivat itse asiassa yksiä ja samoja, mutta ne ilmenivät kaikkialla eri muodoissa, erilaisten olosuhteiden vallitessa ja niiden kypsyysaste oli erilainen eri paikoin. Vaikka kaikkialla ymmärrettiin Wienin tapahtumien ratkaiseva merkitys, mutta missään ei ollut mahdollisuutta antaa vakavaa iskua siinä toivossa, että se auttaisi wieniläisiä, tai ryhtyä harhauttamistoimenpiteisiin heidän hyväkseen. Paitsi parlamenttia ja Frankfurttin keskusvaltaa kukaan ei siis voinut auttaa. Niihin vedottiin kaikilta puolin. Mitä ne sitten saivat aikaan?

Frankfurttin parlamentti sekä sen ja vanhan liittokouksen laittoman yhteyden seurauksena syntynyt sekasikiö, niin sanottu keskusvalta, käyttivät hyväkseen Wienin liikettä osoittaakseen täydellisen mitättömyytensä. Kuten näimme, tämä iljettävä kokous oli jo kauan sitten menettänyt neitsyytensä ja nuoresta iästään huolimatta se oli ehtinyt jo harmaantua saatuaan kokemusta kaikissa suulaan ja valediplomaattisen prostituution

* Puolalainen nimi: Wroclaw. *Toim.*

vehkeilyissä. Kaikista Saksan mahtavuuden, uudestisyntymisen ja yhtenäisyyden haaveista ja harhakuvitelmistä, joiden valtaan kokous oli joutunut olemassaolonsa ensi päivinä, ei ollut jäänyt mitään muuta kuin valikoima jokaisessa sopivassa tilaisuudessa toistettavia räiskyviä teutonilaisfraaseja ja kokouksen kunkin jäsenen varma usko oman persoonansa tärkeyteen ja yleisön herkkäuskoisuuteen. Ensi naiivius oli haihtunut; Saksan kansan edustajista oli tullut käytännönmiehiä, toisin sanoen he olivat päätyneet vakaumukseen, että heidän asemansa Saksan kohtaloiden määrääjinä on sitä varmempi, mitä vähemmän he tekevät ja mitä enemmän lörpöttelevät. Tämä ei merkinnyt, että he olisivat pitäneet tarpeettomina istuntojaan, aivan päinvastoin. Mutta he tekivät sen löydön, että kaikki todella suuret kysymykset olivat heille kiellettyä aluetta ja että tuolta alueelta oli parasta pysytellä kaukana. Niinpä he, samoin kuin ryhmä bysanttilaisia oppineita valtakunnan rappeutumisen kaudella, tärkeän näköisinä ja heidän loppuvaiheidensa veroista ahkeruutta osoittaen käsittelivät sivistysmaailman kaikissa osissa jo kauan sitten selville saatuja teoreettisia dogmeja tai niin mikroskooppisen pieniä kysymyksiä, että ne eivät milloinkaan johtaneet minkäänlaisiin käytännöllisiin tuloksiin. Koska kokous oli näin ollen eräänlainen lancasterilainen koulu⁴⁹, jossa sen jäsenet opettivat toisiaan ja joka sen vuoksi oli heille hyvin suuresta merkityksestä, niin he olivat varmoja siitä, että kokous tekee enemmän kuin Saksan kansa on oikeutettu siltä odottamaan, ja pitivät synnyinmaansa petturina jokaista, jolla riitti röyhkeyttä vaatia kansalliskoukselta jonkinlaisia tuloksia.

Kun Wienissä puhkesi kapina, se antoi aiheita lukemattomille kyselyille, keskusteluille, ehdotuksille ja korjauksille, jotka eivät tietenkään johtaneet mihinkään. Keskusvallan oli puututtava asiaan. Se lähetti Wieniin kaksi komissaaria: entisen liberaalin, herra Welckerin ja herra Moslen. Don Quijoten ja Sanco Panzan seikkailut ovat todellinen odysseia verrattuna näiden Saksan yhtenäisyyden kahden vaeltavan ritarin sankaritekoihin ja hämmästyttäviin seikkailuihin. He eivät uskaltaneet lähteä Wieniin. Windischgrätz antoi heille löylytyksen,

heikkomielinen keisari* otti heidät vastaan neuvottomana ja ministeri Stadion veti heitä nenästä mitä hävyttömimmällä tavalla. Heidän pikasanomansa ja ilmoituksensa lienevät Frankfurtin pöytäkirjojen ainoa osa, jolla tulee olemaan tietty sija saksalaisessa kirjallisuudessa: ne ovat erinomainen, kaikkien sääntöjen mukaan kirjoitettu satiirinen romaani ja Frankfurtin kansalliskokouksen ja sen hallituksen häpeän ikuinen muistomerkki.

Kansalliskokouksen⁵⁰ vasemmistosiipi lähetti niin ikään Wieniin tukemaan arvovaltaansa kaksi komissaria: herrat Fröbelin ja Robert Blumin. Vaaran lähetessä Blum harkitsi aivan oikein, että siellä tapahtuisi Saksan vallankumouksen päätaistelu ja päätti empimättä panna päänsä pantiksi. Fröbel taas oli sitä mieltä, että hänen on säilytettävä oma persoonansa tärkeiden velvollisuuksien täyttämistä varten virkapaikallaan Frankfurtissa. Blum oli kansalliskokouksen kaunosanisimpia puhujia, hän nautti eittämättä suurinta suosiota. Hänen kaunopuheisuutensa ei olisi tyydyttänyt minkään kokeneen parlamentin vaatimuksia, hän piti liian paljon tyhjää deklamoinnista saksalaisen lahkolaissaarnajan hengessä ja hänen perusteluistaan puuttui filosofista kärkevyyttä ja asian käytännöllisen puolen tuntemusta. Poliitikkona hän kuului »maltilliseen demokratiaan», melko epämääräiseen suuntaukseen, joka menestyi nimenomaan periaatteidensa puutteellisen selvyuden ansiosta. Kaiken tämän ohella Robert Blum oli kuitenkin oikea plebeijiluonne, vaikka hän oli saanutkin tietynlaisia kiiltoa, ja ratkaisevalla hetkellä hänen plebeijinvaihtonsa ja plebeijintarmonsä saivat yliotteen hänen epämääräisistä ja sen vuoksi horjuvista poliittisista vakauksistaan ja katsomuksistaan. Noina hetkinä hän kohosi huomattavasti korkeammalle tavallista tasoaan.

Wienissä hän ymmärsi siis heti, että hänen maansa kohtalo ratkaistaan siellä eikä valheellisen hienoissa keskusteluissa Frankfurtissa. Hän teki heti valintansa, hylkäsi kaikki perääntymisajatukset, asettui johtopaikalle vallankumousarmeijaan ja osoitti poikkeuksellista kylmäverisyyttä ja lujuttua. Nimenomaan hän sai ly-

* — Ferdinand I. *Toim.*

käytyksi melko pitkälle kaupungin kukistumista ja suo-
jatuksi sen hyökkäykseltä yhdeltä puolen polttamalla
Tonavan yli vieneen Taborin sillan. Kuten tunnettua,
Wienin valloituksen jälkeen hänet vangittiin, asetettiin
kenttäoikeuden tuomittavaksi ja ammuttiin. Hän kuoli
sankarina. Vaikka Frankfurtin kansalliskokous oli
kauhuissaan, se suhtautui kuitenkin näennäisen rauhal-
lisesti tähän veriseen loukkaukseen. Se hyväksyi päätös-
lauselman, joka oli lievyytensä ja diplomaattisen pidät-
tyvyytensä puolesta pikemminkin surmatun marttyyrin
haudan häväistys kuin Itävallalle osoitettu kirous. Tus-
kin olisi silti voitu odottaakaan, että tuo halveksittava
kansalliskokous olisi joutunut suuttumuksen valtaan
yhden jäsenensä, semmitenkään vasemmistosiiven yhden
johtajan, murhaamisen vuoksi.

Lontoo, maaliskuu 1852

XIII

PREUSSIN PERUSTUSLAKIA SÄÄTÄVÄ KOKOUS. KANSALLISKOKOUS

Wien kukistui 1. marraskuuta, ja saman kuun 9. päivänä perustuslakia säätävän kokouksen hajallelasku Berliinissä osoitti, missä määrin tuo tapahtuma oli kohottanut koko Saksassa vastavallankumouksellisen puolueen mieltä ja voimistanut sitä.

Preussin vuoden 1848 kesällisistä tapahtumista ei ole pitkästi kertomista. Perustuslakia säätävä kokous eli oikeammin »kokous, joka oli valittu sopimaan kuninkaan kanssa perustuslaista» ja sen porvarillinen enemmistö olivat jo kauan sitten menettäneet yhteiskunnan kunnioituksen, sillä pelätessään väestön tarmokkaampia aineksia tuo kokous oli antanut myöten kaikille hovin vehkeilyille. Se oli vahvistanut tai oikeammin palauttanut vihatut feodaaliset etuoikeudet ja kavaltanut siten talonpoikien vapauden ja edut. Se oli osoittautunut kykenemättömäksi laatimaan perustuslakia tai edes parantamaan hieman yleistä lainsäädäntöä. Se oli harrastanut miltei yksinomaisesti hienoja teoreettisia määritelmiä, tyhjänpäiväisiä muodollisuuksia ja perustuslaillisen etiketin kysymyksiä. Kokous oli itse asiassa pikemminkin jäsentensä parlamentaarisen *savoir vivren** koulu kuin laitos, joka pystyisi vähänkään vastaamaan kansan etuja. Kokouksessa ei sitä paitsi ollut edes jonkin verran pysyvää enemmistöä ja yliote riippui miltei aina horjuvasta »keskustasta», joka aiheutti heilahduksillaan vasempaan ja oikeaan ensiksi Camphausenin ministeristön ja sitten Auerswaldin — Hansemannin ministeristön sortumisen. Samaan aikaan kun liberaalit päästivät kokouksessa,

* — elämänviisauden. *Toim.*

samoin kuin kaikkialla muuallakin, käsistään saamansa mahdollisuudet, hovi järjesti uudelleen aateliston, maa-laisväestön takapajuisimman osan, armeijan ja virka-vallan muodostamat voimansa. Hansemannin kukistu-misen jälkeen muodostettiin ministeristö virkavallan edustajista ja sotilaista, jotka olivat järjestään piinty-neitä taantumusmiehiä; tämä ministeristö näytteli ole-vansa muka valmis ottamaan huomioon parlamentin vaatimukset. Kokous taas noudatti sitä sopivaa periaa-tetta, että »tärkeitä ovat toimenpiteet eivätkä ihmiset», ja salli puijata itseään siinä määrin, että aplodeerasi tuolle ministeristölle. Eikä se tällöin kiinnittänyt tie-tenkään ollenkaan huomiota siihen, että tuo samainen ministeristö keskitti ja järjesti miltei avoimesti vasta-vallankumouksen voimia. Kun Wienin kukistuminen antoi vihdoon alkusysäyksen, kuningas* pani viralta nuo ministerit ja korvasi heidät nykyisen ministeripresidentti Manteuffelin johtamalla »asiallisilla miehillä». Silloin uninen kokous heräsi yhtäkkiä uhkaavan vaaran edessä. Se esitti hallitukselle epäluottamuslauseen, ja vastauk-seksi siihen ilmestyi viipymättä asetus kamarin istuntojen siirtämisestä Berliinistä, jossa se olisi selkkauksen syn-tyessä saattanut tukeutua kansanjoukkojen apuun, Bran-denburgiin, pieneen maaseutukaupunkiin, joka oli koko-naan hallituksen vallassa. Kokous julisti kuitenkin, että ilman sen omaa suostumusta sen istuntoja ei voida lykätä eikä siirtää sitä toiseen paikkaan tai laskea hajalle. Sillä aikaa Berliiniin saapui kenraali Wrangel miltei neli-kymmentuhantisten joukkojen johdossa. Kaupungin vi-ranomaisten ja kansalliskaartin upseerien kokous päätti olla tekemättä vastarintaa. Sen jälkeen kun perustuslakia säättävä kokous ja sen takana ollut liberaali porvaristo olivat sallineet yhdistyneen taantumuspuolueen ottaa haltuunsa kaikki tärkeät asemat ja viedä käsistään mel-kein kaikki puolustusvälineet, sen jälkeen alkoi suuri »passiivisen ja laillisen vastarinnan» komedia, jonka olisi pitänyt sen alullepanijoiden ajatuksen mukaisesti muut-tua Hampdenin esimerkin tai amerikkalaisten itsenäi-

* — Fredrik Vilhelm IV. *Toim.*

syys sodan⁵¹ aikaisten alkutoimien maineikkaaksi toisinnoksi. Berliinissä julistettiin piiritystila, mutta Berliini pysyi rauhallisena. Hallitus laski hajalle kansalliskaartin, ja se luovutti aseensa mitä suurinta täsmällisyyttä noudattaen. Kahden viikon aikana kokousta hädeltiin istuntopaikasta toiseen ja kaikkialla ajettiin hajalle sotaväen voimin, mutta sen jäsenet rukoilivat kansalaisia pysymään rauhallisina. Kun hallitus julisti lopulta kokouksen hajotetuksi, se päätti julistaa laittomaksi verojen perimisen, ja sen jäsenet hajaantuivat ympäri maata järjestämään kieltäytymistä verojen maksusta. Osoitautui kuitenkin, että he olivat erehtyneet pahasti keinojen valinnassa. Muutamien levottomien viikkojen kulluttua seurasivat hallituksen ankarat toimenpiteet oppositiota vastaan ja kaikki hylkäsivät ajatuksen verojen maksusta kieltäytymisestä, mikä oli mieleen tuolle ajasta ikuisuuteen siirtyneelle kokoukselle, jolla ei riittänyt miehuullisuutta edes itsepuolustukseen.

Olisiko marraskuun alussa 1848 ollut liian myöhäistä ryhtyä aseelliseen vastarintaan vai olisiko päinvastoin osa armeijasta vakavaa vastustusta kohdattuaan siirtynyt kokouksen puolelle ja ratkaissut siten asian sen eduksi — tätä kysymystä ei luultavasti voida milloinkaan ratkaista. Vallankumouksessa samoin kuin sodassakin on aina käytävä rohkeasti suoraan vihollista vastaan ja hyökkääjä on aina edullisemmassa asemassa; vallankumouksessa samoin kuin sodassakin on aina ratkaisevalla hetkellä pantava kaikki yhden kortin varaan, olkootpa mahdollisuudet mitkä hyvänsä. Historia ei tunne ainutakaan menestyksellistä vallankumousta, joka ei todistaisi oikeiksi näitä aksiomeja. Preussin vallankumouksen ratkaiseva hetki koitti juuri marraskuussa 1848; Preussin perustuslakia säättävä kokous, joka oli virallisesti koko vallankumousliikkeen johdossa, ei ainoastaan kieltäytynyt vihollisen tarmokkaasta vastustamisesta, vaan päinvastoin perääntyi vihollisen jokaisen hyökkäyksen edessä; sitäkin vähemmän se olisi kyennyt hyökkäämään, sillä se katsoi parhaaksi olla jopa puolustautumatta. Kun sitten koitti ratkaiseva hetki, jolloin Wrangel neljäkymmenen tuhannen sotamiehen johdossa kolkutti Berliinin porttiin, hän ja hänen upseerinsa huomasivat vas-

toin odotuksiaan, että katuja eivät sulkeneetkaan barrikadit eikä ikkunoita oltu muutettu ampuma-aukoiksi, vaan portit olivat auki ja ainoana liikkeen esteenä kauduilla olivat rauhalliset berliiniläiset porvarit, jotka antautumalla auliisti hämmästyneille sotilaille riemuitsivat tekemänsä kepposen johdosta. Jos kokous ja kansa olisivat tehneet vastarintaa, ne olisivat tosin saattaneet tulla lyödyiksi, Berliiniä olisi saatettu pommittaa ja sadat ihmiset olisivat menettäneet henkensä estämättä silti keisarillisen puolueen lopullista voittoa. Tämä ei vielä antanut kuitenkaan aihetta viipymättömään antautumiseen. Sitkeää taistelua seurannut tappio on vallankumoukselliselta merkitykseltään yhtä suuri kuin helposti saatu voittokin. Vuoden 1848 Pariisiin kesäkuun tappio ja Wienin lokakuun tappio tekivät joka tapauksessa verrattomasti enemmän kansan mielialojen vallankumouksellistamiseksi näissä kahdessa kaupungissa kuin helmi- ja maaliskuussa saadut voitot. Perustuslakia säätävällä kokouksella ja Berliinin asukkailla olisi saattanut olla sama kohtalo kuin kummallakin edellä mainitulla kaupungilla, mutta ne olisivat kaatuneet kunniallisesti ja jättäneet henkiin jääneiden tajuntaan kostonhimon, joka on kumouksellisina aikoina voimakkaimpia tarmokkaan ja innokkaan toiminnan kannustimia. Sillä, joka nostaa hansikkaan, on eittämättä vaara tulla voitetuksi missä taistelussa hyvänsä, mutta eihän sen perusteella sovi heti alussa tunnustaa itseään lyödyksi ja alistua miekkaansa paljastamatta.

Vallankumouksessa jokainen, joka luopuu hallussaan olleesta ratkaisevasta asemasta sen sijaan, että pakottaisi vihollisen uskaltautumaan rynnäkköön, ansaitsee aina sen, että häntä pidettäisiin petturina.

Se samainen Preussin kuninkaan asetus, jolla laskettiin hajalle perustuslakia säätävä kokous, julisti myös kokouksen valiokunnan laatimaan luonnokseen pohjautuvan uuden perustuslain. Tämän perustuslain eräät kohdat laajensivat kuninkaan valtuuksia, toiset taas tekivät arveluttaviksi parlamentin valtuudet. Tämän perustuslain mukaan perustettiin kaksi edustajakamaria, jotka oli lyhyen ajan kuluessa kutsuttava koolle tarkastelemaan ja vahvistamaan perustuslakia.

Tuskin kannattaa herättää kysymystä siitä, missä Saksan kansalliskokous oli Preussin konstitutionalistien »laillisen ja rauhanomaisen» taistelun aikana. Se harrasti frankfurtilaiseen tapaan Preussin hallituksen edesottamuksia tuomitsevien hyvin säyseiden päätöslauselmien tekoa ja ilmaisi ihastustaan »kokonaisen kansan raakaa voimaa vastaan tekemän passiivisen, laillisen ja yksimielisen vastarinnan suurenmoisen näkymän» johdosta. Keskusvalta lähetti Berliiniin komissaareja, joiden oli esiinnyttävä ministeristön ja kansalliskokouksen välittäjinä. He saivat kokea samat vaiheet kuin heidän edeltäjänsäkin Olmützissa: heille osoitettiin kohteliaasti ovea. Kansalliskokouksen vasemmisto eli niin sanottu radikaali puolue lähetti myös komissaarinsa, mutta vakuututtuaan riittävästi Berliinin kokouksen täydellisestä avuttomuudesta ja tunnustettuaan oman yhtä suuren avuttomuutensa nämä palasivat Frankfurtiin kertomaan saavutuksistaan ja todistamaan berliiniläisten ihasuttavan rauhallista käyttäytymistä. Kun herra Basser-
mann, yksi keskusvallan komissaareista, ilmoitti, että Preussin ministerien äskeiset ankarat toimenpiteet eivät olleet perusteettomia, sillä viime aikoina Berliinin kaduilla oli kuljeskellut kaikenlaisia tuimannäköisiä henkilöitä, joita ilmestyy aina anarkististen liikkeiden aattona (siitä pitäen heitä onkin nimitetty »bassermannilaisiksi henkilöiksi»), niin nämä arvoisat vasemmiston edustajat ja vallankumouksen tarmokkaat puolustajat nousivat paikoiltaan todistaakseen valallisesti, ettei mitään sellaista ole ollut! Näin ollen Frankfurtin kansalliskokouksen täydellinen voimattomuus tuli ilmeisesti todistetuksi kahden kuukauden aikana. Olisi ollut mahdotonta todistaa sen selvemmin, että tuo laitos ei kyennyt ollenkaan suoriutumaan tehtävästään, että sillä ei ollut edes vähäisintäkään käsitystä tuon tehtävän olemuksesta. Yksin se tosiseikka, että vallankumouksen kohtalo ratkaistiin Wienissä ja Berliinissä, että kaikkein tärkeimmät ja elintärkeät kysymykset ratkaistiin näissä kahdessa pääkaupungissa siten, ikään kuin Frankfurtin kansalliskokousta ei olisi ollut lainkaan olemassakaan, yksin se tosiseikka on riittävä todistus siitä, että kansalliskokous oli pelkkä herkkäuskoisista tolvanoista koostuva keskus-

telukerho. He sallivat hallitusten käyttää itseään parlamenttimarionetteina, joita näyteltiin kauppiaiden ja pienkäsityöläisten huviksi pienissä valtioissa ja pienissä kaupungeissa niin kauan kuin hallitukset pitivät tarpeellisenä tuon yleisön huomion suuntaamista toisaanne. Koh-ta näemme, kuinka kauan ne pitivät sitä tarpeellisenä. Se seikka ansaitsee kuitenkin huomiota, että kansallis-kokouksen kaikista »huomattavista» henkilöistä ei löytynyt ainuttakaan, jolla olisi ollut hitusenkaan vertaa käsitystä siitä roolista, jota heidät pakotettiin esittämään, ja että entiset frankfurtilaisen kerhon jäsenet ovat säilyttäneet tähän päivään asti muuttumattomina ainoastaan heille ominaiset historian tajuamisen elimet.

Lontoo, maaliskuu 1852

XIV

JÄRJESTYKSEN PALAUTTAMINEN. VALTIOPÄIVÄT JA EDUSTAJAKAMARI

Preussin ja Itävallan hallitukset käyttivät vuoden 1849 alkukuukaudet loka- ja marraskuussa 1848 saavuttamiensa voittojen hedelmien korjuuseen. Wienin valloituksen ajoilta Itävallan valtiopäivät olivat vain nimellisesti olemassa pienessä määriläisessä maaseutukaupungissa Kremsierissä*. Siellä slaavilaiset valtiopäivämiehet, jotka yhdessä valtuuttajiensa kanssa olivat Itävallan hallituksen pääaseena auttamassa sitä pääsemään täydellisen avuttomuuden tilasta, saivat tavallaan rangaistuksen Euroopan vallankumouksen kavalluksesta. Heti kun hallitus oli palauttanut voimansa, se alkoi osoittaa mitä suurinta väheksyntää valtiopäiviä ja niiden slaavilaista enemmistöä kohtaan, ja kun kuninkaallisen sotaväen ensimmäiset voitot toivat tiedon Unkarin sodan pikaisesta päättymisestä, hallitus laski 4. maaliskuuta hajalle valtiopäivät ja hajotti niiden jäsenet sotaväen voimin. Silloin vasta slaavilaiset huomasivat heitä vedetyn nenästä ja huudahtivat: »Lähtekäämme Frankfurtiin jatkamaan opposition asiaa, joka on täällä käynyt mahdottomaksi!» Oli kuitenkin liian myöhäistä ja yksin se seikka, ettei heillä ollut muuta valinnan varaa kuin joko pysyä rauhallisina tai liittyä voimattomaan Frankfurtin kansalliskokoukseen, yksin se seikka osoitti riittävän selvästi heidän äärimmäisen avuttomuutensa.

Siten päättyivät nyt ja hyvin luultavasti ainiaaksi Saksan slaavilaisten yritykset palauttaa kansallinen itsenäisyytensä. Niiden monituisten kansakuntien hajanaiset

* Tšekkiläinen nimi: Kroměříž. *Toim.*

rippeet, joiden kansalliset erikoisuudet ja poliittinen elin-
kykyisyys olivat jo kauan sitten häipyneet ja jotka sen
vuoksi olivat joutuneet melkein tuhannen vuoden ajan
seuraamaan voimakkaampaa kansakuntaa, joka oli alis-
tanut ne herruuteensa, kuten Englannissa oli tapahtu-
nut walesilaisille (kymreille), Espanjassa baskilaisille,
Ranskassa bretonilaisille ja uutena aikana espanjalaisil-
le ja ranskalaisille kreoleille niissä Pohjois-Amerikan
osissa, jotka englantilais-amerikkalainen rotu on viime
aikoina valloittanut,— nämä katoamassa olevat kansal-
lisuudet, tšekkiläiset, karinttilaiset, dalmatialaiset ym.,
koettivat käyttää hyväkseen yleistä sekaannusta 1848
palauttaakseen poliittisen status quon, joka oli ollut ole-
massa vuonna 800 meidän ajanlaskuamme. Kuluneen
vuosituhannen historian oli osoitettava niille, että tuol-
lainen takaisinpaluu on mahdoton, että mikäli kaikki
Elben ja Saalen itäpuolella olevat alueet ovat tosiaan
kuuluneet joskus ryhmälle slaavilaisia sukulaiskansoja,
niin tämä tosiasia on vain todistus historiallisesta ten-
denssistä ja samalla saksalaisen kansakunnan fyysisestä
ja intellektuaalisesta kyvystä alistaa valtaansa, sulaut-
taa ja assimiloida vanhat itäiset naapurinsa. Se todistaa
myös sitä, että tämä saksalaisten sulauttamistendenssi
on aina ollut ja on yhä vieläkin yksi voimakkaimmista
keinoista, joiden avulla Länsi-Euroopan sivilisaatio on
levinnyt mantereemme itäosissa, että tämä tendenssi
lakkaa vaikuttamasta vasta sitten, kun germaanistamis-
prosessi ulottuu sellaisten suurten, yhtenäisten, pirsto-
mattomien kansakuntien, kuten unkarilaisten ja tietys-
sä määrin puolalaisten, rajoille, jotka kykenevät itsenäi-
seen kansalliseen olemassaoloon, ja että noiden katoa-
massa olevien kansakuntien on luonnollisen ja väistä-
mättömän kohtalon pakosta sallittava, että tuo hajoa-
minen ja voimakkaampiin naapureihin sulautuminen
kehittyisi päätökseensä. Tämä ei tietenkään ole kovin-
kaan imarteleva näköala niiden panslavististen haaveili-
joiden kunnianhimolle, jotka olivat onnistuneet panemaan
liikkeelle osan tšekkiläisistä ja eteläslaavilaisista. Saat-
taisivatko he silti odottaa, että historia palautuisi tuhat
vuotta taaksepäin joidenkin niiden vaivaisten ihmisryh-
mien mieliksi, jotka elävät kaikilla asuttamillaan alueilla

sekaisin saksalaisten kanssa ja saksalaisten ympäröiminä, joilla ei ole ikimuistoisista ajoista ollut mihinkään sivistyksellisiin tarkoituksiin muuta kieltä kuin saksa ja joilta puuttuvat kansallisen olemassaolon ensimmäiset edellytykset: huomattava väkiluku ja yhtenäinen alue? Ei ole ihme, että panslavismi, jonka takana piili kaikilla Saksan ja Unkarin slaavilaisilla alueilla pyrkimys kaikkien noiden lukemattomien pienten kansakuntien riippumattomuuden palauttamiseen, törmäsi kaikkialla Euroopan vallankumousliikkeisiin ja että slaavilaiset osoittautuivat aina (puolalaisten demokraattista osaa lukuun ottamatta) olevan despotian ja taantumuksen puolella, vaikka he tekeytyivätkin vapaustaistelijoiksi. Näin oli Saksassa ja Unkarissa ja jopa toisin paikoin Turkissakin. Kansan asian kavaltajina ja Itävallan hallituksen juonittelujen puolustajina ja päätukenä he olivat joutuneet vallankumouksellisten kansakuntien silmissä henkipattojen asemaan. Vaikka slaavilaiset väestöjoukot eivät osallistuneetkaan missään panslavismin johtomiesten sytyttämiin pieniin kansallisuusriitoihin — yksin sen vuoksi, että ne olivat liian sivistymättömiä — se tositapaus ei kuitenkaan jää milloinkaan unohduksiin, että puoleksi saksalaisessa kaupungissa, Prahassa slaavilaiden fanaatikkojen joukot yhtyivät innokkaasti toistamaan huutoa: »Mieluummin venäläinen ruoska kuin saksalainen vapaus!» Tuskin voitaneen olettaa, että ensimmäisen vuonna 1848 tekemänsä epäonnistuneen yrityksen ja Itävallan hallitukselta saamansa opetuksen jälkeen slaavilaiset tekisivät vastaisuudessa tilaisuudenkaan tullen toista sellaista yritystä. Mikäli ne kuitenkin aikoisivat vielä kerran liittoutua vastavallankumouksellisten voimien kanssa samanlaisten verukkeiden nojalla, niin Saksan velvollisuus olisi aivan selvä. Yksikään vallankumouksen tilassa oleva ja ulkoista vihollista vastaan so-tiva maa ei voisi sietää, että sen sydämessä olisi Vendée⁵².

Meillä ei ole syytä palata perustuslakiin, jonka keisari* julisti samanaikaisesti valtiopäivien hajottamisen kanssa, sillä se ei tosiasiallisesti astunut milloinkaan voimaan ja nyt on kumottu kerrassaan. Itävallassa itseval-

* — Frans Joosef I. *Toim.*

tius oli palautettu 4. maaliskuuta 1849 täydelleen joka suhteessa.

Preussissa eduskunta kokoontui helmikuussa tarkastelemaan ja hyväksymään uutta kuninkaan julistamaa valtiosääntöä. Eduskunta piti melkein kuusi viikkoa istuntojaan suhtautuen riittävän kuuliaisesti ja nöyrästi hallitukseen, mutta se ei ollut vielä täysin valmis mennäksään niin pitkälle kuin kuningas ja hänen ministerinsä olisivat halunneet. Siksi eduskunta laskettiin hajalle heti sopivan tilaisuuden tullen.

Täten Itävalta ja Preussi pääsivät joksikin aikaa parlamenttivalvonnan pauloista. Hallitukset keskittivät nyt käsiinsä koko vallan ja saattoivat käyttää sitä juuri siellä missä katsoivat sen tarpeelliseksi: Itävalta Unkaria ja Italiaa vastaan, Preussi Saksaa vastaan. Preussihan valmistautui niin ikään sotaretkeen palauttaakseen »järjestyksen» pienissä valtioissa.

Nyt kun vastavallankumous oli päässyt voitolle Saksan liikkeen kahdessa suuressa keskuksessa, Wienissä ja Berliinissä, jäljellä olivat enää pienemmät valtiot, joissa taistelun lopputulos ei ollut vielä täysin määräytynyt, vaikka sielläkin vaakakuppi painui yhä enemmän vallankumouksen vahingoksi. Kuten jo sanoimme, nämä pienet valtiot löysivät yhteisen keskuksen Frankfurtin kansalliskokouksessa. Vaikka tuon niin sanotun kansalliskokouksen taantumuksellinen luonne oli jo kauan sitten käynyt niin ilmeiseksi, että kansa oli Frankfurtissa jopa nostanut aseensa sitä vastaan, se oli kuitenkin alkujaan enemmän tai vähemmän vallankumouksellinen. Tammi-kuussa kansalliskokous oli ottanut sille epätavallisen vallankumouksellisen asenteen; sen toimivaltaa ei oltu milloinkaan määritelty ja se oli lopulta tullut siihen johdopäätökseen — jota muuten suuremmat valtiot eivät olleet milloinkaan tunnustaneet — että sen päätökset ovat lakivoimaisia. Tällaisten olosuhteiden vallitessa oli ymmärrettävää, että kun perustuslaillis-monarkistinen puolue havaitsi, että toipuneet itsevaltiuden kannattajat olivat lyöneet sen laudalta, niin melkein koko Saksan liberaalis-monarkistinen porvaristo pani viimeiset toiveensa kansalliskokouksen enemmistöön ja pikkuporvariston edustajat, demokraattisen puolueen ydinjoukko,

yhdistyivät lisääntyvien vastoinikäymisten painostuksesta sen vähemmistön ympärille, vähemmistön, joka todella oli parlamenttidemokratian viimeinen suljettu falangi. Toisaalta suurempien valtioiden hallitukset, ja varsinkin Preussin ministeristö, ymmärsivät yhä selvemmin, että tuo epätavallinen valinnallinen laitos ei sovi yhteen Saksassa palautetun monarkkisen hallitusmuodon kanssa, ja mikäli ne eivät vaatineet kansalliskokouksen pikaisista hajallelaskua, niin ainoastaan siksi, että se oli vielä aikaista, ja siksi, että Preussilla oli aikomus käyttää sitä ensin omiin kunnianhimoisiin tarkoituksiinsa.

Tuo mitätön kokous joutui kuitenkin yhä suuremman hämmingin valtaan. Sen jäseniä ja komissaareja kohdeltiin äärimmäisen ylimielisesti sekä Wienissä että Berliinissä; yksi sen jäsenistä* oli parlamentaarisesta imunitetistaan huolimatta mestattu Wienissä ikään kuin tavallinen kapinallinen. Kansalliskokouksen päätöksiä ei missään otettu huomioon. Mikäli suuremmat valtakunnat mainitsivat niistä yleensä, niin ainoastaan vastalausenooteissaan, joissa ne kiistivät kansalliskokoukselta oikeuden hyväksyä niiden hallituksille velvoittavia lakeja tai asetuksia. Kansalliskokouksen edustaja, toimeenpaneva keskusvalta, oli osallisena diplomaattisissa kiistoissa melkein kaikkien Saksan kabinettien kanssa, eivätkä enempää kansalliskokous kuin keskushallitukseen voineet kaikista ponnistuksistaan huolimatta pakottaa Itävaltaa ja Preussia ilmoittamaan lopullisia aikomuksiaan, suunnitelmiaan ja vaatimuksiaan. Kansalliskokous oli alkanut vihdoinkin tajuta ainakin sen, että se oli menettänyt käsistään koko vallan, että se itse oli kokonaan riippuvainen Itävallan ja Preussin armosta ja että sen oli viipymättä ja mahdollisimman vakavasti ryhdyttävä asiaan, mikäli sillä oli yleensä aikomus antaa Saksalle koko liittovaltiota käsittävä perustuslaki. Monet horjuvaiset jäsenet näkivät myös sen, että hallitukset olivat vetäneet heitä nenästä hyvin onnistuneesti. Mitä he olisivat voineet nyt tehdä avuttomuudessaan? Ainoa askel, joka vielä olisi voinut pelastaa heidät, oli päättävä ja nopea siirtyminen kansan puolelle; tämänkin askeleen onnistumi-

* — Robert Blum. *Toim.*

nen oli silti melko epäilyttävää. Olisiko sitä paitsi löytynyt oikeita ihmisiä niiden epäröivien, lyhytnäköisten ja itsetyytyväisten olentojen avuttomasta joukosta, jotka ristiriitaisten kuulopuheiden ja diplomaattisten noottien ainaisessa korvia vihlovassa hälinässä vakuuttelivat jatkuvasti ainoaksi lohdutukseen ja tuekseen, että he ovat maan parhaita, suurimpia, viisaimpia miehiä ja vain he voisivatkin pelastaa Saksan? Olisiko noiden onnettomien olentojen joukosta, joista yksi parlamenttitoiminnan vuosi oli tehnyt täydellisiä idiootteja, löytynyt ihmisiä, jotka olisivat pystyneet tekemään nopeita ja selviä päätöksiä, tarmokkaista ja johdonmukaisista toimista puhumattakaan?

Itävallan hallitus heitti lopulta naamion kasvoiltaan. Se julisti perustuslaissaan 4. maaliskuuta Itävallan jakamattomaksi monarkiaksi, jossa ovat yhteiset finanssit, yhtenäinen tullijärjestelmä ja yhtenäinen sotilasjärjestö, pyyhkäisten siten pois kaikki rajat ja eroavuudet saksalaisten ja ei-saksalaisten maakuntien väliltä. Tämä julistettiin vastoin Frankfurtin kansalliskokouksen päätöslauselmia ja kansalliskokouksen jo hyväksymiä liittovaltion suunnitteilla olleen perustuslain pykälää. Se oli Itävallan heittävä haaste, eikä onneton kansalliskokous voinut muuta kuin ottaa sen vastaan. Se teki sen melko rehentelevästi, mihin Itävalta, joka tunsikin mainioita voimansa ja kansalliskokouksen täydellisen mitättömyyden, saattoi olla kiinnittämättä lainkaan huomiota. Ja niinpä Saksan kansan arvoisa edustusto, kuten se nimitti itseään, ei löytänyt mitään sen parempaa kostoksi Itävallalle tuosta loukkauksesta kuin sitoa kätensä ja polvistua Preussin hallituksen eteen. Niin uskomattomalta kuin se saattaakin tuntua, mutta se laskeutui polvilleen niiden samaisten ministereiden eteen, jotka se oli leimannut perustuslain vastustajiksi ja kansalle vihamielisiksi ja joiden viraltapana se oli tuloksettomasti vaatinut. Näiden häpeällisten lehmäkauppojen ja niitä seuranneiden tragikoomisten tapahtumain yksityiskohdat ovat seuraavan artikkelimme aiheena.

Lontoo, huhtikuu 1852

XV

PREUSSIN VOITTO

Olemme päässeet Saksan vallankumouksen historian viimeiseen jaksoon: kansalliskokouksen yhteentörmäykseen eri valtioiden hallitusten, varsinkin Preussin hallituksen kanssa, kapinaan Etelä- ja Länsi-Saksassa ja sen lopulliseen kukistumiseen Preussin tukahduttamana.

Olemme jo nähneet Frankfurtin kansalliskokouksen työssään. Olemme jo nähneet, miten se sai potkuja Itä-vallalta, miten Preussi loukkasi sitä, miten pienet valtiot kieltäytyivät tottelemasta sitä ja miten sitä petkutti sen oma voimaton keskus-»hallitus», jota vuorostaan vetivät huulesta kaikki maan hallitsijat. Lopulta tuon heikon, horjuvaisen ja mitättömän lakiasäättävän laitoksen asiat saivat kerrassaan uhkaavan käänteen. Se joutui tekemään johtopäätöksen, että »Saksan yhtenäisyyden ylevän aatteen toteuttamista uhkaa vaara»; tämä ei merkinnyt sen enempää eikä vähempää kuin että Frankfurtin kansalliskokous kaiken todennäköisyyden mukaan katoaisi pian jäljettömiin kaikkine aikaansaannoksineen ja aikomuksineen. Siksi se ryhtyi hyvin hartaasti työhön viedäkseen mahdollisimman pian päätökseen suuren luomuksensa, »valtakunnan perustuslain».

Siinä syntyikin pulma. Millaisen olisi oltava toimeenpanovallan? Pitäisikö sen olla toimeenpaneva neuvosto? Ei, se merkitsisi, että Saksasta tehtäisiin tasavalta, viisas kansalliskokous päätteli. »Presidenttikö?» Mutta sehän merkitsisi samaa. On siis palautettava vanha keisarin arvo. Koska keisariksi tulisi tietenkin joku monarkeista, niin kuka nimenomaan? Ilmeisesti ei yksikään dii *minorum gentium**, alkaen ruhtinas Reuß-Greiz-Schleiz-Lo-

* — kirjaimellisesti: alemmat jumalat; kuvaannollisessa merkityksessä: vähäpätöiset. *Toim.*

benstein-Ebersdorfista* aina Baijerin kuninkaaseen** asti: sitä eivät sallisi enempää Itävalta kuin Preussikaan. Kysymykseen saattoi näin ollen tulla vain Itävalta tai Preussi. Mutta kumpi näistä kahdesta? Muunlaisten, suotuisampien olosuhteiden vallitessa tämä arvoisa kokous pitäisi eittämättä istuntojaan vieläkin ja käsittelee yhä tätä samaa tärkeää pulmaa pystymättä tekemään mitään ratkaisua, ellei Itävallan hallitus olisi katkaissut Gordionin solmua ja päästänyt kansalliskokousta pälkäästä.

Itävalta ymmärsi erinomaisesti, että siitä hetkestä alkaen kun se on alistanut kaikki maakuntansa ja voi taas esiintyä Euroopan silmissä mahtavana eurooppalaisena valtiona, poliittisen vetovoiman laki vetää itsestään sen vaikutuspiiriin muun Saksan ja se tulee toimeen ilman sitä vaikutusvaltaa, jota sille voisi antaa Frankfurtin kansalliskokouksen käsistä saatu keisarin kruunu. Itävallasta oli tullut paljon voimakkaampi ja se tunsu itsensä paljon vapaammaksi toiminnoissaan siitä lähtien, kun se oli heittänyt päästään reaalista merkitystä vailla olleen saksalaisten keisareiden kruunun, joka ei rahtuaakaan lisännyt sen voimaa Saksassa enempää kuin sen ulkopuolellakaan, mutta joka oli vain sen itsenäisen politiikan esteenä. Siinä tapauksessa, että Itävalta ei olisi kyennyt säilyttämään asemiaan Italiassa ja Unkarissa, se olisi menettänyt koko merkityksensä Saksassakin, sen vaikutus olisi huvennut olemattomiin eikä se olisi enää milloinkaan voinut ryhtyä uudelleen tavoittelemaan kruunua, joka oli luiskahtanut sen käsistä aikana, jolloin sen voimat olivat vielä täydessä kukoistuksessaan. Siksi Itävalta vastusti heti kaikkinaista keisarin vallan henkiin herättämistä ja vaati suoraan liittokokouksen palauttamista. Se oli Saksan ainoa keskushallitus, josta mainittiin ja joka tunnustettiin vuoden 1815 sopimuksissa. Itävalta julkaisi 4. maaliskuuta 1849 perustuslain, mikä merkitsi nimenomaan, että Itävalta julistetaan jakamattomaksi, keskitetyksi ja itsenäiseksi monarkiaksi, kokonaan erilliseksi jopa siitä Saksasta, joka Frankfurtin kansalliskokouksen oli vielä järjestettävä uudelleen.

* — Henrik LXXII. *Toim.*

** — Maksimilian II. *Toim.*

Tämä avoin sodanjulistus ei tosiaankaan jättänyt frankfurtilaisille neropateille muuta mahdollisuutta kuin Itävallan poistamisen Saksan kokoonpanosta ja eräänlaisen Itä-Rooman valtakunnan⁵³, »pien-Saksan» muodostamisen maan jäljelle jääneistä osista; sen melko viheliäinen keisarinviitta olisi pitänyt nostaa hänen ylhäisyytensä Preussin kuninkaan harteille. Palautettakoon mieleen, että tämä oli paluuta erääseen vanhaan suunnitelmaan, jota kuusi tai kahdeksan vuotta sitten oli hautonut niiden etelä- ja keskisaksalaisten liberaalien doktrinäärien puolue, jotka pitivät jumalan sallimuksena niitä alentavia seikkoja, jotka olivat asettaneet jälleen etualalle heidän vanhan päähänpistonsa isänmaan pelastuksen »uusimpana šakkisiirtona».

Tämän mukaisesti helmi- ja maaliskuussa 1849 kansalliskokous vei päätökseen valtakunnan perustuslain sekä oikeuksien julistuksen ja valtakunnanvaalilain käsittelyn. Tällöin jouduttiin hyvin monissa kohdissa tekemään myönnytyksiä, jotka olivat mitä ristiriitaisimpia luonteeltaan, sillä niitä tehtiin väliin vanhoilliselle tai oikeammin taantumukselliselle puolueelle, väliin taas kansalliskokouksen edistyksellisemmille ryhmille. Oli ilmeistä, että aikaisemmin oikeistolle ja oikeistokeskustalle (vanhoillisille ja taantumuksellisille) kuulunut johto-osuus siirtyi vähitellen, joskin hitaasti, kansalliskokouksen vasemmistolle eli demokraattiselle osalle. Kansalliskokouksen sisäisen tasapainon häiriintymiseen myötävaikutti myös Itävallan edustajien melko kaksimielinen asema kansalliskokouksessa, joka oli poistanut heidän maansa Saksan kokoonpanosta, mutta johon heidän oli kehotettu senkin jälkeen jäämään ja osallistumaan äänestykseen. Siten vasemmistolainen keskusta ja vasemmisto saivat jo helmikuun loppuun mennessä itävaltalaisten äänten avulla hyvin usein enemmistön, vaikka itävaltalaisten vanhoillisten ryhmä äänestikin ajoittain, aivan odottamatta, huvikseen oikeistolaisten puolesta ja sai vaakakupin painumaan taas vastakkaiselle puolelle. Pakottamalla kansalliskokouksen tekemään noin äkinäisiä hyppäyksiä se koetti saattaa sen väheksytyyn asemaan, mikä kuitenkin oli aivan tarpeetonta, sillä kansanjoukot olivat jo kauan sitten vakuuttuneet,

että kaikki Frankfurtista lähtöisin oleva on kerrassaan tyhjää ja hyödytöntä. On helppo kuvitella, millainen perustuslaki oli tuona aikana saatu laadituksi heilahdeltaessa puolelta toiselle.

Vallankumouksellisen Saksan kaunistuksena ja ylpeytenä itseään pitänyt kansalliskokouksen vasemmisto oli aivan päihtynyt niiden muutamien mitättömien voittojen johdosta, jotka se oli saavuttanut Itävallan despotian usuttamina ja sen etua silmällä pitäen toimineiden joidenkin itävaltalaisten poliitikkojen hyvän tai oikeammin pahan tahdon ansiosta. Nuo demokraatit ilmoittivat pelastaneensa isänmaan ja kansan heti, kun vähänkään heidän omien melko epäselvien periaatteidensa kaltaiset periaatteet saivat Frankfurtin kansalliskokouksen hyväksymisen tapaisen, homeopaattisesti laimennetussa muodossa. Nuo onnettomat, vähämieliset olivat kerrassaan värittömän elämänsä aikana tottuneet saamaan osakseen niin vähän jotain menestyksen kaltaista, että he luulivat tosiaankin kahden tai kolmen äänen enemmistöllä hyväksytyjen mitättömien korjaustensa muuttavan koko Euroopan kasvot. Lainsäädännöllisen toimintansa alusta alkaen heihin oli tarttunut enemmän kuin mihinkään muuhun kansalliskokouksen osaan parantumaton tauti, *parlamentaarinen kretinismi*, sairaus, jonka onnettomat uhrit ovat juhlallisesti vakuuttuneita siitä, että koko maailmaa, sen historiaa ja tulevaisuutta suuntaa ja määrää nimenomaan sen edustuslaitoksen äänten enemmistö, jolla on kunnia pitää heitä jäseninään. He olivat varmoja siitä, että kaikki mitä tapahtuu tuon laitoksen seinien ulkopuolella — sodat, vallankumoukset, rautateiden rakentaminen, kokonaisten uusien maitteiden siirtoasutus, kullin löytö Kaliforniassa, Keski-Amerikan kanavat, Venäjän sotaväki — lyhyesti kaikki se, minkä voitaisiin jossain määrin olettaa vaikuttavan jotenkin ihmiskunnan kohtaloihin, kaikki se ei muka ole mitään verrattuna niihin vertaansa vailla oleviin tapahtumiin, jotka riippuvat juuri kyseisellä hetkellä heidän arvoisan edustajakamarinsa huomion kohteena olevan tärkeän kysymyksen ratkaisusta. Näin ollen kansalliskokouksen demokraattinen puolue katsoi ennen muuta velvollisuudekseen esiintyä »valtakunnan perustuslain»

puolesta ainoastaan siksi, että se oli onnistunut salakuljettamaan siihen joitakin omia reseptejään, vaikka tuon perustuslain jokainen oleellinen kohta oli suoranaudessa ristiriidassa sen omien, niin usein julistetuiksi tulleiden periaatteiden kanssa. Kun tuon epäsikiö-tekeleen laatijat heittivät sen vihdoin tuuliajolle testamenttaamalla sen demokraattiselle puolueelle, tämä otti perinnön vastaan ja puolusti tuota *monarkistista* perustuslakia ja esiintyi jopa niitäkin vastaan, jotka julistivat *silloin* sen omia *tasavaltalaisia* periaatteita.

On kuitenkin tunnustettava, että tässä suhteessa ristiriita oli vain näennäinen. Valtakunnan perustuslain epämääräinen, sisäisesti ristiriitainen ja epäkypsä olemus oli vain herrojen demokraattien epäkypsien, sekavien, keskenään ristiriitaisten poliittisten aatteiden täsmällinen heijastus. Elleivät heidän omat puheensa ja kirjoittelunsa — mikäli he yleensä pystyivät kirjoittamaan — olisi olleet riittävänä todistuksena tästä, niin heidän tekonsa kelpaisivat täysin tuoksi todistukseksi. Tervejärkisten ihmisten keskenhän pidetään jonain itsestään selvänä, että ihmistä on arvioitava hänen tekojensa eikä puheidensa mukaan; ei sen mukaan, miksi hän esittää itsensä, vaan sen mukaan mitä hän tekee ja mitä hän on todellisuudessa. Näiden saksalaisen demokration sankareiden teot puhuvat riittävän äänekkäästi puolestaan, kuten näemme tuonnempana. Valtakunnan perustuslaki kaikkine liitteineen ja lisäyksineen oli joka tapauksessa hyväksytty lopullisesti, ja 28. maaliskuuta Preussin kuningas oli valittu — 290 äänellä 248 jäsenen pidättäytyessä äänestyksestä ja 200 jäsenen poissa olessa — keisariksi Saksaan, johon ei kuulunut Itävalta. Historian ironia oli saavuttanut huippunsa: Fredrik Vilhelm IV:n esittämä keisarillinen ilveily hämmästyneen Berliinin kaduilla kolmen päivän kuluttua vuoden 1848 maaliskuun 18. päivän⁵⁴ vallankumouksen jälkeen — kuningas oli tällöin siinä tilassa, että jossain muualla hänen suhteen olisi sovellettu Mainen osavaltion kieltolakiä — tämä inhottava ilveily oli saanut tasan vuoden kuluttua koko Saksan oletetun edustajain kokouksen vahvistuksen. Sellainen oli Saksan vallankumouksen lopputulos! Lontoo, heinäkuu 1852

KANSALLISKOKOUS JA HALLITUKSET

Valittuaan Preussin kuninkaan Saksan (ilman Itävaltaa) keisariksi Frankfurtin kansalliskokous lähetti edustajiston Berliiniin tarjoamaan Fredrik Vilhelmille kruunua ja lykkäsi sitten istuntojaan. Fredrik Vilhelm otti 3. huhtikuuta vastaan edustajat. Hän sanoi näille, että vaikka hän hyväksyykin kansan edustajien äänestyksen perusteella hänelle myönnetyn oikeuden olla kaikkien muiden Saksan monarkkien esimiehenä, hän ei sittenkään voi ottaa vastaan keisarinkruunua niin kauan kuin hänellä ei ole varmuutta, tunnustavatko muut monarkit hänen johtoasemansa ja valtakunnan perustuslain, joka myöntää hänelle nuo oikeudet. Hän lisäsi, että Saksan hallitusten on tarkastettava, onko tuo perustuslaki sellainen, että ne voisivat hyväksyä sen. Hän sanoi lopuksi, että tulkoonpa hänestä keisari tai ei, hän on joka tapauksessa aina valmis paljastamaan miekkansa ulkoista ja sisäistä vihollista vastaan. Tulemme näkemään, että hän täytti lupauksensa kansalliskokoukselle melko odottamattomalla tavalla.

Perusteellisen diplomaattisen tutkimuksen jälkeen frankfurtilaiset neropatit tulivat lopulta siihen johtopäätökseen, että tuo vastaus merkitsi kieltäytymistä kruunusta. Siksi he tekivät päätöksen (12. huhtikuuta), että valtakunnan perustuslaki on maan laki ja sitä on puolustettava, mutta koska he eivät ollenkaan tienneet, miten heidän olisi pitänyt toimia edelleen, he valitsivat kolmikymmenhenkisen valiokunnan, jonka oli laadittava ehdotukset tuon perustuslain toteuttamistapojen suhteen.

Tämä päätös antoi nyt aiheita Frankfurtin kansalliskokouksen ja Saksan hallitusten välisen selkkauksen syntymiseen.

Porvaristo ja varsinkin pienporvaristo kannatti heti uutta frankfurtilaista perustuslakia. Ne eivät jaksaneet enää odottaa hetkeä, joka olisi merkinnyt »vallankumouksen loppua». Itävallassa ja Preussissa oli kyseisellä hetkellä tehty asevoimin loppu vallankumouksesta. Mainitut luokat olisivat pitäneet parempana tuon operaation vähemmän väkivaltaista suorittamistapaa, mutta niillä ei ollut valinnan varaa. Asia on ratkaistu ja siihen on tyytyminen — tämän päätöksen ne hyväksyivät heti ja noudattivat sitä hyvin uljaasti. Pienissä valtioissa, joissa kaikki kävi verrattain tasaisesti, porvaristo oli jo kauan sitten rajoittunut täysin sen henkeä vastaavaan parlamentaariseen agitaatioon, joka oli näennäisesti tehokasta mutta kerrassaan tuloksetonta, sillä sen takana ei ollut mitään voimaa. Saksan jokainen erillisenä otettu valtio oli näin ollen ikään kuin saanut uuden ja lopullisen muodon, jonka oletettiin sallivan niiden kaikkien lähteä nyt rauhanomaisen perustuslaillisen kehityksen tielle. Avoimeksi jäi vain yksi kysymys: kysymys Saksan liiton uudesta valtiollisesta organisaatiosta. Tämän ainoan kysymyksen pikaista ratkaisua pidettiin välttämättömänä, sillä siinä näytti vielä piilevän vaaroja. Siitä johtui, että porvaristo painosti Frankfurтин kansalliskokousta pakottaakseen sen laatimaan mahdollisimman pian perustuslain; siitä johtui, että saadaksean olot viipymättä vakaannutetuiksi suur- ja pikkuporvaristo päätti hyväksyä tuon perustuslain ja kannattaa sitä, olkoonpa se millainen hyvänsä. Lyhyesti sanoen valtakunnan perustuslakia kannattava liike juontui alun alkaen taantumuksellisesta tunteesta ja oli lähtöisin niiden luokkien keskuudesta, jotka jo kauan sitten olivat väsyneet vallankumoukseen.

Asiassa oli vielä yksi puoli. Saksan tulevan perustuslain ensimmäiset ja tärkeimmät periaatteet oli hyväksytty vallankumouksen alkukuukausina, keväällä ja kesällä 1848, aikana, jolloin kansanliike oli vielä nousussa. Vaikka *sen ajan* kannalta silloin hyväksytyt päätökset olivat kerrassaan taantumuksellisia, ne vaikuttivat nyt, Itävallan ja Preussin hallitusten mielivaltaisten tekojen jälkeen, tavattoman liberaaleilta ja jopa demokraattisilta. Oli muuttunut mittapuu, jonka mukaan

niitä mitattiin. Tekemättä moraalista itsemurhaa Frankfurtin kansalliskokous ei voinut vetää viivaa noiden keran jo hyväksymiensä päätösten yli eikä kaavailla uudelleen valtakunnan perustuslakia niiden perustuslakien mallin mukaan, jotka Itävalta ja Preussi olivat miekkä kädessä sanelleet. Kuten näimme, tuon kokouksen enemmistö oli sitä paitsi muuttunut, liberaalin ja demokraattisen puolueen vaikutus yhä kasvoi. Näin ollen valtakunnan perustuslaki ei ollut ainoastaan näennäisesti poikkeuksellisen demokraattinen alkuperältään, se oli samalla kaikista monituisista ristiriitaisuuksistaan huolimatta liberaalein perustuslaki koko Saksassa. Sen suurin puutteellisuus oli siinä, että se oli vain paperipalanen, jonka takana ei ollut minkäänlaista voimaa sen määräysten toteuttamiseksi.

Tällaisten olosuhteiden vallitessa oli luonnollista, että niin sanottu demokraattinen puolue, ts. pikkuporvariston joukot, piti kiinni valtakunnan perustuslaista. Tuo luokka meni vaatimuksissaan aina pitemmälle kuin liberaali perustuslaillis-monarkistinen porvaristo. Se esiintyi rehentelevämmin, usein se uhkasi tehdä aseellista vastarintaa eikä kitsastellut luvatta uhrata verensä ja henkensä taistelussa vapauden puolesta. Se on kuitenkin todistanut jo monen monta kertaa, että vaaran hetkellä se on aina poissa ja että se ei tunne oloaan milloinkaan niin mukavaksi kuin ratkaisevan tappion jälkeisenä päivänä, kun kaikki on jo menetetty, mutta se voi ainakin lohduttaa itseään sillä tiedolla, että tehtyä *ei enää* saa tekemättömäksi. Kun suurpankkiirien, -tehtailijoiden ja -kauppiaiden kiintymys frankfurtilaista perustuslakia kohtaan oli pidättyväisempää ja muistutti pikemminkin tavallista mielenilmausta sen kannatukseksi, niin välittömästi sitä alempana oleva yhteiskuntaluokka, uljaat demokraattiset pikkuporvarimme, astui esiin juhlavasti ja julisti kuten tavallisesti, että ennemminkin se vuodattaa verensä viimeistä pisaraa myöten kuin sallii valtakunnan perustuslain kumoamisen.

Näiden kahden puolueen, perustuslaillisen monarkian porvarillisten kannattajien ja enemmän tai vähemmän demokraattisten pikkuporvareiden, kannattama liike val-

takunnan perustuslain viipymättömän voimaan saattamisen puolesta levisi nopeasti; se ilmeni voimakkaimpana eri valtioiden parlamenteissa. Preussin, Hannoverin, Saksin, Badenin ja Württembergin eduskunnat kannattivat tätä perustuslakia. Hallitusten ja Frankfurtin kansalliskokouksen välinen taistelu muuttui uhkaavaksi.

Hallitukset toimivat kuitenkin nopeasti. Preussin eduskunta laskettiin hajalle perustuslain vastaisesti, sillä sen kuului vielä tarkastaa ja vahvistaa Preussin perustuslaki. Berliinissä tapahtui liikehtimistä, jonka hallitus oli tahallaan provosoinut, ja päivää myöhemmin, 28. huhtikuuta, Preussin ministeristö julkaisi kiertokirje-nootin, jossa valtakunnan perustuslaki julistettiin äärimmäisen anarkistiseksi ja vallankumoukselliseksi asiakirjaksi, joka saksalaisten hallitusten on tarkistettava ja puhdistettava saastasta. Preussi torjui siis siekailematta sen itsenäisen lakiasäättävän vallan, jolla frankfurtilaiset neropatit olivat aina kehuskelleet, mutta jota he eivät onnistuneet toteuttamaan. Kutsuttiin koolle monarkkien kongressi⁵⁵ — uudistettu liittokokous — käsittelemään perustuslakia, joka oli jo julistettu laiksi. Samaan aikaan Preussi keskitti joukkoja Kreuznachiin, kolmen päivän marssimatkan päähän Frankfurtista, ja kehotti pieniä valtioita seuraamaan esimerkkiään ja laskemaan hajalle eduskuntansa heti kun ne aikovat liittyä Frankfurtin kansalliskokoukseen. Hannover ja Saksi seurasivat viipymättä Preussin esimerkkiä.

Oli ilmeistä, että taistelu voitiin viedä päätökseen vain asevoimin. Hallitusten vihamielisyys ja kansan kiihtymys voimistuivat päivä päivältä. Demokraattismieliset kansalaiset yrittivät kaikkialla vaikuttaa sotaväkeen. Etelä-Saksassa tämä toiminta johti tuloksiin. Kaikkialla järjestettiin laajoja joukkokokouksia, joissa hyväksyttiin päätöslauselmia valtakunnan perustuslain ja kansalliskokouksen tukemisesta asevoimin, mikäli se käy tarpeelliseksi. Kölniin kutsuttiin siinä tarkoituksessa koolle Reinin Preussin kaikkien maakuntaneuvostojen edustajien kokous. Pfalzissa, Bergin maakunnassa, Fuldassa, Nürnbergissä ja Odenwaldissa talonpojat kerääntyivät valtaviksi joukoiksi ja olivat suuren innostuksen

vallassa. Ranskassa oli samaan aikaan laskettu hajalle perustuslakia säätävä kokous ja kaikkialla valmistauduttiin uusiin vaaleihin tavattoman suuren kiihtymyksen vallitessa. Saksan itärajalta unkarilaiset olivat muutamien loistavien voittojen seurauksena lyöneet vähemmässä kuin kuukaudessa Tissalta Leitelle itävaltalaisen hyökkäyksen; joka päivä odotettiin, että he valtaavat rynnäköllä Wienin. Koska kansa oli kaikkialla tavattoman kiihtymyksen vallassa ja hallitusten julkea politiikka ilmeni päivä päivältä yhä selvemmin, niin lyhyesti sanoen aseellinen yhteenotto oli väistämätön, ja ainoastaan raukkamaisen heikkomieliset saattoivat uskotella itselleen, että taistelu päättyisi rauhanomaista tietä. Juuri tämä raukkamainen heikkomielisyys oli kuitenkin laajimmin edustettuna Frankfurtin kansalliskokouksessa.

Lontoo, heinäkuu 1852

XVII
KAPINA

Frankfurtin kansalliskokouksen ja Saksan valtioiden hallitusten välinen väistämätön selkkaus puhkesi vihdoin avoimiksi vihamielisiksi toiminnoiksi toukokuun alkupäivinä 1849. Itävallan edustajat, jotka maansa hallitus oli kutsunut pois, olivat jo lähteneet kansalliskokouksesta ja palanneet kotiinsa muutamia vasemmistolaisen eli demokraattisen puolueen jäseniä lukuun ottamatta. Nähtyään mihin suuntaan asia kehittyy taantumuksellisten edustajien valtaenemmistö oli lähtenyt kokouksesta jo ennen sitä kuin hallitus oli vaatinut heitä poistumaan. Riippumatta jo edellisissä artikkeleissa osoitetuista vasemmiston vaikutuksen voimistumisen syistä yksin oikeistolaisten edustajien karkuruus oli riittävä syy kansalliskokouksen entisen vähemmistön muuttamiseen enemmistöksi. Uuden enemmistön edustajat, jotka eivät milloinkaan aikaisemmin olleet uneksineetkaan sellaisesta onnesta, olivat ennen käyttäneet hyväkseen oppositioasemaansa jaaritellakseen vanhan enemmistön ja valtakunnan hallituksen heikkoudesta, epävarmuudesta ja hitaudesta. Nyt *he itse* olivat joutuneet yhtäkkiä entisen enemmistön tilalle. Nyt *heidän* oli osoitettava, mihin he itse pystyvät. *Heidän* toimintansa tulisi tietenkin olemaan itse tarmokkuutta, päättävyyttä ja aktiivisuutta. *He*, Saksan parhaimmisto, pystyisivät äkkiä antamaan vauhtia raihnaiselle valtionhoitajalle* ja hänen epäröiville ministereilleen, ja ellei se kävisi päinsä, niin — uskaltaako joku epäillä! — he käyttäi-

* — Juhanalle. *Toim.*

sivät hyväkseen kansan riippumattomuutta ja kukistaisivat tuon kyvyttömän hallituksen ja korvaisivat sen toimeliaalla ja uupumattomalla toimeenpanovallalla, joka turvaisi Saksan pelastuksen. Onnettomat! Heidän hallintonsa — mikäli yleensä voidaan puhua hallinnosta, ellei kukaan alistu siihen — osoittautui vielä naurettavammaksi kuin heidän edeltäjiensä hallinto.

Uusi enemmistö ilmoitti, että valtakunnan perustuslaki on kaikista esteistä huolimatta saatettava voimaan ja *viipymättä*, että 15. heinäkuuta kansan on valittava uuden edustajakamarin jäsenet ja että tuon kamarin on kokoonnuttava 22. elokuuta Frankfurtissa. Tämä oli jo suoranainen sodanjulistus niille hallituksille, jotka eivät tunnustaneet valtakunnan perustuslakia, ja ennen kaikkea Preussille, Itävallalle ja Baijerille, jotka käsittivät yli kolme neljännestä koko Saksan väestöstä, tämä oli sodanjulistus, jonka hallitukset ottivat heti vastaan. Preussi ja Baijeri kutsuivat niin ikään pois niiden alueilta Frankfurtiin lähetetyt edustajat ja jouduttivat sotavalmistelujaan kansalliskokousta vastaan. Toisaalta demokraattisen puolueen mielenosoitukset (parlamentin ulkopuolella) valtakunnan perustuslain ja kansalliskokouksen puolesta kävivät yhä myrskyisämmiksi ja voimakkaammiksi, ja äärimmäisyyspuolueen kannattajien johtamat työläisjoukot osoittivat valmiutta tarttua aseisiin puolustaakseen asiaa, joka ei tosin ollut työläisten oma asia, mutta vapauttamalla Saksan sen vanhoista monarkistisista kahleista se ainakin avaisi heille mahdollisuuden lähentää jossain määrin heidän omien tavoitteidensa toteuttamista. Tällä perustalla kansa ja hallitukset olivat näin ollen joutuneet kaikkialla mitä kärkevimpään selkkaukseen keskenään; räjähdys oli väistämätön; miina oli ladattu ja sen räjäyttämiseksi riitti yhtä kipinää. Eduskunnan hajottaminen Saksissa, nostoväen kutsunta Preussissa ja hallitusten toimeenpanema valtakunnan perustuslain vastustus olivat tuona kipinänä; sen singottua koko maa leimahti tuossa tuokiossa tuleen. Dresdenissä 4. toukokuuta voitokas kansa valloitti kaupungin ja hääti kuninkaan*; kaikki viereiset maakunnat lähet-

* — Fredrik August II. *Toim.*

tivät apujoukkoja kapinallisille. Reinin Preussissa ja Westfalenissa nostoväki kieltäytyi esiintymästä, se valtasi asevarastot ja aseistautui puolustamaan valtakunnan perustuslakia. Pfalzissa kansa vangitsi baijerilaiset hallituksen viranomaiset, valtasi rahaston ja perusti Puolustuskomitean, joka julisti maakunnan kansalliskokouksen suojelemaksi. Württembergissä kansa pakotti kuninkaan* tunnustamaan valtakunnan perustuslain, ja Baijerissa armeija liitossa kansan kanssa pakotti suurherttuan** pakenemaan ja perusti väliaikaisen hallituksen. Muissa osissa Saksaa kansa odotti vain kansalliskokouksen ratkaisevaa merkkiä noustakseen ase kädessä kapinaan ja antautuakseen kansalliskokouksen määräysvaltaan.

Kansalliskokouksen asema oli paljon parempi kuin sen olisi voinut odottaa olevan sen kunniattoman menneisyyden tähden. Saksan länsiosa oli tarttunut aseisiin puolustaakseen kansalliskokousta; sotaväki horjui kaikkialla; pienissä valtioissa se kallistui ilmeisesti liikkeen puolelle. Unkarilaisten voittoisa hyökkäys oli näännytänyt Itävallan äärimmilleen, ja Venäjä, tuo Saksan hallitusten varatuki, ponnisti kaikki voimansa tukeakseen Itävaltaa madjaarien joukkoja vastaan. Oli vain selviytyttävä vielä Preussista, ja se oli epäilemättä mahdollista, sillä tuossa maassa ilmeni myötämielisyyttä vallankumousta kohtaan. Sanalla sanoen kaikki riippui kansalliskokouksen menettelystä.

Kapina on taituruutta samoin kuin sodankäynti tai jokin muu taitotyö. Se noudattaa tiettyjä sääntöjä, joiden unohtaminen johtaa niiden laiminlyöntiin syyllistyneen puolueen tuhoon. Nämä säännöt johtuvat loogisena seurauksena puolueiden olemuksesta, niiden olosuhteiden olemuksesta, joiden kanssa tällaisissa tapauksissa joudutaan tekemisiin, ja ne ovat niin selvät ja yksinkertaiset, että vuoden 1848 lyhytaikainen kokemus perehdytti saksalaiset niihin riittävästi. Ensinnäkään ei saa koskaan leikitellä kapinalla, ellei riitä päättävyyttä mennä loppuun asti. Kapina on yhtälö, jonka suureet ovat äärim-

* — Vilhelm I. *Toim.*

** — Leopold. *Toim.*

mäisen epämääräisiä, niiden arvo voi vaihdella joka päivä. Taisteluvoimilla, joita vastaan joudutaan toimimaan, ovat puolellaan organisaation, kurin ja perinteellisen arvovallan kaikki etuisuudet; elleivät kapinalliset saa kootuksi suuria voimia vihollistaan vastaan, heidät murskataan ja tuhoetaan. Toiseksi kun kerran kapina on aloitettu, on toimittava äärimmäisen päättävästi ja siirryttävä hyökkäykseen. Puolustus on jokaisen aseellisen kapinan kuolema; puolustuksessa se tuhoutuu jo ennen kuin on ehtinyt mitellä voimiaan vihollisen kanssa. Vihollinen on yllätettävä, kun sen joukot ovat vielä hajallaan; on saavutettava joka päivä uusia, vaikkapa vain vähäisiä menestyksiä; on säilytettävä kapinallisten ensimmäisen menestyksellisen liikkeen antama moraalinen ylivoima; on saatava mukaan ne horjuvat ainekset, jotka kulkevat aina vahvemman perässä ja asettuvat aina varmemmalle puolelle; on pakotettava vihollinen perääntymään, ennen kuin se on saanut kootuksi joukkonsa vastaiskuun; toisin sanoen on toimittava vallankumoustaktiikan tähän asti tunnetuista mestareista suurimman, Dantonin sanojen mukaisesti: *de l'audace, de l'audace, encore de l'audace!**

Mitä Frankfurtin kansalliskokouksen olisi siis pitänyt tehdä pelastuakseen sitä väistämättömästi uhanneelta tuholta? Sen olisi ennen muuta pitänyt päästä täysin selville tilanteesta ja vakuuttua siitä, että sillä ei ole muuta vaihtoehtoa kuin joko alistua varauksitta hallituksille tai heittää pois kaikki epäilykset ja liittyä aseelliseen kapinaan. Toiseksi sen olisi pitänyt tunnustaa kaikki jo leimahtaneet kapinat, kehottaa kansaa tarttumaan kaikkialla aseisiin kansallisen edustuslaitoksen puolustamiseksi ja julistaa lain ulkopuolelle kaikki monarkit, ministerit ja muut henkilöt, jotka uskaltaisivat tehdä vastarintaa itsenäiselle, omien valtuutettujensa edustamalle kansalle. Kolmanneksi sen olisi pitänyt panna viipymättä viralta Saksan valtionhoitaja, perustaa voimakas, toimielias ja *minkään edessä väistymätön* toimeenpanovalta, kutsua Frankfurtiin kapinallisten asevoimat suojelemaan välittömästi sitä itseään ja luoda

* — rohkeutta, rohkeutta ja taas rohkeutta! *Toim.*

siten samalla laillinen peruste kapinan laajentamiselle ja järjestää yhtenäiseksi ehyeksi kokonaisuudeksi kaikki sen hallussa olleet taisteluvoimat, ts. käyttää nopeasti ja empimättä hyväkseen kaikkia mahdollisia keinoja asemiansa lujittamiseksi ja vihollistensa asemien heikentämiseksi.

Frankfurtin kansalliskokouksen uljaat demokraatit tekivät kaiken juuri päinvastoin. Nuo arvoisat herrat eivät tyytyneet siihen, että antoivat asioiden kehittyä itsestään, vaan ne menivät niin pitkälle, että suorastaan tukahduttivat vastustuksellaan kaikki valmisteilla olleet kapinaliikkeet. Siten menetteli muun muassa herra Karl Vogt Nürnbergissä. He sallivat tukahduttaa kapinan Saksissa, Reinin Preussissa ja Westfalenissa antamalla noille kapinoille mitään muuta apua kuin esittämällä niiden kukistumisen jälkeen sentimentaalisen vastalauseen Preussin hallituksen tunnotonta julmuutta vastaan. He pitivät salaa yllä diplomaattisia yhteyksiä eteläsaksalaisiin kapinoihin, mutta eivät tukeneet niitä kertakaan tunnustamalla ne julkisesti. He tiesivät valtionhoitajan olevan hallitusten puolella, ja silti kehottivat häntä vastustamaan noiden hallitusten juonia, mitä valtionhoitaja ei ottanut kuuleviin korviinsa. Valtakunnan ministerit, entiset taantumusmiehet, pilkkasivat avu- tonta kansalliskokousta jokaisessa istunnossa, ja se sieti kaiken. Kun Sleesian edustaja, yksi »Neue Rheinische Zeitungin» toimittajista. Wilhelm Wolff vaati, että kansalliskokous olisi julistanut lainsuojattomaksi valtionhoitajan, joka oli, kuten Wolff aivan oikein sanoi, valtakunnan ensimmäinen ja suurin kavaltaja, niin noiden demokraattisten vallankumousmiesten yksimielinen, hyveellisen suuttumuksen huuto tukahdutti hänen äänensä! Lyhyesti sanoen he lörpöttelivät, protestoivat, kuuluttivat ja julistivat edelleenkin, mutta heillä ei riittänyt milloinkaan enempää miehuullisuutta kuin järkeäkään toimiakseen, kun taas hallitusten vihamieliset joukot olivat tulossa yhä lähemmäksi ja heidän oma toimeenpanovaltansa — valtionhoitaja — punoi ahkerasti juonia heitä vastaan valmistellen yhdessä Saksan hallitsijoiden kanssa heidän pikaista hävittämistään. Tämä halveksittava kansalliskokous oli siis kadottanut viimeisetkin

arvovaltansa rippeet; sen kohtalo ei enää huolestuttanut sitä puolustamaan nousseita kapinan osanottajia, ja kuten alempana näemme, sitten kun asia oli kehittynyt vihdoinkin häpeälliseen loppuunsa ja kansalliskokous oli heittänyt henkensä, kukaan ei edes kiinnittänyt huomiota sen kunniaattomaan poistumiseen.

Lontoo, elokuu 1852

XVIII

PIKKUPORVARISTO

Edellisessä artikkelissamme osoitimme, miten toisaalta Saksan hallitusten ja toisaalta Frankfurtin parlamentin välinen taistelu kärjistyi lopulta siinä määrin, että toukokuun alkupäivinä huomattavassa osassa Saksaa syttyi avoimia kapinoita: aluksi Dresdenissä, sitten Baijerin Pfalzissa, osassa Reinin Preussia ja vihdoin Badenissa.

Kaikissa tapauksissa kapinallisten *todelliset taisteluvoimat* koostuivat *kaupunkilaisista työläisistä*, jotka ensimmäisinä tarttuivat aseisiin ja aloittivat taistelun sotaväkeä vastaan. Osa maalaisväestön köyhimmistä kerroksista — maatyöläiset ja pientalonpojat — yhtyivät työläisiin aina vasta sen jälkeen, kun selkkaus oli leimahtanut. Suurin osa kaikkiin kapitalistiluokkaa alempana oleviin luokkiin kuuluvasta nuorisosta oli ainakin väliaikaisesti kapinallisten armeijoissa, mutta tuo melko kirjava nuorisojoukko harveni nopeasti heti kun asia sai vakavamman käänteen. Esimerkiksi ylioppilaat, nuo »ällymystön edustajat», kuten heillä oli tapana nimittää itseään, poistuivat ensimmäisinä lippujensa alta, ellei heitä onnistuttu pidättämään korottamalla upseerin arvoon, mihin heillä oli tarvittavat edellytykset tietenkin vain ani harvoissa tapauksissa.

Työväenluokka osallistui tuohon kapinaan samoin kuin olisi osallistunut mihin kapinaan hyvänsä, jolta olisi voitu odottaa, että se joko poistaa jotkin esteet sen poliittiseen herruuteen ja yhteiskunnalliseen vallankumoukseen johtavalta tieltä tai ainakin pakottaa arvovaltaisemmat mutta aremmat yhteiskuntaluokat noudattamaan päättävämpää ja vallankumouksellisempaa linjaa

kuin niiden siihenastinen linja oli ollut. Työväenluokka tarttui aseisiin täysin tietoisena siitä, että välittömien tavoitteidensa puolesta tämä ei ollut sen omaa taistelua. Se noudatti kuitenkin sen itsensä kannalta ainoata oikeata taktiikkaa: se ei halunnut sallia, että yksikään luokka, joka oli noussut sen harteilla (niin kuin porvaristo oli tehnyt 1848), olisi lujittanut luokkaherruuttaan, ellei tämä luokka myöntänyt työväenluokalle ainakin vapaata kenttää, jotta se olisi voinut taistella omien etujensa puolesta. Työväenluokka pyrki joka tapauksessa kärjistämään asian kriisiin, joka veisi kansakunnan päättävästi ja peruuttamattomasti vallankumouksen tielle tai johdattaisi vallankumousta edeltäneen status quon mahdollisimman täydelliseen palauttamiseen ja tekisi siten väistämättömäksi uuden vallankumouksen. Kummasakin tapauksessa työväenluokka edusti koko kansakunnan todellisia ja oikein ymmärrettyjä etuja kokonaisuudessaan: se joudutti voimiensa mukaan vallankumousta, josta oli nyt tullut historiallinen välttämättömyys sivistyneen Euroopan vanhoille yhteiskunnille ja jota ilman yksikään niistä ei voi ajatella rauhallisempaa ja säännöllisempää voimiensa kehitystä vastaisuudessa.

Mitä tulee kapinaan yhtyneeseen maalaisväestöön, niin se heittäytyi pääasiallisesti vallankumouspuolueen syleilyyn osaksi ylivoimaisen verotaakan vuoksi, osaksi sitä painaneiden feodaalisten rasitusten vuoksi. Siltä puuttui kerrassaan omaa aloitteellisuutta ja se kulki muiden kapinaan yhtyneiden luokkien perässä horjuen työläisten sekä pienkäsityöläisten ja -kauppiaiden luokan välillä. Kunkin yksilön henkilökohtainen sosiaalinen asema määräsi melkein aina sen, mille puolelle hän liittyi. Maatyöläinen liittyi tavallisesti kaupunkilaistyöläisiin; pienomistajatalonpoika oli taipuvainen kulkemaan käsi kädessä pikkuporvareiden kanssa.

Tätä pikkuporvareiden luokkaa, jonka suuresta merkityksestä ja vaikutuksesta olemme jo monta kertaa maininneet, voidaan pitää vuoden 1849 toukokuun kapinan johtavana luokkana. Koska tällä kertaa liikkeen keskuk-sina ei ollut ainuttakaan Saksan suurta kaupunkia, niin pikkuporvaristo, joka on aina vallitsevana keskisuurissa ja pienissä kaupungeissa, onnistui valtaamaan liikkeen

johdon. Olemme nähneet lisäksi, että taistelussa valtakunnan perustuslain ja Saksan parlamentin oikeuksien puolesta nimenomaan tämän luokan edut oli asetettu yhden kortin varaan. Nimenomaan tämän kansanosan edustajat olivat enemmistönä kaikissa kapinaan nousseilla alueilla perustetuissa väliaikaisissa hallituksissa, siksi heidän toimintansa mittavuuden perusteella voidaan päätellä, mihin Saksan pikkuporvaristo yleensä pystyy. Kuten näemme, se pystyy vain saattamaan turmioon jokaisen liikkeen, joka uskotaan sen johdettavaksi.

Isottelussaan suuri pikkuporvaristo on täysin kyvytön toimimaan ja kaihtaa raukkamaisesti panemasta mitään vaaralle alttiiksi. Sen kaupustelun ja luottotoimien vähäpätöisyys on lyönyt siihen leimansa enemmän kuin mikään muu jättäen sen vaille tarmoa ja aloitteellisuutta; siksi saatettiin olettaa, että sen poliittisellekin toiminnalle ovat ominaisia nämä samat piirteet. Pikkuporvaristo kannusti tosiaan kapinaa mahtipontisilla fraaseilla ja niiden urotekojen ylettömällä ylistelyllä, joita se aikoi suorittaa. Se kiiruhti ahnaasti kaappaamaan vallan heti kun kapina oli — aivan vastoin sen tahtoa — syttynyt; mutta se käytti tuota valtaa vain tehdäkseen tyhjäksi kapinan menestykset. Kaikkialla missä aseellinen yhteentotto oli aiheuttanut vakavan kriisin, pikkuporvareille vaaralliseksi käynyt tilanne sai heidät suunnattoman kauhun valtaan. Heissä herätti kauhua kansa, joka oli ottanut todesta heidän kerskailevan kehotuksensa tarttua aseisiin, heissä herätti kauhua nyt heidän käsiinsä joutunut valta ja ennen muuta sen politiikan seuraukset, johon heidän oli sekaannuttava — seuraukset, jotka olisivat koskeneet henkilökohtaisesti heitä itseään sekä heidän yhteiskunnallista asemaansa ja omaisuuttaan. Eikö heiltä oltu odotettu, että he panisivat tosiaan kapinan asian vuoksi vaaralle alttiiksi »henkensä ja omaisuutensa», kuten heillä oli tapana sanoa? Eikö heidän ollut pakko olla virallisessa asemassa kapinan aikana ja eivätkö he siis olleet vaarassa menettää pääomansa, jos kapina kärsisi tappion? Jos taas kapina olisi voittanut, niin olisiko heillä ollut mitään muita näköaloja kuin varmuus siitä, että heidän taisteluvoimiensa pääjoukon muodostaneet voitolle päässeet proletaarit olisivat hää-

täneet heidät virkapaikoilta ja muuttaneet perusteellisesti heidän politiikkaansa? Jouduttuaan täten sitä joka puolelta ympäröineiden vastakkaisten vaarojen väliin pikkuporvaristo osasi käyttää valtaansa ainoastaan siihen, että se heitti kaiken kohtalon huomaan, minkä vuoksi menetettiin tietysti ne vähäiset menestymismahdollisuudet, joihin olisi vielä voitu panna toiveita, ja kapina tuli tuomituksi lopullisesti tappioon. Pikkuporvariston taktiikka tai oikeammin kaikkinaisen taktiikan täydellinen puuttuminen oli kaikkialla yhtäläistä, ja siksi toukokuun kapinat 1849 olivat Saksan kaikissa osissa ikään kuin saman mallin mukaan kaavailtuja.

Dresdenissä katutaistelut jatkuivat neljä päivää. Dresdenin pikkuporvarit, »kaupunkilaiskaarti», eivät ainoastaan olleet osallistumatta taisteluun, vaan monissa tapauksissa tukivat sotaväen toimia kapinallisia vastaan. Nämä taas olivat melkein yksinomaisesti lähiympäristön teollisuusalueiden työläisiä. He saivat *kyvykkään ja kylmäverisen päällikön venäläisestä maanpakolaisesta Mihail Bakuninista*, joka myöhemmin joutui vangiksi ja on nyt Munkácsin* linnassa Unkarissa. Suurten preussilaisten joukkojen sekaantumisen tuloksena kapina tuhkautettiin.

Reinin Preussin tapahtumat kehittyivät vain pieniksi yhteenotoiksi. Koska kaikki suurkaupungit olivat linnoituksia, joita hallitsivat sitadellit, niin kapinalliset joutuivat rajoittamaan toimensa erinäisiin yhteenottoihin. Aseellisesta vastarinnasta tehtiin loppu heti kun saatiin keskitetyksi riittävä määrä sotaväkeä.

Pfalzissa ja Badenissa sitä vastoin kapinalliset valloittivat rikkaan, hedelmällisen alueen ja myös koko valtion. Siellä oli saatavana kaikkea: rahaa, aseita, sotilaita, sotatarvikkeita. Vakinaisen armeijan sotamiehet liittyivät itse kapinallisiin. Badenissa he olivat jopa eturiveissä. Saksissa ja Reinin Preussissa kapinat uhrasivat itsensä antaakseen aikaa eteläsaksalaisen liikkeen järjestämiseen. Milloinkaan ei ollut vielä ollut niin suotuisia olosuhteita paikallista, maakunnan puitteissa tapahtuvaa kapinaa varten kuin tässä tapauksessa. Pariisissa

* Ukrainalainen nimi: Mukatševo. *Totm.*

odoteltiin vallankumousta; unkarilaiset olivat Wienin portilla; kaikissa keski-Saksan valtioissa paitsi kansaa myös sotaväki kääntyi päättävästi kapinan puolelle ja odotteli vain sopivaa tilaisuutta yhtyäkseen avoimesti kapinaan. Liike oli siitä huolimatta pikkuporvariston huostaan jouduttuaan tuomittu alun alkaen tuohon. Pikkuporvarilliset vallanpitäjät, varsinkin Badenissa herera Brentano etunenässään, eivät mitenkään voineet unohdtaa, että he tekevät valtiopetoksen, jos anastavat viran ja etuoikeudet »lailliselta» suvereenilta suurherttualta. He istuivat ministerinpaikoillaan pitäen sisimmässään itseään rikollisina. Mitä muuta noilta pelkureilta olisi voitu odottaa? He eivät ainoastaan sallineet kapinan kehittyä alkuvoimaisesti jättämällä sen hajanaiseksi ja niin muodoin tuloksettomaksi, vaan tekivät kaiken voitavansa riistääkseen liikkeeltä sen tarmon, heikentääkseen sen ja saattaakseen tuohon. He onnistuivatkin siinä sellaisten syvämietteisten poliitikkojen, niiden pikkuporvariston »demokraattisten» sankareiden hartaan kannatuksen ansiosta, jotka uskoivat varmasti »pelastavansa isänmaan» sallimalla joidenkin heitä näppärämpiä, Brentanon tapaisten miesten vetää itseään nenästä.

Mitä tulee asian sotilaalliseen puoleen, niin taistelutoimia ei ole milloinkaan johdettu niin huolimattomasti ja niin tolkuttomasti kuin niitä johti badenilainen ylipäällikkö Sigel, entinen vakinaisen armeijan luutnantti. Kaikkiällä vallitsi epäjärjestys, kaikki edulliset tilaisuudet ja otolliset hetket oli käytetty valtaviin mutta toteuttamattomien suunnitelmien keksimiseen, ja kun johdon otti vihdoinkin käsiinsä lahjakas puolalainen Mierosławski, armeija oli hajanainen, murskattu, kehnosti varustettu, henkisesti masentunut ja sillä oli edessään määrältään nelinkertaisesti suurempi vihollinen. Mierosławskillä ei ollut muuta mahdollisuutta kuin ryhtyä Waghäuselin edustalla maineikkaaseen mutta epäonnistuneesti päättyneeseen taisteluun, perääntyä taitavasti, käydä viimeinen epätoivoinen taistelu Rastattin muurien juurella ja luopua päällikkyydestä. Tässä samoin kuin kaikissa kapinaliikkeissä, joissa sotaväki on kokeneiden sotilaiden ja kouluttamattomien alokkaiden sekavaa joukkoa, vallankumousarmeija osoitti suurta sanka-

ruutta, mutta samalla antautui myös monta kertaa suorastaan käsittämättömän paniikin valtaan, mikä ei ole ominaista sotilaille. Kaikesta väistämättömästä vajavuudesta huolimatta tämä armeija saattoi oikeutetusti olla tyytyväinen vaikkapa jo sen johdosta, että nelinkertainen määrällinen ylivoima tuntui vihollisesta riittämättömältä sen murskaamiseen ja että sotatoimien aikana satatuhantiset vakinaiset joukot osoittivat kahdellekymmenelle tuhannelle kapinalliselle sellaista sotilaalista kunnioittavuutta, ikään kuin niitä vastassa olisi ollut entinen Napoleonin kaarti.

Kapina puhkesi toukokuussa ja heinäkuun puolivälissä 1849 se oli tukahdutettu täydellisesti. Saksan ensimmäinen vallankumous oli päättynyt.

XIX

KAPINAN LOPPU

Samaan aikaan kun Saksan etelä- ja länsiosat olivat avoimen kapinan vallassa ja hallitukset käyttivät yli kymmenen viikkoa Dresdenissä alkaneista sotatoimista Rastattin antautumiseen tukahduttaakseen Saksan ensimmäisen vallankumouksen viimeisen leimahduksen, kansalliskokous oli hävinnyt poliittiselta näyttämöltä eikä kukaan ollut edes huomannut sen katoamista.

Jätimme tuon korkean laitoksen Frankfurtiin siinä hämmennyksen tilassa, johon se oli joutunut hallitusten sitä vastaan tekemien julkeiden kunnianloukkausten ja sen itsensä perustaman keskusvallan voimattomuuden ja kavalan toimettomuuden vuoksi sekä sen puolesta esiintyneen pikkuporvariston kapinoiden ja vallankumouksellisempaan lopulliseen päämäärään pyrkieneen työväenluokan kapinoiden vuoksi. Kansalliskokouksen jäsenet olivat äärimmäisen masennuksen ja epätoivon vallassa; tapahtumat olivat saaneet niin selvän ja ratkaisevan käänteen, että kaikki noiden oppineiden lainsäätäjien harhakuvitelmat heidän todellisen voimansa ja vaikutuksensa suhteen romahtivat muutamassa päivässä. Taantumukselliset olivat jo hallituksiltaan saamansa merkin mukaan poistuneet kansalliskokouksesta, jonka olemassaolo saattoi siitä lähtien merkitä vain haastetta laillisille valanelimille. Äärimmäisessä hämmingissään liberaalit katsoivat asian toivottomasti menetetyksi; he luopuivat niin ikään edustajanvaltuuksistaan. Kunnianarvoiset herrat lähtivät karkuun sadoittain. Aluksi heitä oli ollut 800:n tai 900:n paikkeilla, mutta tuo luku pieneni sellaista vauhtia, että kohta tunnustettiin määränemmistöksi riittävän sadanviidenkymmenen ja muutaman päivän

kuluttua sadan edustajan läsnäolo. Tätäkin määräenemistä oli vaikea saada kootuksi, vaikka demokraattinen puolue oli vielä kokonaisuudessaan pysynyt kansalliskokouksessa.

Oli riittävän selvää, mitä jäljelle jääneen parlamentin olisi pitänyt tehdä. Sen olisi pitänyt vain avoimesti ja päättävästi liittyä kapinaan ja antaa siten kapinalle se voima, minkä laillisuus suinkin pystyy antamaan; saman tien se olisi saanut armeijan, joka olisi puolustanut sitä. Sen olisi pitänyt vaatia, että keskusvalta olisi saanut viipymättä lakkautetuksi kaikki sotatoimet, ja ellei tuo valta olisi voinut tai halunnut tehdä sitä, kuten saatiin odottaa, sen olisi pitänyt kaataa se heti ja vaihtaa se tarmokkaampaan hallitukseen. Ellei kapinallisten joukkoja voitu viedä Frankfurtiin (mikä olisi ollut helppoa alussa, niin kauan kuin Saksan valtioiden hallitukset eivät olleet vielä riittävästi valmistautuneet taisteluun, vaan olivat epäroivällä kannalla), kansalliskokous olisi voinut aikaa haaskaamatta siirtää olinpaikkansa kapinaan nousseen alueen keskusta. Jos tämä kaikki olisi tehty heti ja epäroimättä viimeistään toukokuun puoliväliin tai loppuun mennessä, niin sekä kapinalla että kansalliskokouksella olisi saattanut vielä olla menestymismahdollisuuksia.

Saksan poroporvariston edustajilta ei silti olisi mitenkään voitu odottaa noin päättäviä toimia. Nuo kunnianhimoiset valtiomiehet eivät olleet hitusenkaan vertaa luopuneet harhakuvitelmistaan. Ne parlamentin jäsenet, jotka olivat menettäneet kohtalokkaan uskonsa sen voimaan ja koskemattomuuteen, olivat jo paenneet; jäljelle jääneitä demokraatteja oli vaikea saada luopumaan niistä vallan ja suuruuden unelmista, joita he olivat elättäneet kokonaisen vuoden. Noudattaen uskollisesti aiemmin ottamaansa suuntaa he kartoivat kaikin mahdollisin keinoin päättäviä toimia siihen asti kunnes lopulta ei jäänyt mitään menestymismahdollisuuksia eikä edes mahdollisuutta vaikkapa kaatua kunniallisesti. Jatkaen puhtaasti näennäistä, touhottavaa toimintaansa, jonka täydellinen hyödyttömyys saattoi mahtipontisen isottelun rinnalla herättää vain sääliä ja ivaa, he lähettivät edelleenkin päätöslauselmia, adresseja ja kyselyjä

valtionhoitajalle, joka ei kiinnittänyt heihin lainkaan huomiota, ja ministereille, jotka olivat avoimessa liitossa vihollisen kanssa. Kun vihdoin *Wilhelm Wolff*, *Striegaun** edustaja ja yksi »*Neue Rheinische Zeitungin*» toimittajista, ainoa todellinen vallankumousmies koko kansalliskokouksessa, sanoi, että mikäli he kunnioittavat sanojaan, heidän on tehtävä loppu jaarittelusta ja julistettava viipymättä lain ulkopuolelle valtionhoitaja, maan pääkavaltaja, niin noiden herrojen parlamentaarikkojen kauan pidätetty hyveellinen suuttumus puhkesi yhtäkkiä niin voimakkaana, ettei mitään sen kaltaista oltu nähty silloinkaan, kun valtakunnan hallitus oli ladellut heille loukkauksen toisensa jälkeen. Asian kuuluikin olla siten, sillä *Wolffin* ehdotus oli ensimmäinen järkevä sana, joka oli lausuttu pyhän Paavalin kirkossa⁵⁶. Hänhän vaati nimenomaan sitä, mikä olisi välttämättä pitänyt tehdä, mutta tuollainen avomielen puhe, jossa asiat nimitettiin niiden oikealla nimellä, saattoi vain loukata tunteellisia sieluja, jotka olivat päättäviä vain päättämättömyydessään ja jotka ollessaan liian arkoja toimimaan olivat ainakin saaneet päähänsä, että toimettomana olo onkin juuri sitä, mitä pitäisi tehdä. Jokainen sana joka salaman tavoin valaisi heidän aivojaan peittävää ja heidän itsensä tahallaan ylläpitämää sumua, jokainen lause, joka olisi saattanut viedä heidät labyrintista, johon he halusivat hinnalla millä hyvänsä jäädä mahdollisimman pitkäksi aikaa, jokainen selvä katsaus asiain todelliseen tilaan, kaikki se oli tietenkin tuon suvereenin kansalliskokouksen ylhäisyyden loukkausta.

Kohta sen jälkeen kun kaikista päätöslauselmista, vetoamuksista, välikysymyksistä ja julistuksista huolimatta kunnianarvoisten edustajaherrojen asemien puolustaminen Frankfurtissa oli käynyt mahdottomaksi, he poistuivat, mutta eivät kapinaan nousseille alueille, sillä se olisi ollut liian rohkea askel. He lähtivät Stuttgartiin, missä württembergiläinen hallitus oli pysynyt omalaatuisella odottelevalla puolueettomuuskannalla. Siellä he lopulta julistivat valtionhoitajan kukistetuksi ja valitsivat omasta keskuudestaan viisihenkisen sijaishallituk-

* Puolalainen nimi: *Strzegom*. *Toim.*

sen. Sijaishallitus hyväksyi tuota pikaa nostoväkeä koskevan lain, joka lähetettiin kaikkia tavanomaisia muodollisuuksia noudattaen kaikille Saksan hallituksille. Noille kansalliskokouksen pahimmille vihollisille annettiin määräys koota voimia kansalliskokouksen puolustamista varten! Siten perustettiin — paperilla tietenkin — armeija kansalliskokouksen puolustamista varten. Divisioonat, prikaatit, rykmentit ja patterit — kaikki oli harkittu ja säädetty ennakolta. Ei puuttunut muuta kuin todellisuudentajua, sillä tuo armeija ei tietenkään milloinkaan syntynyt maailmaan.

Vielä yksi, kansalliskokouksen viimeinen suunnitelma oli syntymässä aivan itsestään. Demokraattinen väestö lähetti maan kaikista osista edustajistoja tarjoamaan itseään parlamentin määräysvaltaan ja kannustamaan sitä päättäviin toimiin. Kansa, joka tunsii Württembergin hallituksen todelliset aikomukset, rukoili kansalliskokousta pakottamaan tuon hallituksen osallistumaan julkisesti ja aktiivisesti naapureiden alullepanemaan kapinaan. Se rukoili kuitenkin suotta. Stuttgartiin siirryttyään kansalliskokous oli antautunut Württembergin hallituksen armoille. Edustajat käsittivät tämän ja vastustivat siitä syystä agitaation harjoittamista kansan keskuudessa. Tämän vuoksi he menettivät viimeisetkin sen arvovallan rippeet, jonka olisivat vielä voineet säilyttää. He saivat osakseen ansaitsemansa ylenkatseen, ja Württembergin hallitus teki Preussin ja valtionhoitajan yllyttämänä lopun tuosta demokratiailveilystä: 18. kesäkuuta 1849 se lukitsi parlamentin istuntosalin ovet ja antoi sijaishallituksen jäsenille määräyksen poistua maasta.

Silloin he lähtivät Badeniin, kapinallisten leiriin, mutta he olivat jo tarpeettomia siellä. Kukaan ei välittänyt heistä. Sijaishallitus jatkoi silti edelleenkin omin voiminsa isänmaan pelastamista riippumattoman Saksan kansan nimissä. Antamalla *passeja* kaikille, jotka vain halusivat niitä ottaa, se koetti saada ulkomaat tunnustamaan sen itsensä. Se antoi julistuksia ja lähetti komissaareja nostattamaan kapinaa niillä samaisilla Württembergin alueilla, joiden aktiivisen tuen se oli hylännyt silloin, kun aikaa ei vielä oltu kadotettu, mutta tuo kaikki oli tietenkin tuloksetonta touhua. Käsissämme on

alkuperäinen tiedotus, jonka oli osoittanut sijaishallitukselle yksi sen komissaareista, herra Rösler (Ölsin* edustaja); sen sisältö on hyvin kuvaava. Siinä on merkintä: Stuttgart, 30. kesäkuuta 1849. Kuvattuaan seikkailuja, joihin oli joutunut puoli tusinaa samanlaisia komissaareja etsiessään tuloksettomasti varoja, herra Rösler esittää puolustukseen seikkoja, joiden vuoksi hän ei ollut vielääkään päässyt matkansa määränpäähän, ja sen jälkeen hän paneutuu mitä syvämietteisimpiin järjelyihin mahdollisista hankauksista Preussin, Itävällan, Baijerin ja Württembergin välillä ja niiden mahdollisista seurauksista. Tarkasteltuaan tuota kaikkea seikkaperäisesti hän tekee kuitenkin johtopäätöksen, ettei mistään ole toivoa. Edelleen hän kehottaa järjestämään tiedotuspalvelun luotettavista henkilöistä ja perustamaan vakolujärjestelmän Württembergin ministeristön aikomusten paljastamiseksi ja joukkojen siirtoa koskevien tietojen hankkimiseksi. Tämä kirje ei ollut saapunut perille, koska sen kirjoittamisaikana »sijaishallitus» oli siirtynyt jo kokonaan »ulkoasiainhallintoon», ts. Sveitsiin. Samaan aikaan kun poloinen herra Rösler vaivasi vielä päätään sillä, millaisia lienevät pahanpäiväisen kuningaskunnan pelottavan ministeristön suunnitelmat, sata tuhatta preussilaista, baijerilaista ja hesseniläistä sotilasta oli jo ratkaissut koko asian viimeisessä taistelussa Rastattin muurien juurella.

Siten hävisi Saksan parlamentti ja sen mukana Saksan vallankumouksen ensimmäinen ja viimeinen luomus. Sen koollekutsuminen oli vahvistanut ensimmäisenä laillisesti sen tosiasian, että Saksassa *oli* todellakin vallankumous; ja se oli ollut olemassa niin kauan kunnes tuosta Saksan ensimmäisestä nykyajan vallankumouksesta tehtiin loppu. Tuon parlamentin oli valinnut kapitalistiluokan vaikutuksen alaisena eristäytynyt ja hajanainen maalaisväestö, josta suurin osa oli vasta äsken tointunut feodaalisesta jähmetyksestä, ja parlamentti oli koonnut yhteen kaikki vuosina 1820—1848 tunnetut suuret nimet hävittääkseen ne sitten kokonaan. Se oli koonnut kaikki porvarillisen liberalismiin kuuluisuudet. Porvä-

* Puolalainen nimi: Oleśnica. *Toim.*

risto oli odottanut ihmeitä, mutta se oli niittänyt häpeää itselleen ja edustajilleen. Saksassa teollisuus- ja kaupakapitalistien luokka oli kärsinyt raskaamman tappion kuin missään muussa maassa. Aluksi se oli voitettu, nujerrettu, häädetty valtionviroista Saksan kaikissa erillisissä valtioissa, ja sitten se oli murskattu, häväisty ja pilkattu Saksan keskusparlamentissa. Poliittinen liberalismi — porvariston hallinto joko monarkistisessa tai tasavaltaisessa valtiomuodossa — oli käynyt ainiaaksi mahdottomaksi Saksassa.

Olemassaolonsa loppuaikoina Saksan parlamentti oli saanut häväistyksi ikiajoiksi puolueen, joka oli maaliskuusta 1848 ollut julkisen opposition johdossa, demokraattisen puolueen, joka oli edustanut pienkäsityöläisten ja -kauppiaiden luokan ja osittain talonpojiston etuja. Touko- ja kesäkuussa 1849 tuo luokka oli saanut tilaisuuden näyttää, miten se pystyi järjestämään pysyvän hallituksen Saksassa. Olemme jo nähneet, miten se epäonnistui — ei niinkään paljon epäsuotuisten olosuhteiden kuin ilmeisen raukkamaisuutensa vuoksi, joka tuli aina esiin kaikissa liikkeissä, mitä suinkin oli ollut vallankumouksen alusta lähtien. Se epäonnistui, koska se osoitti politiikassa sitä samaa likinäköisyyttä, arkuutta ja epävarmuutta, mikä on leimallista sen liiketoimillekin. Toukokuussa 1849 se oli jo menettelynsä vuoksi jäänyt vaille työväenluokan — Euroopan kaikkien kapinoiden todellisen taisteluvoiman — luottamusta. Sillä oli silti suotuisia menestymisen näköaloja. Siitä pitäen kun taantumukselliset ja liberaalit olivat poistuneet, Saksan parlamentti oli yksinomaan sen käsissä. Maalaisväestö oli sen puolella. Kaksi kolmannesta pienten valtioiden armeijoista, kolmannes Preussin armeijasta ja suurin osa nostoväestä olivat valmiit yhtymään siihen, jos se olisi alkanut toimia asiain tilan selvän käsityksen edellyttämää päättävyyttä ja uljuutta osoittaen. Tuon luokan johdossa olleet poliitikot eivät kuitenkaan olleet sen kaukonäköisempiä kuin heitä seurannut pikkuporvareiden joukkokaan. He olivat vielä sokeampia kuin liberaalit, he pitivät vielä itsepäisemmin kiinni harhaluuloista, joita he itse vapaasta tahdostaan elättivät, he olivat vielä herkkäuskoisempia ja vielä vähemmän kuin liberaalit

pystyivät ottamaan huomioon tosiasiat. Heidän poliittinen merkityksensäkin oli laskenut alle nollan. Koska he eivät kuitenkaan olleet vielä toteuttaneet latteita periaatteitaan, olisivat he *erittäin* suotuisten olosuhteiden vallitessa voineet elpyä jälleen joksikin aikaa, ellei vallankaappaus olisi vienyt heiltä, enempää kuin *Louis Bonaparten* vallankaappaus heidän kollegoiltaan »puh-tailta demokraateilta» Ranskassa, tuota viimeistä toivoa.

Saksan ensimmäisen vallankumouksen historia päättyy kapinan tukahduttamiseen Lounais-Saksassa ja Saksan parlamentin hajottamiseen. Tehtäväksemme jää heittää viime silmäys voitolle päässeihin vastavallankumouksellisen liiton jäseniin. Sen teemme seuraavassa artikkelissamme⁵⁷.

Lontoossa 24. syyskuuta 1852